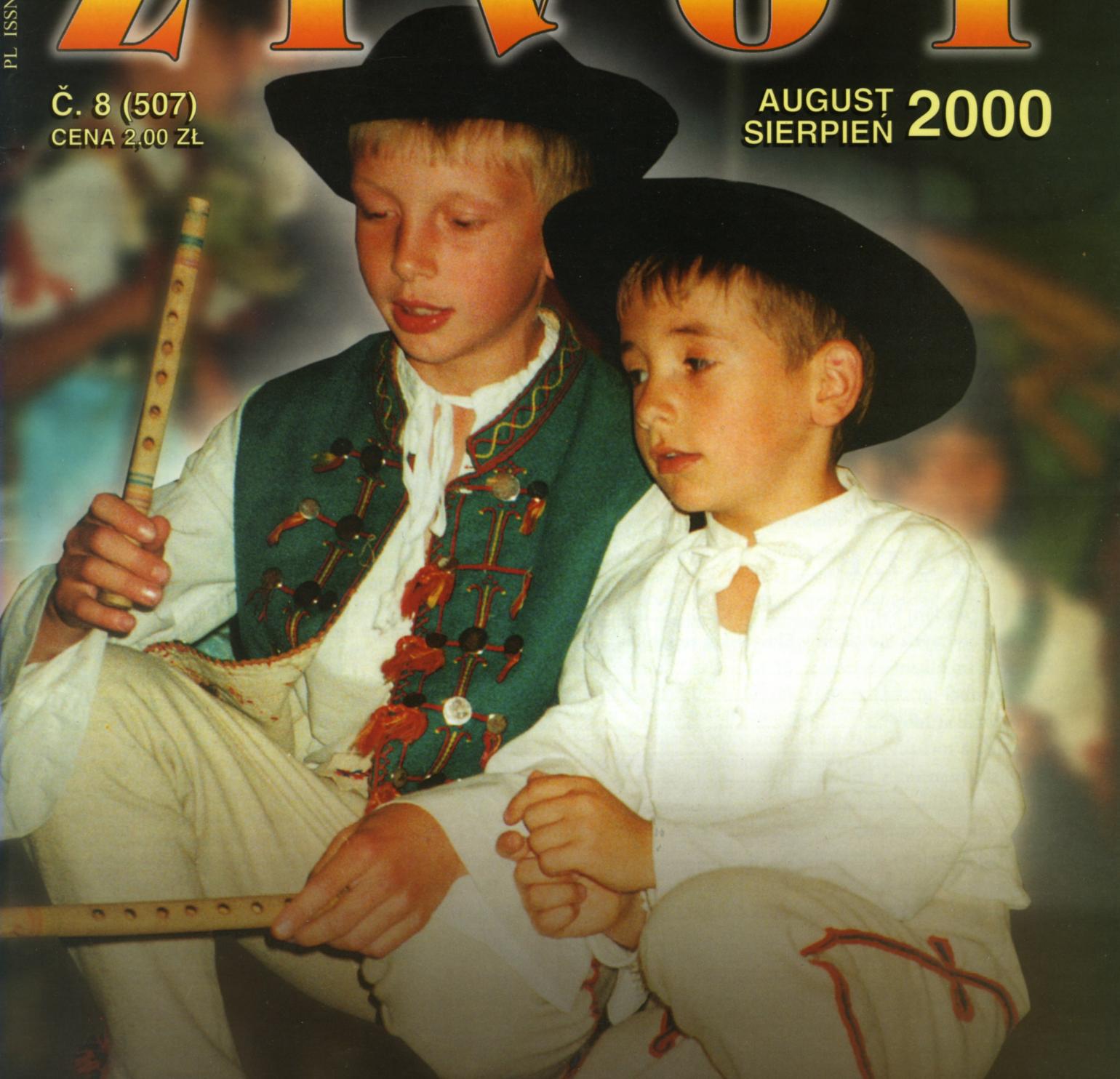

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

Č. 8 (507)
CENA 2,00 ZŁ

AUGUST
SIERPIEŃ 2000

VII. DNI SLOVENSKEJ KULTÚRY
ZAHRANIČNÍ SLOVÁCI V BRATISLAVE
ČAKANIE NA TURISTOV

Vrcholným krajanským podujatím v júni t.r. boli už tradične Dni slovenskej kultúry, ktoré sa nám v tomto roku rozrástli a po Orave (Jablonke) zavítali aj na Spiš - do Vyšných Lápsk Nedece. Na našom zábere tančuje na scéne jablonského amfiteátra folklórny súbor Rombán z Chyžného. Podrobnejšie o tomto peknom podujatí píšeme na str. 18-19. Foto: P. Kollárik.

V ČÍSLE:

Pred XI. zjazdom SSP	4-5
Dni zahraničných Slovákov v Slovenskej republike	6-8
Zubrický muzikant	9
Oddaný obci	10
55. výročie svadby	11
Čakanie na turistov	12
Slovenská menšina v Poľsku (2)	13-14
Exkurzia na Slovensko	15
Odovzdali sme odmeny	16
Cyklistické preteky v Podhradí	17
VII. dni slovenskej kultúry	18-19
Poviedka na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Učíme sa háčkovať	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: Malí písťalkári z detského folklórneho súboru Malí Beľania prezentujú v klubovni MS SSP vo Vyšných Lápsoch hry a zábavy pri pasení kráv. Foto: J. Bryja. Návrh obálky: A. Koziol

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR

31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przez pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOVÁ

Zespół:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:

Žofia Bogačíková, Jerzy M. Bożyk
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová,
Anton Pivovarčík

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:

Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2 zł
półrocznie - 12 zł
rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

**s MAGDOU VÁŠARYOVOU,
mimoriadnou a splnomocnenou veľvyslankyňou
Slovenskej republiky v Poľsku**

Chcem s vami úzko spolupracovať...

Prišli ste sem ako veľvyslankyňa SR len prednedávnom, 12. júna t.r. Mohli by ste nám prezradiť vaše prvé dojmy z Poľska?

- Poľsko veľmi dobre poznám. Naposledy som tu bola pred mesiacom a predtým, koncom februára t.r. na VICTORIA mítingu, na ktorý ma vždy pozývajú poľskí politici, takže ako vidíte, som v Poľsku veľmi často. Samozrejme chodievala som sem buď ako súkromná osoba alebo za Slovenskú spoločnosť pre zahraničnú politiku, ktorú som viedla. Poľská republika nie je pre mňa neznámou krajinou.

Ako by ste, pani veľvyslankyňa, zhodnotili súčasný stav slovensko-poľských vzťahov?

- Slovensko-poľské vzťahy sú na mimoriadnej úrovni. K takému názoru dospeli jak ministri zahraničných vecí našich krajín, tak premiéri, ktorí sa prednedávnom stretli, ale zároveň konštatovali, že sme najlepší v prehláseniac, kym konkrétnie činy nasledujú pomalšie, takže mojom úlohou je aj upevniť a zrealniť naše vzájomné vzťahy, čo o.i. predpokladá dokončiť celú zmluvnú základňu, ktorú máme medzi sebou. To sú tie práce veľvyslanca, ktoré ľudia nevidia. Patrí k tomu aj spolupráca s médiami, aby Slovensko, jeho život, ale i problémy, boli viacej prítomné v poľskej tlači a televízii, skrátka aby nás Poliaci lepšie poznali a trošku viac o nás vedeli. Jednou z mojich najdôležitejších úloh je pochopiteľne cezhraničná a euroregionálna spolupráca, no a samozrejme starostlivosť o krajany a ich postavenie v Poľskej republike. To som ešte nehovorila o otázkach veľkej zahraničnej politiky, ktorá sa týka o.i. snahy Slovenska stať sa čo najskôr členom NATO, tak ako Poľsko, či o výmene skúseností s poľskými partnermi týkajúcimi sa napr. negociačí o vstupe do Európskej únie a pod. To sú tie veľké politické méty, ktoré sú tiež na mojich bedrách, a k tomu ďalšie otázky našich bilaterálnych vzťahov, ku ktorým patrí ešte vzájomný obchod, kultúrna výmena, ale zároveň aj komunikácia, hraničné priechody, colné či vízové režimy atď., atď.

Na čom by ste sa chceli sústredit v prvom rade?

- Predovšetkým musím vyriešiť majetkovú otázku našich budov. Poľsko tiež otvorilo proces reštitúcií, čiže vracania majetku, čo by sa malo vzťahovať i na budovy a hlavne pozemky, ktoré tu vlastníme. Sú to otázky, ktoré musím začať vybavovať už teraz. Ďalšou mojom bezprostrednou úlohou je naštartovať taký trochu modernejší a dynamickejší chod veľvyslanectva a ustáliť jeho obsadenie. Samozrejme mala by som sa čím skôr zoznámiť s čo najväčším počtom ľudí, predstaviteľov štátnej správy, politikov, diplomatov v Poľsku, teda ľudí dôležitých pre rozvoj vzťahov so Slovenskom. Kedže ho-

vorím po poľsky, už sa so mnou skontaktovala skupina po poľsky hovoriacich veľvyslancov, ktorí sa veľmi tešíli, že niekto k nim pribudne. Nuž a po letnej sezóne nastane tá každodenná všedná práca, samozrejme podľa plánu, ktorý sme si urobili a ktorý teraz cez leto budeme ešte precizovať.

Vedeli ste už skôr, že v Poľsku žijú Slováci?

- Samozrejme, že som to vedela. Poznám dobre dejiny Slovenska. Napríklad už dlhší čas som sa zaujíma o dejiny Spiša. A keď sa o to zaujímate, dospejete samozrejme aj k historii „ťahaníc“ medzi Krakovským a Ostrihomským arcibiskupstvom, ktoré sa tiahli stáročia. Ak sa nemýlim, hám už od 13. storočia. Neskôr, od 15. storočia, to bola história záluhu spišských miest. Ako ľovek, ktorý sa zaoberal dejinami, viem tiež o výmene spišských a oravských dedín za Tešínsko po I. svetovej vojne. Dobre viem, že tu žijú Slováci. Pravdu povediac, ani by som nevedela povedať, odkedy.

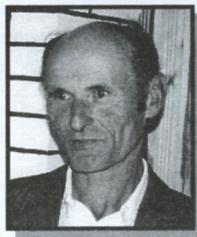
Aké miesto má naša národnostná menšina a vôbec Slováci vo svete v politike vlády Slovenskej republiky?

- Priznáme si, že keď sa porovnávame s Poľskom, my sme sa vždy veľmi macošsky správali k ľuďom, ktorí žili mimo Slovensko. Na jednej strane sme na nich akosi zabúdali a oni sa postupne odnárodňovali. Na druhej strane emigranti, ktorých je najviac, keďže autochtonného slovenského obyvateľstva je vonku málo, sa zriedkavo dokázali zjednotiť na tých najjednoduchších cieľoch. To je boľačka, ktorá pretrváva dodnes. Dúfam však, že sa dnes budeme o nich trochu lepšie starať.

Iste ste už počuli, že naša menšina má rôzne problémy i potreby týkajúce sa napríklad vyučovania slovenčiny na základných školách, zavádzania slovenských bohoslužieb v spišských a oravských farnostiach, štipendii pre našu mládež študujúcu na Slovensku, ústavného zabezpečenia práv menšín v Poľsku a pod. S akou pomocou v riešení týchto problémov môžeme počítať zo strany Slovenska a vás?

- V koncepcii mojej práce v Poľskej republike som sa zaviazala, že budem vaše otázky monitorovať, aby sa riešili podľa možnosti čo najrýchlejšie. Navštívila som aj ministra školstva

PRED XI. ZJAZDOM SSP

JÁN
ŠPERNOHA
z Podsrnia

- Aj u nás v Podsrni máme problémy s rozvojom krajanskej činnosti. Už niekoľko rokov sa nám napr. nedári získať potrebný počet detí na vyučovanie slovenského jazyka a slabu je využívaná aj krajanská klubovňa, v ktorej sa kedysi stretávalo množstvo mládeže. V obci vtedy pôsobil divadelný súbor, ktorý vystupoval po celej Orave. J. Bonk viedol ľudovú kapelu, ktorá hrávala na mnohých krajanských a iných kultúrnych podujatiach. Bolo by dobre obnoviť ich činnosť.

V súčasnosti by k zvýšeniu aktivity krajanov a pritiahuťiu mládeže mohli pomôcť najmä kultúrní inštruktori, ktorí voľakedy často navštěvovali MS, učili mládež hrať, spievať i tancovať a pripravovali ju na krajanské podujatia. Rozvoju krajanskej činnosti v takých malých MS, ako je naša, by malo viac ako doteraz pomáhať aj vedenie ÚV SSP. Myslím si totiž, že Orava práve teraz potrebuje takúto zvýšenú pomoc. ÚV by sa teda mal zaujímať najmä o potreby tých MS, v ktorých práca stagnuje, a častejšie ich navštěvoval, čo by krajanov iste povzbudilo.

Bolo by tiež potrebné usporadúvať viacej rôznych kultúrnych podujatí vo všetkých obciach, čo by mohlo oživiť aj činnosť miestnych skupín. V súčasnosti je sice už fažšie zapájať do našej činnosti mladých ľudí, ale treba sa o to rozhodne usilovať, ak chceme myslieť o našej budúcnosti.

Pokiaľ ide o činnosť nášho Spolku, myslím si, že v niektorých otázkach by sme sa mali hlasnejšie dožadovať svojich práv, napr. v oblasti slovenských bohoslužieb. Ved na Orave sú len v jednej obci - Jablonke, zatial čo na zavedenie ďalších, napr. v Podviku, čakáme už niekoľko rokov.

Ked' ide o krajanskú kartu, musím povedať, ako to spomíname už mnohí krajania, že treba nutne zjednodušiť jej vydávanie. V našej obci ju zatial máme len dvaja, ja a Emil Zubrický, hoci sme ju ešte nemali možnosť využiť. Je to však nepochybne užitočná vec a mali by ju mať všetci krajania. Verím, že zjazd pomôže niektoré problémy vyriešiť, ale aktivita musí vychádzať od nás.

ANDREJ
KLIMČÁK
z Falštiny

- Naša miestna skupina patrí medzi najmenšie na Spiši, a aj preto sa jej činnosť príliš nerozvíja. Starších krajanov,

SR a dohodla som sa s ním na spôsobe komunikácie. Taktiež som navštívila rektora niektorých vysokých škôl a požiadala som ich o ústretovosť, aby keď už raz urobia Slováci z Poľska prijímacie pohovory, aby nedostali vyjadrenia, že nie sú prijatí pre nedostatok miest a pod. Máme zároveň prísľub tých desiatich štipendií, aby platili jak pre vysoké, tak aj pre stredné školy. Budem samozrejme veľmi rada, keď budeme veľmi úzko spolupracovať. A práve preto, aby ste to nemali ďaleko, by som veľmi chcela, aby aspoň do konca roka 2001 bol zriadený a možno aj otvorený generálny konzulát Slovenskej republiky v Krakove, ktorý sa už oddávna pripravuje.

Myslím si, že je to klúčová otázka nielen pre vás, ale aj pre cesthraničnú spoluprácu, euroregión a pod. Poľsko je veľká krajina a Varšava je ďaleko. Pracujem na tom už tri mesiace veľmi intenzívne.

Ďaleko je aj Slovenský inštitút, s ktorým náš Spolok spolupracuje. Podľa mňa by sa aj v tejto oblasti dalo urobiť oveľa viac, keby sa tak často nestriedali riaditelia inštitútu...

To sa čoskoro zmení. Ako som už povedala, mojom úlohou už teraz cez leto je stabilizovať prácu veľvyslanectva, teda aj Slovenského inštitútu vo Varšave, ktorý patrí pod veľvyslanectvo. Prednedávnom bola vo výberovom konaní vybratá nová pani riaditeľka a ja robím všetko pre to, aby prišla čo najskôr. Dúfam, že tu ostane už naozaj dlho, aby mohla začať koncepcne pracovať.

Čo Slovenská republika očakáva od nás, ako národnostnej menšiny?

- Chceli by sme, aby ste žili aj našimi problémami, aby sa mladá krajanská generácia, ktorú vychovávate, dobrovoľne hlásila k príslušnosti k menšine Slovákov a mala pocit, že sa tým aj hlásia ku krajine, ktorá je úspešná, moderná, dostatočne sebavedomá, a ktorá vie, čo chce. Zároveň by sme chceli získať vo vás akýchsi spojencov, teda ľudí, ktorí sa nielen trvale zaujmajú o svoju starú vlast, ale súčasne tu budú šíriť slovenskú kultúru, vzdelenosť, poznatky o Slovensku a tak prispievať k jeho zviditeľňovaniu v Poľsku. Dúfam, že čím ďalej tým viac sa bude uvoľňovať hranica medzi našimi krajinami, vďaka čomu aj takýmto prirodzeným spôsobom sa krajania budú môcť ešte ľahšie stýkať s rodinnými príslušníkmi v Slovenskej republike.

Čo by ste prostredníctvom Života chceli odkázať Slovákom v Poľsku?

- Predovšetkým vás chcem pozdraviť a odkázať vám, že len čo mi zdravie a čas dovolia, veľmi rada ich navštívim a stretнем sa s vami, aby som sa dôkladne oboznámila s vaším životom a problémami. Ako som už povedala, chcem s vami úzko spolupracovať a súčasne pracovať na rýchлом otvorení generálneho konzulátu Slovenskej republiky v Krakove, aby som mohla s vami bezprostredne komunikovať. Všetkým prajem veľa zdravia, krásne leto, aby sme si všetci oddýchli, lebo od septembra sa pustíme poriadne do práce. A nezabudnite, dvere na ambasádu SR máte vždy otvorené.

Ďakujem vám za rozhovor.

Zhváral sa: JÁN ŠPERNOHA

ktorí tvoria pevnú zakladňu našej miestnej skupiny, z roka na rok ubúda, a mladí sa už o národnostné otázky v podstate nezaujímajú. Vedľ napokon aj tak väčšina z nich pôjde za prácou do miest. Okrem toho naša mládež už nemá kontakt so slovenčinou. Vo Falstínskej škole sa učia len malé deti od 0. do 3. triedy, medzi ktorými by sme asi nenašli dostatočný počet záujemcov o vyučovanie slovenského jazyka. Staršie deti navštievujú školu v susednom Fridmane. Viem však, že ani tam sa slovenčina nevyučuje. Je to veľká škoda, lebo keby taká možnosť bola, niektorí rodičia by iste zapísali svoje deti na tento predmet.

V súčasnosti je ľačko oživiť činnosť miestnej skupiny, lebo nemáme mladých. Zišli by sa dobre vybavené klubovne, ktoré by mohli byť ozajstnými centrami kultúry na dedinách. Vo Falstíne sme mali klubovňu v požiarnej zbrojnici, kde však teraz prebieha oprava, takže miestnosť je nepoužiteľná. Preto v súčasnosti ani nemáme kde usporiadať schôdzku MS. Musíme to však urobiť a budeme sa snažiť nejako doplniť a odmladiť výbor MS. Mnoho členov nám totiž v posledných rokoch zomrelo.

V obci máme aj kostolík, v ktorom sa odbavuje jedna omša týždenne. Spolu s Fridmanom tvoríme jednu farnosť, ale slovenská omša sa neslúži ani u nás, ani vo Fridmane. Sme príliš malou obcou na to, aby sme si dokázali presadiť druhé slovenské bohoslužby v nedele.

O Život je ešte medzi našimi krajanmi veľký záujem, nemôžeme však rozvinúť širšiu kultúrnu činnosť, keďže je nás príliš mälo.

**EUGEN
BANDYK**
z Privarovky

- Po vzniku našej organizácie sa činnosť všetkých miestnych skupín, v tom aj našej, živo rozvíjala. Naša MS patrila k najaktívnejším na Orave. Často sa konali schôdzky, a bolo vidieť, že sa u nás niečo robí. Mali sme dobre pracujúcu klubovňu a výbornú ľudovú kapelu, ktorá šírila našu kultúru po celej Orave. V obci bolo vyše 120 predplatiteľov Života a v ZŠ č. 4 v Privarovke, ako jedinej lipnickej škole, sa dlhé roky vyučovala slovenčina.

Táto priaznivá situácia sa, žiaľ, menila a v posledných rokoch zanikla aj výuka slovenčiny. Myslím si, že na vne je hlavne nedbalosť krajanov, ktorí zanedbali národnú výchovu svojich detí. Poklesol tiež počet predplatiteľov Života. Veľmi zastaralé vybavenie má aj naša klubovňa, takže nie je príťažlivým miestom na stretnávanie sa mladých.

Zdá sa mi, že ľudia sú dnes vôbec akýsi ľahostajní k národným otázkam, a zapájanie mládeže do spoločenskej činnosti nie je ľahké. Musíme sa však o to usilovať, ak

chceme ako národnostná skupina prežiť. Myslím si, že treba niečo rýchlo urobiť, aby sme oživili našu krajanskú činnosť.

Chceli by sme, aby sa zlepšila spolupráca MS s ÚV Spolku, vedľ mnohých miestnych skupín, najmä tie menšie, sa cítia osamotené. Spolok by tiež mal organizovať viacero zájazdov na Slovensko, aby krajania mali pocit, že sa pre nich niečo robí. Myslím si, že na zjazde by sa malo predstaviť podrobnejšiu analýzu, prečo v našich školách zaniká vyučovanie slovenčiny a ako vyriešiť problém našich klubovní, aby sa opäťovne stali centrami krajanskej kultúrno-spoločenskej činnosti.

**JÁN
RICHТАRIK**
z Fridmana

- V posledných rokoch veľa členov našej miestnej skupiny vystupovalo do zahraničia, a tých starších, aktívnejších, tiež zo dňa na deň ubúda. Preto sa ani krajanská činnosť príliš nerozvíja. Podobne ako v iných obciach, aj u nás sa dnes málo mladých zapája do činnosti miestnej skupiny Spolku. Ľudia sú dnes veľmi pohodlní, v súvislosti s čím ľačko nájsť niekoho, kto by bol ochotný niečo nezíštne urobiť. Je mi smutno, že naša mládež si v súčasnosti nevie vážiť svoje korene a zabúda na svoj pôvod. Spôsobujú to jednak národnostne miešané manželstvá, ale aj odchod mladých za prácou do väčších miest či do zahraničia. V našej obci úplne vymizla slovenčina. Už dlhé roky ju nepočujeme ani v kostole, ani v škole. Rodičia to kedy si zanedbali, keďže po zrušení slovenskej školy nežiadali hneď obnovu výučby slovenčiny ako predmetu. V kostole by sme chceli mať aj slovenskú omšu, hoci neviem, koľko by bolo o ňu záujemcov.

Uvedomujeme si, že je potrebné oživiť miestnu skupinu a rozvíjať kultúrnu činnosť. Bude to však ľačké, lebo nemáme ani len klubovňu. V obci pôsobí dychovka, ktorá sa zúčastňuje na obecných podujatiach a na našich prehliadkach. Zišli by sa im však nové nástroje. Možno by sme im mohli nejako pomôcť v rámci Spolku. Vo Fridmane je aj detský folklórny súbor, lenže nemá v programe ani jednu slovenskú pieseň.

Pokiaľ by som sa mal vyjadriť k činnosti ÚV, zdá sa mi, že jeho členovia by sa asi mali viac zaujímať o potreby miestnych skupín. Vedenie Spolku by malo častejšie chodiť medzi krajanov, robiť schôdzky a zhovárať sa s členmi MS. Myslím si, že aj Slovenská republika by mala prejavovať väčší záujem o našu menšinu. Spolok by sa mal snažiť častejšie organizovať pre krajanov vlastivedné zájazdy na Slovensko.

**Zaznamenali: JÁN BRYJA
PETER KOLLÁRIK**

Predsedníctvo Stálej konferencie...

... a J. Čongva i L. Molitoris počas rokovania

DNI ZAHRANIČNÝCH SLOVÁKOV V SR '2000

Málo je na Slovensku rodín, ktorých príslušníci by v dávnej i nedávnej minulosti nemuseli opustiť rodnú zem a v ďalekej cudzine hľadať si prácu, uplatnenie a neraz i právo na slobodný život. Jedni odišli za chlebom, na Dolnú zem i do zámoria, iných (už v tomto storočí) prinutili k odchodu politické dôvody, ešte ďalších, aj keď sa nikde nepohli, cudzie mocnosti ich zmenou hraníc oddelili od domoviny. Aj keďžijú ďaleko od seba, roztrúsení po všetkých svetadieloch, zachovali si - napriek všetkým nepriazniám osudu - lásku k starej vlasti - Slovensku. A to ich ako rodná mať každoročne víta pri priležitosti Dňa zahraničných Slovákov v Slovenskej republike.

Tohoročné Dni zahraničných Slovákov v SR '2000, ktorých usporiadateľmi boli Ministerstvo kultúry SR a Dom zahraničných Slovákov v Bratislave, sa konali v dňoch 30.6.-10.7. pod záštitou predsedu vlády SR Mikuláša Dzurindu. Ich súčasť tvorili viaceré podujatia, o.i. zasadanie Stálej konferencie k otázkam vzájomných vzťahov a spolupráce, konferencia novinárov krajanských médií, stretnutie kra-

janských absolventov slovenských vysokých škôl, stretnutie s najvyššími predstaviteľmi NR SR a vlády SR a pod.

Stála konferencia

pod názvom Slovenská republika a zahraniční Slováci '2000 sa konala v dňoch 3.-4. júla v historickej budove NR SR za účasti ok. 70 zástupcov krajanských spolkov a organizácií z celého sveta, medzi ktorými boli aj predseda a tajomník nášho Spolku Jozef Čongva a Ludomír Molitoris. Otvorenia konferencie, ktorú viedli štátny tajomník Ministerstva kultúry SR Milan Gacík a splnomocnenec vlády SR pre zahraničných Slovákov, riaditeľ DZS Claude Baláž, sa zúčastnili viacerí významní hostia, o.i. predsedu Národnej rady SR Jozef Migaš, minister kultúry SR Milan Kňažko, arcibiskup, metropolita katolíckej cirkvi Ján Sokol, generálny biskup evanjelickej cirkvi a.v. v SR Július Filo, zástupcovia viacerých ministerstiev, v tom školstva, zahraničných vecí, vnútra, spravodlivosti, hospodárstva, sociálnych vecí a rodiny a ďalší.

Po úvodnom príhovore ku krajanom predsedu NR SR i ministra kultúry a po vystúpeniach predstaviteľov ďalších ministerstiev a cirkevných hodnostárov sa začala široká diskusia za účasti krajanov, ktorej spoločným menovateľom boli otázky vzájomných vzťahov a spolupráce. Účastníci diskusie o.i. poukazovali na nevyhnutnosť doriešiť postavenie zahraničných Slovákov v právnom systéme SR, poskytnúť im lepšiu informovanosť o dianí na Slovensku, zabezpečiť vzdelávanie a ďalší kultúrny rozvoj. Zdôrazňovali tiež potrebu zastrebiť starostlivosť o krajanov jednou ústrednou ustanovizňou vo forme Úradu pre zahraničných Slovákov, keďže ich problematika spadá v súčasnosti až pod sedem rôznych inštitúcií. Prehovorili aj zástupcovia nášho Spolku J. Čongva a L. Molitoris, ktorí hovorili o.i. o boji Slovákov v Poľsku o svoju identitu a probléme s bohoslužbami v národnom jazyku, o potrebe štipendijného zabezpečenia vzdelávania krajanskej mládeže nielen na vysokých, ale aj stredných školách v SR, o nedostatku ústavného zabezpečenia ochrany menších v PR a ďalších pálčivých otázkach.

Je pozoruhodné, že na konferencii sa hovorilo nielen o potrebe zlepšenia starostlivosti o krajanov, ale aj o tom, čím oni vo svojich

M. K. Hrkľová otvára konferenciu krajanských novinárov

Novinári počas rokovania

Zahraničných Slovákov prijali predseda NR SR J. Migaš a premiér SR M. Dzurinda

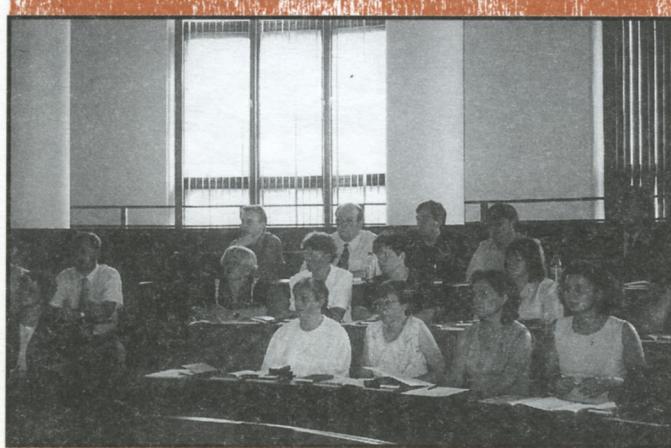
nových domovských štátov môžu prispieť k rozvoju Slovenska. Veď sú - dalo by sa povedať - prirodzenými veľvyslancami Slovenska a z tohto dôvodu môžu významne prispieť k vytváaniu lepsieho, pravdivého obrazu o krajinu svojho pôvodu, ba aj presadzovať záujmy Slovenska v štátach, v ktorých žijú. Zasadanie Stálej konferencie zavřilo schválenie spoločného vyhlásenia, ktoré obsahuje všetky najdôležitejšie otázky prerokované na konferencii.

Konferencia novinárov

krajanských novín, časopisov a elektronických médií sa konala 3. júla t.r. v Dome zahraničných Slovákov v Bratislave. Zúčastnilo sa jej ok. 40 zástupcov slovenských médií z rôznych krajín Európy i zámoria, medzi nimi aj šéfredaktor Života Ján Šternog.

Po privítaní účastníkov tohto prvého snenovania krajanských novinárov pozdravila zástupkyňa riaditeľa DZS Mária Katarína Hrklová, ako aj riaditeľ odboru prierezových činností MK SR Stanislav Mičev, ktorý viedol rokovanie. Tie otvoril úvodný referát šéfredaktora časopisu Slovenské zahraničie Milana Horčičáka, venovaný problematike tohto časopisu k jeho päťročnému vychádzaniu, ale aj otázkam ďalšej mediálnej činnosti DZS.

Naši krajania na stretnutí absolventov vysokých škôl v SR

Naši krajania v rozhovore s predsedom NR SR J. Migašom

Na konferencii prehovorili takmer všetci zahraniční účastníci. Aj keď hlavnou myšlienkou ich príspevkov bola úloha a význam krajanských časopisov a ostatných médií pri uchovávaní národnnej identity slovenských menšíň v zahraničí, poukázali aj na mnohé problémy, s ktorými sa vo svojej novinárskej práci dennodenne boria. Prezentovali svoje časopisy či krajanské rozhlasové a televízne vysielačky, hovorili o hlavných smeroch i metodach svojej činnosti, ale aj o svojom postavení a možnostiach, aké im poskytujú ich terajšie domovské krajiny. J. Šternog po rozprával o úlohe Života pri upevňovaní národného povedomia Slovákov v Poľsku, ale aj problémoch krajanov týkajúcich sa o.i. slovenských bohoslužieb, štúdia krajanskej mládeže na Slovensku (štipendiá), nerešpektovania práv menšíň v PR, ale aj potreby zjednodušiť vydávanie preukazu zahraničného Slováka v SR a pod.

Viacerí novinári na konferencii zdôrazňovali potrebu zvýšiť pomoc krajanským médiám zo strany SR, zlepšiť informovanosť o živote a dianí na Slovensku, zabezpečiť príjem slovenského televízneho a rozhlasového vysielača na územiaciach, kde žijú Slováci, rozšíriť spoluprácu so slovenskými i krajanskými médiami a pod. Na druhej strane vyjadrovali zároveň ochotu naďalej pôsobiť v prospech zviditeľňovania Slovenska a jeho kultúry vo svojich krajinách. Bola to skrátka veľmi užitočná konferencia, ktorá prispela k lepšiemu vzájomnému poznaniu a súčasne umožnila širokú výmenu skúseností z novinárskej práce v krajanskom prostredí.

Na záver zasadania schválili účastníci

spoločné vyhlásenie, zhrnujúce výsledky rokovania novinárskej konferencie.

Stretnutie krajanských absolventov

slovenských vysokých škôl, najmä jeho pracovná časť, sa uskutočnilo 4. júla na pôde Právnickej fakulty UK v Bratislave za účasti takmer 30 predstaviteľov z Chorvátska, Juhoslovie, Maďarska, Rumunska, a Ukrajiny, medzi ktorými boli aj 13 zástupcovia našej krajanskej komunity v Poľsku.

Stretnutie otvoril splnomocnenec vlády SR pre zahraničných Slovákov a riaditeľ DZS PhDr. Claude Baláž, ktorý vo svojom prejave o.i. podakoval absolventom za ich prácu a šírenie slovenskej kultúry v zahraničí. Prehovorili aj hostia, medzi ktorými boli o.i. zástupcovia Ministerstva školstva SR a iných inštitúcií, prorektor UK v Bratislave - Doc. RNDr. Pavol Sura, CSc., prorektor UKF v Nitre - Doc. RNDr. Tibor Kmeť, CSc., ako aj dekan a prodekan viacerých fakúlt UK a iných škôl.

Po príhovoroch nasledoval úvodný referát PhDr. Lubice Bartalskej, ktorá v retrospektívnom pohľade predstavila problematiku štúdia krajanskej mládeže na Slovensku od konca 60. rokov podnes. Jeho cieľom bolo, ako podtakla, nielen pomôcť mládeži v získaní vzdelania, ale aj posilniť rady slovenskej inteligencie v krajanskom prostredí, pomôcť tamojšiemu slovenskému školstvu a pod. Doteraz na slovenských stredných a vysokých školách vyštudovalo ok. 500-600 mladých krajanov. O otázkach štipendiálnej pomoci krajanským študentom hovorila aj predstaviteľka Ministerstva školstva JUDr. Dagmar Hupková, ktorá zároveň informovala, že v súčasnosti sa pripravuje nová koncepcia udeľovania štipendií, ktorá bude zohľadňovať aj stredoškolákov.

Na stretnutí sa slova ujali i viacerí absolventi, ktorí hovorili o potrebe ďalšej podpory zo strany SR pre krajanských uchádzačov o štúdium na stredných a vysokých školách na Slovensku, ale aj o svojej práci vo vyštudovaných profesiách, v krajanskom hnutí a pod.

BRATISLAVA 2.-5. JÚLA 2000

Oficiálni predstaviteľia...

... a krajania pri položení základného kameňa Pamätníka slov. vystavalectva a zahr. Slovákov

V mene našich absolventov prehovoril kr. Dominik Surma, ktorý o.i. pripomeral, že do r. 1993 vysokoškolské štúdium na Slovensku absolvovalo 47 krajanov z Poľska. Mnohí z nich pracujú v školstve ako učitelia slovenčiny, pôsobia vo výboroch MS i vedení našho Spolku, v redakcii Života a na iných miestach. Zároveň zdôraznili význam a potrebu vzdelávania našej mládeže pre ďalší rozvoj slovenskej komunity v Poľsku a vyjadrili podakowanie Ministerstvu školstva a ďalším inštitúciám za doterajšiu pomoc v tomto smere, ako aj nádej, že v nej budú pokračovať aj v budúcnosti.

Stretnutie absolventov zavŕšila diskusia a po nej schválenie spoločného vyhlásenia z rokovania.

*

Významným momentom po ukončení konferencií bolo stretnutie zahraničných Slovákov s predsedom NR SR Jozefom Migašom a predsedom vlády SR Mikulášom Dzurindom v reprezentačných priestoroch Bratislavského hradu. Podľa slov predsedu NR SR bolo to stretnutie symbolické, ktoré súčasne nútí pripomenúť si patrónov Slovenska a Európy - sv. Cyrila a Metoda. Ich myšlienky a civilizačné

hodnoty, s ktorými prišli na územie dnešného Slovenska, sú totiž spojivom v dnešnom zjednocovacom procese kontinentu. Premiér SR poukázal na meniacu sa k lepšiemu dnešnému tváru krajiny a uistil krajanov, že vznikom novej inštitúcie - Úradu pre zahraničných Slovákov sa zdynamizujú ich kontakty so Slovenskom a budú sa účinnejšie riešiť ich dlhorocné problémy.

4. júla večer sa účastníci Dňa stretli v Ope- re a balete Slovenského národného divadla v Bratislave na slávnostnom galakoncerte, ktorým sa vlastne začala široká prezentácia kultúry zahraničných Slovákov aj v iných mestách Slovenska, trvajúca až do 10. júla t.r. Počas programu, ktorý otvoril krátkym príhovorom minister kultúry SR Milan Kňažko a ktorý viedol známy slovenský herec Michal Dočolomanský, sa predstavili viaceré krajan- ské folklórne súbory, skupiny, sólisti i ľudové kapely z celého sveta. Slovákov z Poľska reprezentoval súbor Spiš z Novej Belej, ktorý si svojimi spevmi i goralskými tancami získal dlhotrvajúci potlesk.

Posledný deň (5. júla) pobytu bol pre krajan- ských účastníkov Dňa zahraničných Slo-

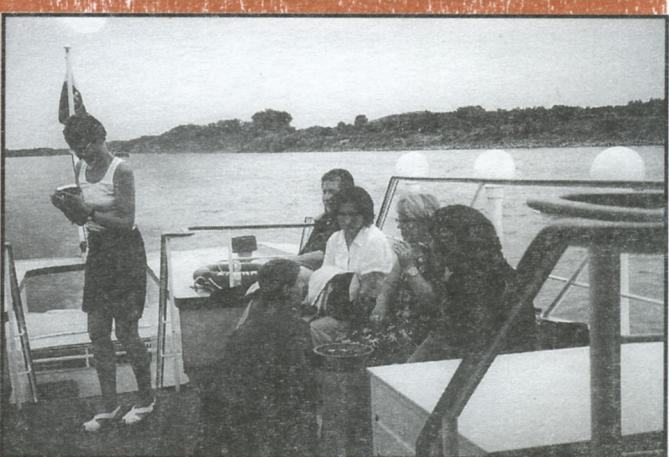
vákov v Bratislave taktiež veľmi rušný. Najprv sa v Primaciálnom paláci stretli s primátorom hlavného mesta SR Bratislavou Jozefom Moravčíkom, absolvovali plavbu lodou po Dunaji a zúčastnili sa na oslavách štátneho sviatku SR sv. Cyrila a Metoda a Pamätného dňa zahraničných Slovákov na staroslávnom Devíne. Podvečer sa zúčastnili slávnostného položenia základného kameňa Pamätníka slovenského vystavalectva a zahraničných Slovákov v Sade Janka Kráľa v Petržalke za účasti štátneho tajomníka MK SR M. Gacíka, primátora Bratislavu J. Moravčíka, splnomocnenca vlády SR pre zahraničných Slovákov a riaditeľa DZS C. Baláža, generálneho biskupa ECAV J. Fila, starostu Petržalky V. Bajana a ďalších. Rušný deň zavŕšila krajanská veselica v Petržalke. Boli to pre krajanov skutočne nezabudnuteľné Dni, plné dojmov a zážitkov, ktoré každému ostanú nadľho v pamäti.

(Spoločné vyhlásenia z oboch konferencií a zo stretnutia absolventov uvverejníme v nasledujúcom čísle)

Text a foto: JÁN ŠPERNOGA

Bežania na scéne Slovenského národného divadla

Naše krajanky počas plavby lodou po Dunaji. Snímky: J. Bryja

ZUBRICKÝ MUZIKANT

Na Orave je mnoho krajanov, ktorí svoj život spojili s hudbou a folklórom. Jedným z nich je krajan František VENGRÍN z Dolnej Zubrince, ktorého som požiadal, aby porozprával o svojom hraní a vzťahu k hudbe.

Narodil sa 29. januára 1932 v Dolnej Zubrici v slovenskej roľníckej rodine. Jeho rodičia Jozef a Mária (rod. Mastelová) Vengrínovci gazdovali na niekoľkohektárovom hospodárstve. Mal dvoch bratov - Jozefa a Vendelína, ktorí, žiaľ, už nežijú.

- *Môj otec, - spomína František, - sa narodil v Amerike, v meste Cleveland v Ohio, kde jeho rodičia odišli za prácou. Do slovenskej ľudovej školy som chodil v období 2. svetovej vojny, keď Orava patrila ku Slovensku. Bolo to v rokoch 1940 až 1945 a dodnes si pamätam aj mená učiteľov, čo ma učili - Jána Krča a Annu Budajovú.*

František sa učil dobre, snáď len počty mu išli slabšie, ale aj s nimi si nakoniec poradil, hoci už vtedy ho viacelj ho zaujímala hudba. Hudobné nadanie zdedil po svojom pradedovi, vynikajúcom primášovi Jakubovi Vengrínovi, ktorý pochádzal od Trnavy, ako aj po ujovi, Lukášovi Mastelovi.

- *Strýko Lukáš, - hovorí, - bol znamenitý hudobník. Dlhé roky hrával v známej hornozubrckej kapele Kubackovcov, ktorej členmi boli aj Ján Svetlák, Andrej Mastela, Anton Jaromín, Jozef Zubrický a František Hola. Ja som sa najprv učil hrať na strýkových husliach, ale kedže sa bál, aby som mu ich nepokazil, urobil mi nové. Boli to vlastne len struny natiahnuté na kísku dreva, ktoré však zneli veľmi dobre. Kedže mi mama neskôr na trhu v Jablonke kúpila aj ústnu harmoniku a pišťalku, moja radosť nemala hraní.*

Neskôr Františka očarila gombíková harmonika, ktorú si kúpil ako 16-ročný.

- *Ked som sa ju chystal kúpiť, - spomína, - otec ma dlho prehováral, aby som peniaze*

radšej vydal na nové nohavice a košelu. Trval som však na svojom. Za harmoniku som sice zaplatil tolko, ako za dva páry nohavíc, ale neolutoval som. Na hudobných nástrojoch vtedy vedeli hrať už aj moji bratia Jozef a Vendo, takže sme si vytvorili rodinnú kapelu. Hrávali sme na svadbách, páračkách, na Turicke, ohrávali sme máje, ba hrali sme aj pri opaľovaní žita na svätodušnú nedelu, čo podľa vtedajších povier malo chrániť obilie.

František neskôr vystupoval v kapele s Lukášom Mastelom a Ferdinandom Bielom a svoje harmonikárske majstrovstvo prezenta-val aj na viacerých ročníkoch Oravského leta v Jablonke. Dodnes si starostlivo uchováva všetky diplomy a ocenenia, ktoré získal za roky svojho hrania.

Niel hraním je však človek živý. Preto pred nástupom na vojenčinu vyše dva roky pracoval na Oravskej prieehrade a neskôr v lesoch v koszaliinskom a jeleniogórskom vojvodstve. Základnú vojenskú službu absolvoval v rokoch 1953-55 v delostreleckom útvare v Kolobrzegu. Po návrate domov sa vydal za ďalším zárobkom, tentoraz do zahraničia, pracoval ako tesár a betonár o.i. v bývalej NDR, Československu a Maďarsku.

- *Vyše 33 rokov som chodil za prácou po svete, - spomína. - V Čechách som pracoval o.i. v Peci pod Sněžkou, na Slovensku zasa v Tesle Nižná. Bola to pre mňa veľmi dobrá škola, ktorá ma mnohemu naučila. Mal som tam možnosť spozať mnoho ľudí, naučil som sa po česky, ale dorozumiem sa i po maďarsky, ukrajinsky, nemecky. Vždy som však bol a zostanem Slovákom, ktorý žije v Poľsku.*

V januári 1972 sa František oženil. Za manželku si zobrajal Máriu Tomčákovú z Malej Lipnice, s ktorou sa zoznámil počas odpustu. Manželia začali po svadbe bývať u Františkových rodičov a postupne sa im narodilo šesť detí: Margita, Alžbeta, dvojčičky Brigita a Dorota, Marek a Honoráta. Aj po svadbe musel ísť František za zárobkom mimo Oravy. 5 rokov pracoval na železnici v Zawierci pri Češtostochovej a v roku 1976 sa zamestnal pri výstavbe školy v Czarnom Dunajci. Neskôr

po prekonaní infarktu a pobete v nemocnici v Novom Targu už zostal doma a svoje hospodárstvo prepísal na syna Marka a dcéru Alžbetu. Vo voľných chvíľach sa venuje svojmu obľúbenému hraniu, ako aj trom vnukom. Lásku k hudbe vstrelil aj svojim deťom. S dcérmi Margitou a Alžbetou sa napr. trikrát zúčastnil na kolesníckych prehliadkach v Oravke.

F. Vengrín s nerozlučnou harmonikou

- *Margita, - hovorí, - hrala na kontrabas, Alžbeta na druhých husliach a ja som hral prím. Dobrým hudobníkom je aj môj syn Marek, ktorého som naučil hrať na gombíkovej harmonike, vie však hrať aj na husliach a organe. Prvú gombíkovú harmoniku som mu kúpil v Trutnove na sväté prijímanie. Dobre hrá aj môj zat Ján Kott.*

František hrá na harmonike Delicia Popular už vyše 30 rokov. Kúpil si ju od Eugena Kulaviaka. O jej zvuku som sa mohol presvedčiť keď mi zahral a zaspieval niekoľko slovenských pesničiek, o.i. Horenka, horenka, hora a Nebola som veselá.

Vzťah k hudbe, rovnako ako aj ku slovenčine a Slovensku bol v rodine Vengrínovcov odjakživa veľmi silný. František bol vychovávaný v slovenskom národnom duchu a jeho rodičia boli za dlhorčnú krajanskú činnosť odmenení medailou za zásluhy pre KSČaS. Jeho otec Jozef spolu s Jánom Kovalíkom, Karolom Kulakom, Vendelínom Joniakom, Eugenom Kottom a ďalšími krajanmi patril k zakladateľom miestnej skupiny Spolku v Dolnej Zubrici, zasa brat Vendelín bol až do svojej smrti v roku 1999 predsedom MS v obci. Františkove dcéry Margita, Alžbeta, Brigita a Dorota sa v ZŠ učili slovenský jazyk a život sa v rodine Vengrínovcov odoberá prakticky od začiatku jeho vychádzania.

Ked sa dnes František vo svojich spomienkach vracia do obdobia, v ktorom sa rozhodovalo o pripojení hornej Oravy a severného Spiša k Poľsku, svoj smútok prekonáva hrou. Vyberá vtedy svoju harmoniku a zahrá si niekoľko slovenských melódii.

Do ďalších rokov mu želáme vela zdravia, pohody a pekných, príjemných chvíľ.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

F. Vengrín so svojimi dcérami Alžbetou (zľava) a Margitou

ODDANÝ OBCI

Je najstarším obyvateľom Novej Belej a jeho spomienky sú akoby kronikou všetkých udalostí v obci takmer za celé storočie. Reč je o krajanovi Františkovi BEDNARČÍKOVI, ktorý sa v tomto roku dožíva úctyhodného veku - 93 rokov.

Detstvo na gazdovstve

Narodil sa 14. decembra 1907 v slovenskej rolnickej rodine. Jeho rodičia Valent a Mária gazdovali na niekolkohektárovom hospodárstve. Pochádzal z viacernej rodiny, avšak niekoľkí súrodenci mu zomreli už v detskom veku, čo bolo v tom čase, pri nízkej úrovni zdravotnej starostlivosti na dedinách, dosť častým javom. Dnes si už František spomína len na 4 bratov: Andreja, Jozefa, Jána a Valenta, ktorý však tiež zomrel v mládežnom veku. Najstarší Andrej narukoval k husárom a bojoval na frontoch prvej svetovej vojny. Istý čas bol na vojne aj Františkovi otec Valent, onedlho ho však pustili domov, kde ostala žena s malými deťmi. V rodnej obci František absolvoval 6-triednu základnú školu, v ktorej sa najprv učil po maďarsky, a neskôr aj po slovensky. Po roku 1920 dokončil svoje vzdelanie na poľskej trojročnej tzv. opakovacej škole. Hned od najmladších rokov musel pomáhať rodičom na hospodárstve. Po zavŕšení školy ostal teda doma gazdovať.

Manželstvo a rodina

V roku 1935 sa František rozhadol založiť si vlastnú rodinu. Za manželku si vzal mladú beliansku krajanu Žofiu Majerčákovú.

- *Svadbu sme mali v Novej Belej, - spomína František, - v obecnom dome v strede obce, v ktorom sa konali takéto podujatia, ale aj obecné schôdze a pod. Volali sme ho krčmou, lebo voľakedy v ňom bola krčma.*

Po svadbe sa mladomanželia rozhodli osamostatniť. Práce mali neúrekom, veď ich hospodárstvo patrilo k tým väčším v obci. Vďaka tomu bol František oslobodený od základnej vojenskej služby. Postupne sa im narodilo šesť detí. Najprv to bol v r. 1936 syn Šimon, ktorý dnes samostatne gazduje v Novej Belej, neskôr Jozef, ktorý ostal na rodičovskom hospodárstve. Potom prišli na svet tri dcéry: Angela, Ludmila a Anna. Angela a Anna žijú aj s rodinami na Slovensku, kym Ludmila v Novom Targu.

Spoločenská činnosť

František Bednarčík sa od skorej mladosti živo zaujímal o všetky obecné záležitosti a vyvíjal širokú spoločenskú činnosť. Už v medzivojnovom období bol členom gminnej rady v Łopusznej, a keď po vojne začali vznikať obecné národné rady (GRN), stal sa aj ich členom, a dlhé roky reprezentoval záujmy rodnej obce. Beliania docenili jeho aktivitu a obeťavosť, preto ho v roku 1958 zvolili za richtára.

- *Táto funkcia mala už v našej rodine tradíciu, - vraví František, - ved' aj môj otec bol dlhé roky belianskym richtárom.*

Ako richtár sa František Bednarčík tešil velkému uznaniu a dôvere Belianov. Najlepšie o tom svedčí fakt, že ho do tejto funkcie volili až štyrikrát za sebou. Zastával ju až do roku 1974. Bolo to pre Novú Belú obdobie mnohých zmien a pre Františka ľahkej a obetavej práce, ktorá však prinášala mnohonásobné ovocie.

- *Ako richtár som sa každý rok usiloval urobiť niečo pre obec, aby vyzerala krajšie a nám sa žilo lepšie, - vraví. - Vždy som mal obrovskú radosť z toho, keď sa mi niečo podarilo uskutočniť.*

Skutočne veľa sa mu podarilo: opravy a asfaltovanie ciest v obci, elektrifikácia Novej Belej, oprava miestneho kostola, výstavba sídla obecného úradu (v ktorom sa dnes nachádza zdravotné stredisko) a miestnej základnej školy, úprava potoka tečúceho cez dedinu atď.

Nebolo roka, aby v obci nevzniklo niečo nové. Františkovi sa to dario aj preto, že do verejnoprospešných prác dokázal angažovať celú obec. Vždy sa snažil s ľuďmi dobre vychádzať, preto ho ochotne podporovali. Za svoju činnosť bol viackrát vyznamenaný, o.i. Zlatým krížom za zásluhy.

Verný krajaninskému hnutiu

Popri práci na hospodárstve a richtárčení si František Bednarčík našiel čas aj na ďalšiu spoločenskú činnosť. O.i. dlhé roky viedol mestnu dychovku, v ktorej hral na klarinetu. Poňom sa kapelníkom stal krajan František Kurnát. F. Bednarčík sa vždy považoval za Slováka a v slovenskom duchu vychovával aj svoje deti. Stal pri zrade Miestnej skupiny SSP v Novej Belej a dodnes je jej členom. Vždy sa ochotne zúčastňoval krajaníckych schôdzí a iných podujatí organizovaných v obci. Od samého začiatku je tiež horlivým čitateľom a propagátorom Života.

- *Život som predplácal od prvých čísel a s obľubou som ho čítal, - vraví František. - Je to veľmi zaujímavý časopis, ktorý píše o nás a pre nás. Vždy som čakal na každé nové číslo, ktoré som prečítal od prvej do poslednej stránky. Za tých vyše 40 rokov jeho vychádzania som neprehliadol ani jedno číslo. Skrátka Život doma vždy musel byť.*

Dodajme, že za svoju krajaninskú činnosť bol František Bednarčík vyznamenaný medailou nášho Spolku Za zásluhy pre KSČaS.

Dnes sa ešte vždy dobre drží, aj keď už má vyše deväťdesať rokov. V poslednom čase mu už sice zrak a sluch neslúži ako voľakedy, avšak nadálej je veľmi pohyblivý a má znamenitú pamäť. Dožil sa už 17 vnukov a 6 pravnukov. Želáme mu, aby prežil ešte mnoho krásnych, pokojných dní v kruhu svojich najbližších.

Text a foto: JÁN BRYJA

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje dvoch známych poľských divadelných a filmových hercov, ktorí si získali veľkú popularitu. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď pripomieneme, že obaja hrali v populárnom poľskom televíznom seriáli S nasadením života (Stawka większa niż życie). Napíšte nám meno a priezvisko aspoň jedného z nich a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V Živote č. 6/2000 sme uverejnili fotografiu Tadeusza Sznuka. Knihy vyžrebovali: Maria Naczk z Fridmana, Alojz Ďubek z Jablonky a Emil Korek z Krakova.

55. VÝROČIE SVADBY

Nielen narodeniny, ale aj okrúhle výročia narodenia a svadby poskytujú príležitosť, aby sa stretla celá rodina. Vtedy vždy býva veselo, najmä však pri strieborných, zlatých či diamantových svadbách. Tie vždy boli a sú najdôstojnejšie. Jedným z krajanských párov, ktorí nedávno oslavili už 55-ročné výročie jubileum spoločného života, sú manželia Agneša a Jozef KOVALČÍKOVCI z Hornej Zubričice. Navštívil som ich a požadal, aby porozprávali o svojich životných osudoch.

Agneša Kovalčíková, rodená Omyláková (nar. 12. júna 1926), pochádza, podobne ako jej manžel, zo slovenskej roľníckej rodiny.

- Mala som štyroch súrodencov, - hovorí, - tri sestry a jedného brata. Žiaľ, sestra Žofia zomrela už ako 16-ročná na tuberkulózu. Do základnej školy som chodila v rokoch 1933 až 1940 v rodnej obci. V škole som sa najskôr učila po poľsky a posledné dva roky po slovensky. Ešte dnes si pamätám mená slovenských učiteľov - Miloša Krepsa a Lenku Dedinskú. Neskôr som, aj so sestrou Žofiou, išla študovať do mešťanky v Dolnom Kubíne, kde sme vyše roka bývali u nášho strýka Jána Omyláka, riaditeľa ZŠ. Potom som, ako najstaršia zo súrodencov, musela školu zanechať a vrátiť sa domov. Rodičia mali veľké hospodárstvo (asi 20 ha), veľa oviec a dobytka, takže som musela až do svadby pomáhať na gazdovstve. Otec od mája do septembra spolu s ďalšími dvomi pastiermi pásol ovce v oblasti Babej hory. S mojím manželom Jozefom som sa zoznámila v roku 1942, krátko pred jeho odchodom na vojenčinu. Bola som aj na jeho prírave v Liptovskom Mikuláši. Z vojny sa vrátil v decembri 1944 a svadbu sme mali 12. júna 1945 v kostole sv. Michala v Hornej Zubričici. V deň svadby som oslavovala aj svoje 19 narodeniny.

Mladomanželia začali po svadbe bývať v rodičovskom dome manžela. Postupne sa im narodili dve deti: Stanislav a Eva. Syn Stanislav, absolvent lýcea v Jablonke, je dnes profesorom na Toruňskej univerzite M. Koperníka, kde pracuje v Inštitúte biochémie. Dcéra Eva (Kubacká) býva so svojím manželom a deťmi spolu s rodičmi v Hornej Zubričici, kde gazdujú na nevelkom hospodárstve. Starí rodičia sa tešia aj z 3 vnukov a 6 vnučiek, z ktorých najmladšia Eva Kubacká je žiačkou 1. triedy ZŠ.

Agnešin manžel Jozef Kovalčík, bývalý odbojár, priamy účastník SNP a dlhorčný

Manželia Agneša a Jozef Kovalčíkovci

richtár, sa narodil 1. decembra 1921 v Hornej Zubričici. Pochádzal z piatich súrodencov, mal tri sestry Helenu, Máriu a Cecíliu a brata Vendelína. Keď mal dva roky, otec odišiel za prácou do Ameriky a deti ďalej vychovávala matka.

- Do ľudovej školy, - hovorí Jozef, - som chodil v rokoch 1928 až 1935 a po jej ukončení som zostať pracovať doma. Do Ameriky sa neskôr vybrali aj otcovi bratia Vendelín a Karol a jeho sestra Mária. Aby som si trošku privyrobil, priučil som sa tesárstvu a neskôr sme spolu so strýkom Františkom Kovalčíkom chodili stavať domy v obci. Keď otec začal z Ameriky posielat peniaze, mohli sme si kúpiť dom a pole. Pred nástupom do armády som si našiel čas aj na divadelnú činnosť. Spomínam si, že v hre Jánosík som zahral Jánosíkovho otca a Jánosíka stvárnil učiteľ Kreps. V divadle hrala aj Johana Varešáková, ktorá dnes žije v Považskej Bystrici, môj priateľ Ján Omylák, hudobník Jozef Kulak i vtedajší organista Jozef Vojčík, ktorý zomrel v Novej Bani, ako aj jeho manželka Mária, rodená Knapčíková.

Ked vypukla 2. svetová vojna a Orava a Spiš sa vrátili ku Slovensku, ďalšie roky Jozefovo života boli už úzko zviazané s vojnovými udalosťami. 1. októbra 1942 narukoval do Liptovského Mikuláša, kde ho zaškolili za guľometčíka. Neskôr ho prevelili do Nitry, ale už v auguste 1943 sa vrátil do svojej jednotky, kde ho zadeľili ako inštruktora nováčikov do pešieho praporu v Dolnom Kubíne. Potom sa dostal na východné Slovensko, kde v obci Olšinkov nedaleko Humenného niekoľko mesiacov budovali kryty, bunkre, zákopy a mínovali cesty. V auguste 1944, krátko pred vypuknutím SNP, jeho jednotka stiahla z východu a Jozef sa opäť dostal do Nitry. Tu ho zastihla správa o vypuknutí povstania. Keď dovedely boli vojací slabšie vyzbrojení, vydali im zo skladu plnú výzbroj a muníciu a skoro s celou jednotkou odišli k postolcom. Proti Nemcom bojovali o. i. pri Vŕtkach, Strečne, Zvolene, Starých Horách. Po

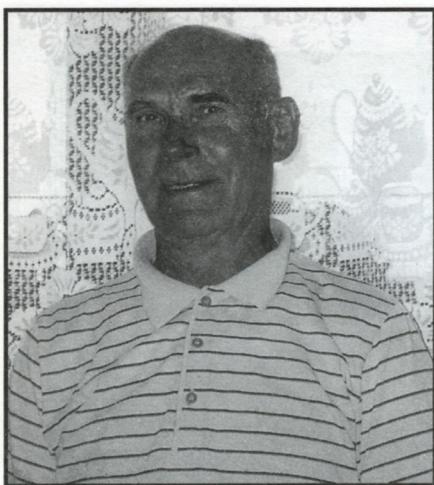
zatlačení povstania do hôr sa jeho jednotka len zázrakom vyhli obklúčeniu a zajatiu. V októbri 1944 ich prevelili do Banskej Štiavnice, kde vykonávali strážnu službu v priestore Červená Studňa-Banská Belá-Sklené Teplice. Začiatkom decembra sa dostali do okolia Zlatých Moravieč, kde sa ubytovali v starom kaštieli. Keďže im hrozilo zajatie, veliteľ jednotky rozpustil a Jozef spolu s kamarátom nasadol do vlaku, ktorým sa dostali až do Kralovian. Odtiaľ išiel vozom do Trstenej a po mnohých príhodách sa mu podarilo - práve na Štedrý deň - ſťastivo dostať sa domov do Zubričice. Od času, kedy narukoval, uplynuli vyše dva roky.

- Do skončenia vojny, - pokračuje Jozef, - som pracoval na domácom gazdovstve a v júni 1945 som sa oženil a založil si rodinu. V roku 1952 ma občania vybrali za richtára a túto funkciu som vykonával 26 rokov.

Krátko po vojne sa Jozef zapojil aj do krajanskej činnosti. Chodil na stretnutia s organizátormi MS, o. i. Ferdinandom Pavlákom, Františkom Mšalom a Jozefom Sołavom, ktorý sa neskôr stal prvým predsedom MS SSP v obci. O niekoľko rokov neskôr pomáhal aj pri výstavbe lýcea v Jablonke, občania vozili stavebný materiál a mnohí dávali aj peniaze. Tešili sa, že aj ich deti budú môcť získať stredoškolské vzdelanie.

Poznamenajme, že Jozef bol potom dlhé roky tajomníkom Miestnej skupiny SSP v Hornej Zubričici, zúčastnil sa na viacerých zjazdoch Spolku a od začiatku si predplácal Život. Obaja s manželkou pochádzajú zo slovenských rodín a svoje deti tiež posielali do slovenských škôl. Po celý život pracovali na svojom pári hektárovom gazdovstve a neraz im bolo, podobne ako mnohým Oravcom, veľmi ťažko. Našim jubilantom manželom Kovalčíkovcom srdečne blahoželáme a do ďalších rokov prajeme veľa zdravia a ešte veľa pokojných, slnečných dní.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Falštínsky richtár K. Klimčák

Malebný pohľad na Falštín

ČAKANIE NA TURISTOV

Spišská obec Falštín, položená na južnom svahu Sokolej skaly, sa môže pochváliť krásnym výhľadom na okolitú krajinu. Posledných pár rokov malebnosť tohto kraja znásobuje aj nedaleká priehradná nádrž na Dunajci. Väčšina Falštínčanov gazduje na malých 2 až 3 hektárových hospodárstvach, ktoré sú málo výnosné. Preto mnohí dúfajú, že práve vodná nádrž pritiahuje aj do ich obce turistov, vďaka ktorým bude obec lepšie prosperovať.

Esťe vždy bez kanalizácie

Turistika v okolí obce sa postupne určite ožíví. Svedčí o tom aj záujem viacerých podnikateľov spoza obce, ktorí si už v okolí vykúpili pozemky a začali stavať chaty. Aby však turisti Falštín navštievovali a aj dlhšie v ňom pobudli, nestačí len krásny výhľad na jazero. Musia tu byť pre turistov vhodné podmienky. Predovšetkým treba vyriešiť najzávažnejší problém v obci, ktorým je výstavba kanalizácie. Miestny richtár Karol Klimčák spolu s ďalšími Falštínčanmi dodnes nechá-

pe, prečo je táto otázka ešte vždy nedoriešená.

- *Naša obec sa nachádza na kopci priamo nad vodnou nádržou nedeckej priehradu, preto si myslím, že by tu mala byť kanalizácia zavedená najskôr, - hovorí richtár. - No doposiaľ sa v tejto veci nič neurobilo. Vyzerá to tak, že ani v najbližšom čase sa veci nepohnú dopredu. Kanalizácia obce je plánovaná až niekedy v rokoch 2002 - 2003.*

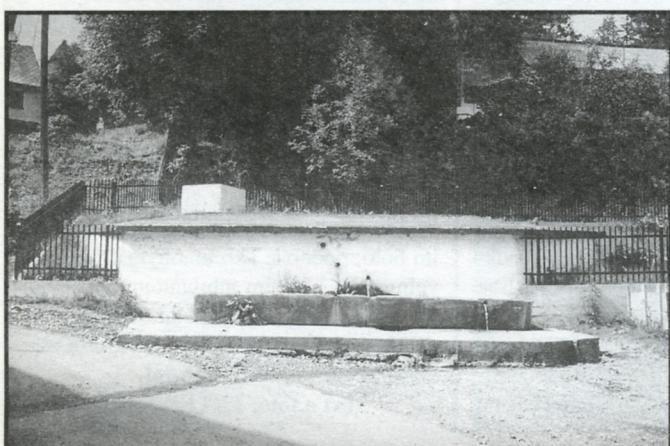
Dodajme, že okrem Falštína sú na kanalizačnú sieť napojené už všetky okolité dediny. V obci by sa taktiež zišiel vodovod. Zatiaľ Falštínčania berú vodu zo studní, obecný vodovod by im však určite veľmi ulahčil život.

- *V strede obce je stará studňa, v ktorej sa voľakej zásobovali vodou všetci Falštínčania, - vráví richtár Klimčák. - Je to veľmi dobrý prameň s chutnou, zdravotne nezávadnou vodou. Esťe sa nestalo, aby v nej chýbala voda, a aj dnes by sa v tejto studni mohla zásobovať celá obec, treba len urobiť vodovodnú sieť. Zatiaľ však na tento ciel nemáme peniaze, chceli by sme to urobiť spolu s kanalizáciou.*

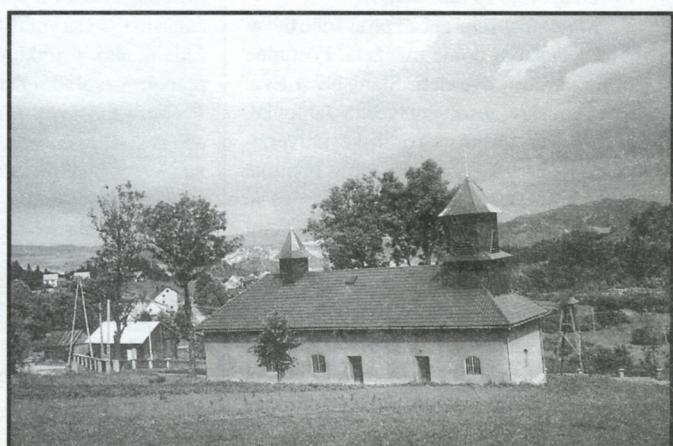
Miestna pamäti hodnosť?

Jednou zo zaujímavých pamäti hodností Falštína bola donedávna rozsiahla kúria baróna Jungenfelda, ktorá po vojne prešla pod opateru Ministerstva kultúry a umenia. Slúžila ako zotavovňa. Štát však do nej neinvestoval, a tak budova začala pomaly pustnúť. Začiatkom 90. rokov sa prestala využívať, okrem pravého krídla, ktoré Falštínčania za pomoci Gminného úradu v Nižných Lapšoch zrekonštruovali. Do obnovených miestností presťahovali školu. Navštievujú ju deti od O. do 3. triedy. Staršie ročníky chodia do školy vo Fridmane. Kedže objekt pustol, a nikto sa oňho nezaujímal, mal byť pred dvomi rokmi vydražený. Žiaľ k predaju nedošlo, lebo deň pred dražbou kúria zhorela. Naštastie požiarnikom sa podarilo zachrániť aspoň pravé krídlo, teda školu. Zhorená časť objektu odvtedy „straší“ miestnych obyvateľov. Každému, kto ju vidí, musí byť hneď jasné, že ju treba čím skôr zbúrať, lebo obnoviť sa už nedá. Pritom hrozí nebezpečenstvo, že obhorené steny môžu na niekoho spadnúť. Falštínčania už dávno chceli zhorenisko odstrániť, no dodnes to nemôžu urobiť. A prečo? Zhorená kúria je ešte vždy zapísaná do zoznamu pamäti hodností, a kým nebude odtiaľ vyčiarknutá, nemôžu ju zbúrať.

Stará studňa v centre obce

Falštínsky kostol s novou strechou

- Už oddávna sa usilujeme získať povolenie kompetentných úradov, - hovorí richtár, - no zatiaľ bezvýsledne. Bojíme sa, aby nedošlo k nešťastiu, vedľa školu navštievujú malé deti, a ak obhorené steny niekoho privalia, bude už neskoro.

Obnovený kostol a zbrojnica

Aj keď Falstín je pomerne malou obcou, miestnym obyvateľom nemožno uprieť starostlivosť o jej vzhľad. Falstínčania sú vždy ochotní zapojiť sa do verejnoprospešných prác. Aj od mojej poslednej návštevy sa v tejto obci veľa zmenilo, o.i. pribudlo oplotenie vokol spomínamej starej studne, svoj výzor zmenil aj miestny kostolík, na ktorom Falstínčania vymenili strechu. Teraz majú kostolík s dvoma vežičkami, a v nich zvony, ktoré kúpili vo Waksmunde.

- Oprava kostola nás stála okolo 25 tisíc zlých, - informuje richtár. - Všetko sme urobili na vlastné náklady. Je to tak veľa aj preto, lebo vo Falstíne nemáme lesy, takže sme všetko drevo na opravu museli kúpiť.

Len čo skončili opravovať kostol, hned sa pustili do opráv požiarnej zbrojnice. Tá bola podelená na dve časti. V jednej sa nachádzala garáž a sklad požiarneho náradia, kým v druhej bola slovenská klubovňa. Teraz sa rozholili zbrojnicu rozšírili a z jednej časti urobili väčšiu spoločenskú miestnosť, kde by mohli usporadúvať obecné schôdze, ale aj svadby a ľudové veselice. Na tento cieľ dostali z gminného úradu dotáciu vo výške 100 tisíc zlých. Veríme, že prestavaná požiarna zbrojnice bude Falstínčanom čoskoro dobre slúžiť, a nájde sa v nej miesto aj na krajanskú klubovňu.

Plány do budúcnosti

Aj keď ešte prebiehajú práce na prestavbe požiarnej zbrojnice, miestny richtár už myslí na budúcnosť a plánuje ďalšie úlohy.

- V najblížom období by sme chceli zväčšiť športové ihrisko, aby aj naša mládež mala niečo pre seba v obci, - vraví. - V iných obciach sú rôzne bary, diskoluby, športové haly a u nás nie je nič. Preto dílame, že sa nám podarí urobiť aspoň pekné športové ihrisko.

Falstínčania zvyknú vravieť, že patria nie len medzi najmenšie, ale aj medzi najchudobnejšie obce v okolí. Po ukončení výstavby nedejkej priehradu sa mnohí zhodli v tom, že by bolo dobré upriamiť sa na rozvoj turistiky. Zatiaľ to majú dosť stažené, lebo vokol nádrže je vymedzené tzv. pásmo ticha, čo znemožňuje rekreáciu výstavbu a obmedzuje rozvoj turistiky. V budúcnosti je však plánovaná výstavba dvoch prístavov pre lodky na rozhraní Falstína a Fridmana. Miestni obyvatelia veria, že aj to prispeje k rozvoju turistiky.

Text a foto: JÁN BRYJA

SLOVENSKÁ MENŠINA V POĽSKU (2)

DOKONČENIE Z Č. 7/2000

Cirkevná problematika je v živote našich Slovákov v Poľsku veľmi citlivá, lebo ide o veriacich katolíkov. Preto sme po podpísaní spomínaného Dodatkového protokolu apelovali na štátne orgány Poľskej republiky, aby sa v kostoloch mohla používať slovenčina. Pravda v tých časoch bola liturgická reč latinská, išlo preto najmä o spev v slovenčine. Poľská strana sa bránila argumentom, že štátne orgány nemajú možnosť ingerovať do cirkevných záležitostí. Preto sme 20. marca 1948 spoločne s veľvyslancom Hejretom navštívili arcibiskupa-metropolitu krakovského, kardinála kneža Adama Sapiehu. Požiadali sme ho, aby pôsobil na vytváranie piateľských vzťahov medzi miestnymi Slovákm a cirkevnými činiteľmi na Orave a Spiši, resp. v Krakovskej kúrii. Kardinál Sapieha nám prisľubil, že osobne zájde do tejto oblasti. Rozhovor však ukázal, že je príliš zhovievavý k činnosti poľských duchovných na Orave a Spiši. Vyslovil polutovanie, že sa v tejto veci robí politika, ktorá vraj rozoštváva ľud. Miestne horské obyvateľstvo vraj rozumie poľštine, takže by vôbec nemuseli byť fažkosti, nebyť politického vplyvu a hlavne nemeckých zásahov v čase vojny. Ako ukázali ďalšie skúsenosti, návšteva u kardinála Sapiehu neprinesla zlepšenie. Až teraz, z odstupu viac ako 50-tich rokov som sa dozvedel, že práve v dňoch našej návštevy u kardinála Sapiehu tento odpovedal 14. marca 1948 vojvodovi krakovskému na jeho list z 25.2.1948 a okrem iného v ňom napísal: „V oblastiach Spiša a Oravy, ktoré boli pričlenené k Poľsku, nieslo slovenského obyvateľstva. Toto obyvateľstvo hovorí, ako to oni nazývajú, po „magursky“. Uvedené nárečie je také isté, akým hovoria naši gorali. Všetci Oravci a Spišiaci dobre rozumejú po poľsky. Tvorí tam národnostné rozdiely nemá nijaké opodstatnenie. Od čias ostatnej vojny pod nemeckým vplyvom, ako aj v dôsledku pričlenenia k Slovensku vytvorili tam odlišnú slovenskú národnosť. Dnešný stav napäťia a národnostného antagonizmu vyplýva z agitácie spoza česko-slovenských hraníc, no posilňujú ho aj materiálne nádeje. Táto agitácia sa usiluje o odtrhnutie oných krajov od Poľska.“

Vtedy som ešte nevedel, že aj spišský biskup Ján Vojtaššák sa už 29. decembra 1945 obrátil listom na krakovského arcibiskupa, kardinála Sapiehu a na poľského prímasa, kardinála Hlonda, v ktorom rekaptituloval historiu spišského dekanátu s 9 farnosťami a oravského dekanátu taktiež s 9 farnosťami a ich pripojenia k Poľsku roku 1920. Najradšej by som uviedol celý list, no pre nedostatok miesta mi dovolte odcitovať aspoň niekoľko viet: „Eminencia, knieža kardinál! Čo som tuná uviedol, je písané viac krvou ako atramentom. Krvou,

tečúcou zo srdca obyvateľov a veriacich hornej Oravy a Spiša, ktorí nás stále prosia, aby sme ich, odtrhnutých, nenechali ich osudu. Krvou tečúcou z môjho vlastného srdca, lebo vo veci odtrhnutých a proti vôlei obsadených pokrvených Slovákov sa musím zastať.“

Ako vieme, na tento list ako ani na ďalší, ktorý biskup Vojtaššák napísal krakovskému arcibiskupovi po svojom prepustení z väzenia, z českého vyhnanstva 7. januára 1965, neprišla nijaká odpoveď.

Za vyvrcholenie protislovenskej aktivity poľských cirkevných činiteľov možno považovať už spomínaný interdikt na Novú Belú roku 1966.

Aká je situácia dnes? Od začiatku 90-tých rokov v šiestich spišských a jednej oravskej farnosti sa slúžia - raz v týždni - sväté omše po slovensky. Odbavujú ich poľskí knazi, ktorí sú schopní - pravda nie na spisovnej úrovni - prečítať jedine liturgické texty. Krakovská cirkevná hierarchia aj toto považuje za božie dopustenie a nezamýšľa udelovať povolenia ďalším farnostiam, aby sa v kostoloch používal slovenský jazyk. Hodno ešte uviesť, že je pomerne dosť knazov pôvodom z Oravy a Spiša, ale tí môžu pôsobiť len vo farnostiach čím vzdialenejších od svojho kraja.

Slovenské školstvo bolo v Poľsku zlikvidované v 60. rokoch. Od uvedeného času sa slovenskost v škole scvrkla na slovenský jazyk ako predmet, ktorý sa vyučuje 2-3 hodiny týždenne v niektorých školách na Spiši a Orave. Okrem toho slovenský jazyk je len voliteľným predmetom, to znamená, že nie všetci žiaci onej školy sa ho učia. V niekoľkých základných školách sa v súčasnosti slovenčinu učí okolo 500 žiakov. Z uvedeného vyplýva, že také niečo ako slovenské stredné školy alebo materské školy je celkom neznámy pojem.

Mladé Slovenky a mladí Slováci z Poľska majú už vyše dvadsať rokov možnosť študovať na stredných a vysokých školách v Slovenskej republike. Predseda Spolku Slovákov v Poľsku, univerzitný profesor Jozef Čongva uviedol v rozhovore, uverejenom v Slovenských pohľadoch č. 2/2000: „Musím povedať, hoci to znie paradoxne, že za čias totalitného systému naša krajanská mládež mala väčšie možnosti učiť sa v starej vlasti, než je to v súčasnosti. Každý rok desať osôb začína študovať na území Slovenskej republiky, ktoré mali zaistené štipendia a miesta v internátoch či studentských domovoch. Už dva roky slovenské vysoké školy neprijali ani jedného slovenského kandidáta z Poľska, a tí, ktorí začali študovať na slovenských stredných školách, nedostali štipendium a nedostávajú ho do dnešného dňa. Na dôvažok sa objavili fažkosti s vybavovaním pobytu na území Slovenska. Tento pre nás nevýhodný stav je príznakový

pre politiku slovenského Ministerstva školstva, ktoré donedávna viedla ministerka Eva Slavkovská. Nadálej aktuálna a záväzná zmluva medzi Ministerstvom školstva Slovenskej republiky a Ministerstvom národného vzdelávania Poľskej republiky, podpísaná 16.6. 1995, v druhom odseku 17. paragrafu stanovuje, že slovenské Ministerstvo školstva každým rokom zabezpečí desať nových štipendií žiakom a študentom - poľským občanom slovenskej národnosti. Súhlasne s touto zmluvou oných desať štipendií sa týka súhrne žiakov stredných škôl a poslucháčov vysokých škôl. Ne-súhlasne s tou zmluvou slovenská strana prestala platíť štipendiá novým ročníkom krajanov z Poľska a tak tí študujú na Slovensku za prostriedky svojich rodičov. Tento stav, odporejúci zmluve a v preambule Ústavy vyjadrennej zásade, že Slovenská republika je právny štát, spôsobil čudný výklad predpisov spomenutej medzinárodnej zmluvy, že má len deklaratívny charakter. Autorkou tohto výkladu bola pani Repková zo sekcie medzinárodnej spolupráce uvedeného ministerstva. Táto situácia nevytvára dobrý obraz Slovenska v Poľsku a najmä v očiach slovenskej menšiny. Navyše potvrzuje skutočnosť, že slovenské Ministerstvo školstva nemá porozumenie pre základné potreby Slovákov v Poľsku. Ide vlastne o potreby zásadného významu, ktoré v dlhšej časovej perspektíve môžu rozhodnúť o existencii či neexistencii slovenskej menšiny. Tento negatívny trend začala a rozvíjala ministerka Eva Slavkovská zo Slovenskej národnej strany. Vyzerá to ako zlý žart, keď v postupoch pani ministerky vo vzťahu k poľským Slovákom bolo možné postrehnúť antinárodné akcenty. Nový slovenský minister školstva sa nedávno naštastie dištancoval od týchto nelegitímnych praktík svojej predchodyne a 31.3.1999 vydal rozhodnutie o vyplácaní štipendií našim krajanom." Potial slová predsedu Spolku Slovákov v Poľsku. Ďalší vývoj

v tejto problematike je však viac ako žalostný. Pretože napriek spomenutému rozhodnutiu ministra Vtáčnika na šk. rok 1999/2000 záujemcovia o štipendiá z Poľska tieto nedostali, a čo je ešte horšie, koncom marca 2000 podpísal minister Kukan novú zmluvu, v ktorej záujemcovia o štúdium na stredných školách celkom vypadli, hoci proti tomu bojovali nielen krajania, ale podporoval ich v tom aj slovenský velvyslanec pán O. Nemčok. A tak 27. marca 2000 navštívili predsedu a tajomníka Spolku v sprievode ministra Čarnogurského ministra Vtáčnika, kde sa im podarilo nejaké štipendiá na prebiehajúci šk. rok ešte získať. Potom navštívili slovenské Ministerstvo zahraničných vecí, kde sa im podarilo získať novopodpísanú zmluvu s Poľskom a z nej zistili, čo sa podarilo slovenskej štátnej byrokracie vyrobiť. Uvedomme si, že poľská strana súhlasila s požiadavkami slovenských krajanov a slovenskí činitelia sa postavili proti záujmom týchto slovenských krajanov v Poľsku. Roztača sa nové kolo sisyfovskej zápasu o holé prežitie. V danom prípade proti komu? Proti vlastným!

Napľňajú ma trápne pocity, keďmám hovoriť o vzťahoch, ktoré sa v ostatných rokoch vyvinuli medzi niektorými pracovníkmi Matice slovenskej a medzi vedením Spolku Slovákov v Poľsku. Musím začať činnosťou Vlada Mináča, ktorý bol predsedom MS v 80. rokoch a okrem iného v rámci pomoci krajanom v Poľsku im pomáhal aj v snahách o získanie a financovanie tlačiarenských strojov z Adamova. Na tento plán už nestihol zrealizovať do politického prevratu r. 1989, takže napokon vďaka značnej dotácii slovenskej vlády, ktorej predsedom bol vtedy Ján Čarnogurský, boli tieto polygrafické stroje kúpené a krajania si mohli zariadiť tlačiareň, ktorá im veľmi pomáha. Transfer tejto dotácie prechádzal cez Ministerstvo kultúry a Maticu slovenskú. A tu došlo k sporu a napokon až na podklade dokumentov z archívu Ministerstva kultúry musel zodpovedný - ktorý asi veľmi zod-

povedný byť nevedel - pracovník MS uznať, že pravda je na strane vedenia Spolku Slovákov v Poľsku a sa aj písomne ospravednil, čo však okorenil asi troma urážkami. K tomu sa druží ešte jedna nepríjemná záležitosť. V júni 1994 usporiadalo Krajanské múzeum Matice slovenskej v spolupráci so Spolkom Slovákov v Poľsku skutočne reprezentatívnu výstavu „Slováci v Poľsku“, v rámci ktorej sa 14. júna 1994 konal seminár, venovaný životu našich krajanov v Poľsku. Príspevky, ktoré na ňom odzneli, vyšli v almanachu „Slováci v Poľsku“. Výstava bola mienená ako putovná a mala postupne navštíviť niektoré slovenské a potom aj poľské mestá. Čo sa však stalo? Krajanské múzeum bolo pretvorené na Dom zahraničných Slovákov, do čela ktorého prišiel istý pán Repka, a všetko bolo ináč. Výstava „Slováci v Poľsku“ bola pohádzaná kamsi do skladu, kde artefakty vzali skazu, takže putovná výstava sa nekonala, a zničené boli aj ľudové kroje, ktoré zapožičali Slováci z Poľska. Dom zahraničných Slovákov sa stal feudálnym sídlom spomínaného pána Repku, ináč syna pani Repkovej, ktorú už poznáme z činnosti na Ministerstve školstva SR, ktorý okrem iného stihol v historicky krátkom čase obcestovať celú zemeguľu a navštívil aj Poľsko, ale v Spolku Slovákov v Poľsku sa zabudol zastaviť.

Dnes sú vzťahy medzi Maticou slovenskou a Spolkom Slovákov v Poľsku na bode mrazu.

Ako vidí perspektívy Slovákov v Poľsku jeho predseda, pán profesor Čongva? V spomínanom rozhovore povedal: „Sme jednou z najmenších národnostných menšíň v Poľsku. Nemáme širokú vlastnú vrstvu slovenskej inteligencie. A ani netreba veľmi zdôrazňovať, že jej existencia a pôsobnosť oslabuje a spomaľuje národnostnú asimiláciu. Nemáme národnostné školstvo. Naproti tomu je čoraz viac miešaných slovensko-poľských manželstiev. Z nich narodené deti si spravidla volia poľskú národnosť, alebo sú národnostne ľahostajné. Rastie počet ľudí, ktorí prišli na Spiš a na Oravu z území, ktoré vždy boli súčasťou Poľska. Ide teda o ľudí rozhodne polskej národnosti, ktorí sa tu usídlili nastálo. Mnoho mladých ľudí, ktorí pochádzajú z čisto slovenských rodín, nie je v stave sa vzoprieť vplyvu poľských nacionalistických publikácií, ktoré dokazujú, že Slováci v Poľsku nikdy neboli a ani nie sú. Antislovenskú nacionalistickú klímu zosilňujú na Spiši a Orave poľskí knázi. Je takmer pravidlom, že Slovák, ktorý v Poľsku absolvoval vysokoškolské štúdium, sa k svojim vraciach už ako Poliak. To je krátky výpočet činiteľov, ktoré môžu spôsobiť, že slovenskost v Poľsku sa môže stať historickým javom. Zatiaľ sme. Ľažko povedať - keďže nie som prorok - ako dlho ešte budeme.“

**JUDr. MATEJ ANDRÁŠ
Predseda Spolku priateľov
Slovákov v Poľsku**

KRÁTKO Z ORAVY

V auguste sa 75 rokov dožívajú krajania Eugen Bandyk (11. 8.) z Veľkej Lipnice-Privarovky a Štefan Karlák (25. 8.) z Jablonky, 60 rokov Štefan Bielak (20. 8.) z Podsrnia, 50 rokov Bronislava Sobčáková (15. 8.) z Chyžného a 40 rokov Dana Otrembiaková (11. 8.) z Oravky. Našim jubilantom želáme najmä veľa zdravia, šťastia a spokojného života.

* * *

7. júna t.r. vyoral rolník na svojom poli vo Veľkej Lipnici nevybuchnutý granát z obdobia 2. svetovej vojny. Nebezpečný nález zaistili míneri z Děbice.

* * *

Keď sa vyberáte z Jablonky k poľsko-slovenskému hraničnému priečedu v Chyžnom, naskytá sa vám takýto nevšedný pohľad na vrcholky slovenských Tatier (na snímke).

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Študenti pred Múzeom P. O. Hviezdoslava v D. Kubíne...

... a počas prehliadky múzea

EXKURZIA NA SLOVENSKO

Dňa 8. júna 2000 sa študenti 1. B, 2. a 3. C jablonského lycea, ktorí sa učia slovenský jazyk, zúčastnili náučno-poznávacieho výletu na Slovensko. Jeho program dohodla predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská a učiteľka slovenského jazyka v lyceu Anna Lenčowská s riaditeľkou Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Ol'gou Žabenskou.

V pekné júnové ráno účastníci výletu nasadli do moderného autobusu, ktorý sa pohol k prvému cieľu cesty, mestu Dolný Kubín. Po pasovej a colnej kontrole na hraničnom priečchode v Chyžnom, ktorá, nevedno prečo, trvala skoro 1,5 hodiny, nás už netrpezlivu čakala riaditeľka OOS v Dolnom Kubíne O. Žabenská. Po krátkom privítaní sa nás ujala metodička OOS Mária Janotíková, ktorá nás sprevádzala počas celého výletu.

Prvým bodom exkurzie bola prehliadka novej expozície Literárneho múzea P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne. Pred múzeom sa nachádza socha P. O. Hviezdoslava a vo vstupnej hale nad schodišfom visia portréty štyroch najvýznamnejších slovenských dejateľov, ktorých životné osudy a tvorba boli úzko zviazané s Oravou. Je tu portrét rodáka z nedalekej

obce Jasenová, spisovateľa Martina Kukučína (17.5.1860 - 21.5.1928), prozaičky Margity Figuli (2.10.1909), ktorá sa mimochodom narodila v rodnom dome P. O. Hviezdoslava vo Vyšnom Kubíne, štúrovskeho básnika a autora hymnickej piesne Nad Tatrou sa blýska Janka Matúšku (10.1.1821 - 11.1.1877) a samozrejme najväčšieho slovenského básnika P. O. Hviezdoslava (2.2.1849 - 8.11.1921). Na výstave rozmiestnenej v troch miestnostiach vidíme o.i. erby rodiny Országhovcov, maketu rodného domu básnika, portréty jeho rodičov, písací stôl s bustou W. Shakespeara, vo vitríne básnikov vychádzkový oblek a typickú bodkovanú mašlu, ktorú tak rád nosil, jeho osobné veci a samozrejme ukážky z bohatej literárnej tvorby. Návštěvu múzea sme ukončili zápisom do pamätnej knihy a spoločnou fotografiou.

Po chutnom obede v ZŠ M. Kukučína, krátkej prehliadke a posedení v priestoroch OOS v Dolnom Kubíne opäť nasadáme do autobusu a ideme do hlavného mesta Turca - Martina.

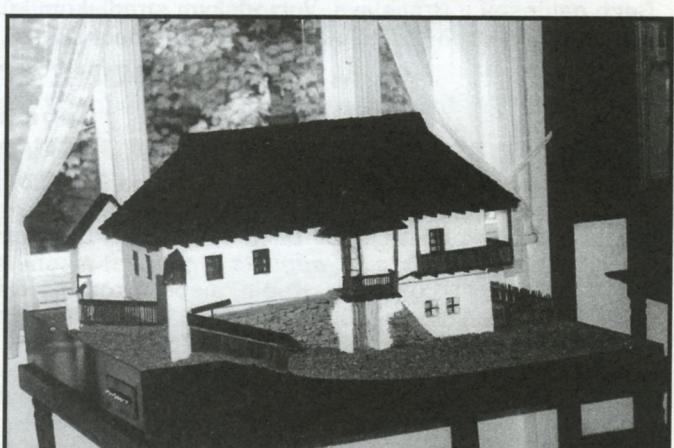
Prehliadku expozície v Slovenskom národnom literárnom múzeu Matice slovenskej v

Martine, ktoré sa od roku 1992 nachádza v najstaršej budove a súčasne prvom sídle Matice (1864-65), začíname v Národnej svetlici (Dvorane), kedy si najväčšej miestnosti v meste. Po expozičii nás sprevádzala lektorka múzea Eva Kálnická. Exponáty rozmiestnené v niekoľkých miestnostiach poskytujú návštěvníkovi chronologický prehľad dejín slovenského národa od čias Veľkej Moravy až po súčasnosť. Poznamenajme, že v minulosti v Národnej svetlici zasadal výbor MS, hrávali sa tu divadelné predstavenia a účinkovali slovenskí spevokol. Pri stene stojí busty prvého predsedu MS Štefana Moysesa (24.10.1796 - 5.7.1869) a prvého podpredsedu MS Karola Kuzmányho (16.11.1806 - 14.8.1866), dalej busty štúrovských básnikov a na veľkom gobelíne sa nachádzajú portréty kniežaťa Rastislava, sv. Cyrila a Metoda, kráľa Svätopluka, Slávie a nitrianskeho kniežaťa Pribinu. V strede gobelínu je text, napísaný najstarším slovenským písmom, hlaholikou, ktorú v roku 863 zostavil Cyril. V Martine sa nachádzajú celkom tri budovy Matice slovenskej. V najnovšej z nich, vybudovanej v rokoch 1963-1975, sú v súčasnosti uschovávané najvzácnnejšie národné písomné pamiatky. Na záver návštěvy literárneho múzea MS sme si pozreli slovenský film Slnčený kúpeľ. Potom mali

V Národnej svetlici MS v Martine

Maketa rodného domu P. O. Hviezdoslava

študenti osobné voľno, ktoré využili o.i.na prehliadku mesta a občerstvenie.

Posledným, nesporne zaujímavým bodom výletu bola návšteva Divadla SNP v Martine, kde sme sa zúčastnili verejnej generálky divadelnej hry známeho maďarského dramatika Ference Molnára Frajer v režii J. Gombára. Vieli sme sentimetálnu komédiu o živote a smrti jedného darebáka z predmestia. Hlavnou

postavou príbehu, ktorý sa odohráva na začiatku nášho storočia v Budapešti, je vyvolávač na kolotoči Liliom, ktorého výborne stvárnil Andrej Hrnčiar. Diváci odmenili hercov búrlivým potleskom.

Večerný Martin sme opúšťali plní bohatých umeleckých dojmov. Spiatočnú cestu na Oravu si študenti spríjemňovali spevom ľudových pesničiek.

V mene všetkých účastníkov chceme srdceňne podakovať riaditeľke OOS v Dolnom Kubíne O. Žabenskej za prípravu tohto zaujímavého výletu, metodičke OOS M. Janotíkovej za jej starostlivosť a tajomníkovi ÚV SSP L. Molitorisovi za finančné zabezpečenie exkurzie.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ODOVZDALI SME ODMENY

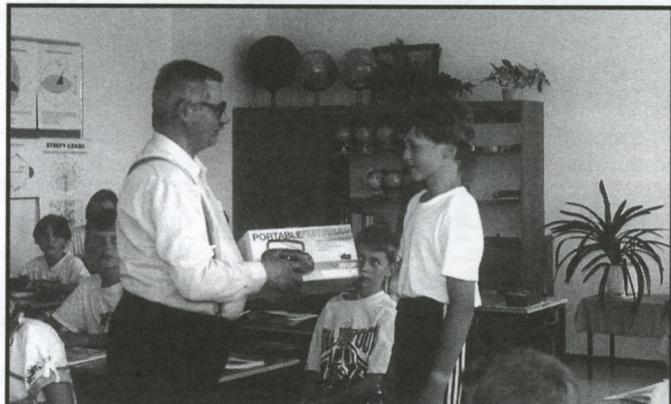
Tesne pred koncom školského roka sme sa vybrali do škôl na Orave a Spiši odovzdať odmeny víťazom našej výtvarnej súťaže. Chceli sme osobne spoznáť tých najchopnejších, povzbudiť ich do ďalšieho rozvíjania svojho talentu a spolu s nimi sa tešiť z ich úspechu v súťaži Života.

Pripomeňme, že na našu súťaž sme dostali 318 prác od 257 autorov z 13 škôl, často dobrých, ba až veľmi dobrých, z ktorých sme vybrali tridsiatich laureátov. Ich mená, ako je známe, sme uverejnili už v aprílovom čísle Života. Preto neprekvapuje, že nás odmenení účastníci už netrpezlivo očakávali. Vzhľadom na blížiaci sa koniec školského roka sa nám nepodarilo všetkých zastihnuť, no s tými, ktorých sme zastali, sme prežili milé chvíle.

Azda najväčšiu radosť z nášho stretnutia mali Jurkovskí žiaci, ktorí nám poslali najkvalitnejšie práce a vyhrali najviac cien. Dôvod k veľkej radosť mali však aj Krempašania, ktorí mali medzi sebou víťaza našej súťaže v staršej skupine, ako aj žiaci z Novej Belej, Čiernej Hory, Jablonky, Dolnej Zubrice a ďalších škôl.

Odmenené deti z Dolnej Zubrice

J. Špernoga odovzdáva prvú cenu K. Bizubovi z Krempách

Všade vládla príjemná a veselá nálada. Pre odmenených to bola chvíľa veľkej pocty, najmä keď odoberali ceny pred nastúpenými žiakmi z celej školy.

Čo všetko sa v našej súťaži dalo vyhrať? Boli to rádiomagnetofóny, rádioprijímače, walkmany, stany, hodinky, kalkulačky, bedmintonové rakety, futbalové a basketbalové lopty, no a samozrejme vyše 50 pekných slovenských kníh v celkovej hodnote vyše 3500 zlôtých. Veríme, že priniesli ďelom radosť. Budeme si dlho pamätať tie vzrušujúce chvíle zo stretnutia s našimi malými umelcami a spomínať na ich usmate, narodené tváre.

Dakujeme všetkým riaditeľom základných škôl na Spiši a Orave a zvlášť učiteľom výtvarnej výchovy za ich námahu pri príprave žiakov. Dakujeme tiež všetkým žiakom, ktorí sa zúčastnili našej súťaže, prajeme im veľa slnka a zážitkov cez prázdniny a už dnes všetkých pozývame na novú súťaž, ktorú vypíšeme v septembrovom čísle Života.

REDAKCIÁ

GAJDOVAČKA '2000

Oravské osvetové stredisko v Dolnom Kubíne a Obecný úrad v Oravskej Polhore v spolupráci so Zdrúžením Cech gajdošov v Bratislave, Vojvodským strediskom kultúry v Bielsku-Bialej, Gminným strediskom kultúry v Jeleni a ďalšími usporiadateľmi organizujú v dňoch 22.-24. septembra t.r. v Oravskej Polhore

1. MEDZINÁRODNÉ STRETNUTIE GAJDOŠOV

pod názvom

GAJDOVAČKA '2000

Podujatia sa môžu zúčastniť aj zástupcovia Slovákov žijúcich v zahraničí, buďto ako účinkujúci (gajdoši), ktorým organizátori hradia ubytovanie a stravovanie, alebo ako pozorovatelia, ktorí musia uhradiť účastnícky poplatok vo výške 500 ks na účet OOS v D. Kubíne: SLSP D. Kubín, 248442-339/0900 najneskôr do 10. 9. 2000. Učinkujúci a pozorovatelia musia do 30. augusta t. r. poslať písomné prihlášky na adresu: Oravské osvetové stredisko, Bystrická 1263/55, 026 01 Dolný Kubín, alebo faxom na číslo: 00421-845/586-4928.

V programe podujatia sa predvída o.i.: stretnutia i koncerty gajdošov sólistov a gajdošských ľudových hudieb, výstavy, tvorivé rozpravy gajdošov a iných odborníkov, posedenie pri vatre, škola hry na gajdách, súťaže v rozlatí a pílení dreva, konských záprahov, burza receptov tradičných jedál s ochutnávkou, veľký galakoncert gajdošov zo Slovenska, Čiech a Poľska, ľudových hudieb i folklórnych skupín a pod.

O dodatočné informácie možno požiadať telefonicke pod číslom: 00421-845/586-4978 alebo 00421-846/559-5114.

CYKLISTICKÉ PRETEKY V PODVLU

Ako sme už písali, v tomto roku prebieha 2. ročník Euroligy MTB „TATRY '2000“ v jazde na horských bicykloch. Prvé kolo súťaže odštartovali 1. mája t.r. vo Veľkej Lipnici-Kyčoroch a druhé sa uskutočnilo 28. mája v Bukowine Tatraljskej. Dnes prinášame podrobnejšie informácie z treteho kola, ktoré sa uskutočnilo 11. júna 2000 v Podvlu, za účasti okolo 200 pretekárov z Podvlu, Bukowiny Tatraljskej, Malej a Veľkej Lipnice, Oravky, Jablonky, Podsrnia, Podsklia, Kyčor, Bielska-Bialej, Krakova, Nového Targu, Rabky, Spytkowíc, Tarnova, Katovíc, Opoczna, Ustroňa a Zakopaného. Slovensko reprezentovali pretekári z Nižnej, Trstenej, Dolného Kubína, Tvrdošína a Námestova.

Organizátori pretekov v Podvlu sa znamenite zhstili svojej úlohy. Nie div, že zápolenie cyklistov si prišli pozrieť stovky divákov, ktorí vrele povzbudzovali súťažiacich. K dobrej nálade všetkých vyhrala dychovka z Podvlu.

Náročná trať, veľká horúčava a defekty síce spôsobili, že do cieľa prišlo len 155 zo štartujúcich pretekárov, mnohí však preukázali vysokú technickú úroveň jazdy. Veľmi dobre si aj v tomto roku počínali najmä mladí cyklisti z Podvlu Artur Stasiak, Debora Jaworska a ďalší, ktorí zvíťazili v niekoľkých vekových kategóriách. Zo slovenských pretekárov bol najúspešnejší Michal Škvarka z Dolného Kubína.

Diplomy, medaily a poháre odovzdávali víťazom vojtovia gmin z Jablonky a Raby Wyżnej. (pk)

VÝSLEDKY:

Kategória D-1 (7-9-roční)

chlapci: 1. Artur Stasiak (Podvulk) dievčatá: 1. Małgorzata Paplaczkyová (Veľká Lipnica)

Kategória D-2 (10-12-roční)

chlapci: 1. Robert Torba, 2. Piotr Knechta (oba z Podvlu) dievčatá: 1. Debora Jaworska (Podvulk)

Kategória D-3 (13-14-roční)
chlapci: 1. Michal Škvarka (Dolný Kubín)
dievčatá: 1. Anna Solusowa (Bukowina Tatrz.)

Kategória M (15-16-roční)

ženy: 1. Maria Teresa Jaworska (Podvulk) muži: 1. Krzysztof Dusza (Jurkow)

Kategória J (17-18-roční)

muži: 1. Adam Jędrysik (Katovice)

Kategória S (vyše 19-roční)

ženy: 1. Dominika Rajska (Nowy Targ) muži: 1. Piotr Tylek (Głogoczów)

Kategória M1 (30-39-roční)

muži: 1. Dariusz Romański (Katovice)

Kategória M2 (40-49-roční)

muži: 1. Marek Paściak (Bytom Łużycka)

Kategória M3 (do 54 rokov)

muži: 1. Jerzy Kluzowicz (Zakopané)

Kategória M5 (do 64 rokov)

muži: Józef Koprzak (Skawica)

Družstvá

1. ZŠ Bukowina Tatraljska

2. ZŠ č. 1 Podvulk

3. ZŠ Podsklie

Fotoreportáz z pretekov sme uviedli v č. 7/2000 na 3. str. obálky

KRÁTKO Z ORAVY

V noci z 9. na 10. júna sa do pivnice jedného z rolníkov v Hornej Zubrici vlámalí zloději, ktorí ukradli motorovú kosačku a bicykel, v hodnote 2 tisíc zlотовých.

Od križovatky vo Veľkej Lipnici-Murovanici vede jedna cesta k nedalekému poľsko-slovenskému hraničnému priechodu vo Wiśniarczykove, kym druhá smeruje cez centrum obce až po úpatie Babej hory, ktorá je vyhľadávaným miestom turistických vychádzok.

Tohtoročné senokosy prebehli na Orave nezvykle rýchlo najmä vďaka priaznivému počasiu. Mnohým rolníkom počas polnohospodárskych prác už roky pomáha nevyhnutný štvorkolesový pomocník - traktor (na snímke), ktorý rýchlo vytlačuje z polí kone.

11. júna t.r. zadržali policajti v Jablonke vodiča automobilu Fiat Ritmo zo Szaflar, ktorý počas cestnej kontroly predložil falšovaný vodičský preukaz. Ako sa neskôr ukázalo, tlačivo dokumentu pochádzalo z krádeže, ku

kterej došlo v roku 1998 počas vlámania do Mestského úradu v Limanovej.

V posledných rokoch vyrástlo na Orave množstvo nových a pomerne dobre zásobených obchodov. Nakupovať v „supermarkete“ však možno len v Hornej Zubrice, kde stojí obchod, nesúci tento honosný názov (na snímke).

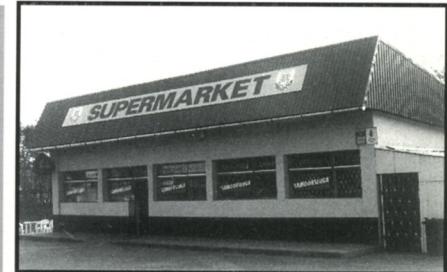
12. júna 2000 sa na zasadanie vedenia gminy v Jablonke hovorilo o ďalšom rozvoji a činnosti Oravskej hospodárskej komory, ktorá tu pôsobí od januára t.r. Predsedom Komory je Jan Jędrus, zástupcom Tadeusz Kuczko-wicz, pokladníkom je Adam Miklusia a tajomníkom Kazimierz Misiniec.

Hoci situácia v poľskom zdravotníctve je aj nadáľ neradostná, vybavenie mnohých zdravotníckych stredísk na Orave sa predsa len modernizuje. Napr. veľmi moderné zariadenie má zubná ordinácia v Pekelníku.

Premenlivosť počasia na Orave sa prejavuje najmä na Babej hore, ktorej vrchol je ne-

raz až do leta pokrytý snehovou čiapočkou. Svedčí o tom aj náš obrázok, pochádzajú z konca mája t.r.

24. júna t.r. sa v Oravke uskutočnilo „Svätojánske zvyky“, prehliadka starých oravských zvykov a ľudových obradov zviazaných s pastierstvom. Diváci videli o.i. ukážky staviaenia koliby, varenie praženice a súťaž vo výrobe syra z kravského mlieka.

Novým riaditeľom babiohorského národného parku je J. Omylká.

Text a foto: PETER KOLLÁRK

NA ORAVE A SPIŠI

L. Molitoris otvára Dni slovenskej kultúry v Jablonke

Je to pekné kultúrne podujatie, ktoré sa doteraz už tradične uskutočňovalo v Jablonke na Orave. V tomto roku sa však Spolok Slovákov v Poľsku rozhodol rozšíriť Dni slovenskej kultúry aj na Spiš. Preto nie div, že ich program, na príprave ktorého sa popri našom Spolku podieľalo aj Oravské osvetové stredisko v Dolnom Kubíne, Krajský úrad v Žiline a Podtatranské kultúrne stredisko v Poprade, bol mimoriadne bohatý.

JABLONKA

Prvá časť VII. Dní slovenskej kultúry sa konala 18. júna t.r. v Jablonke a začala sa účasťou krajanov a hostí na slovenskej sv. omši v miestnom kostole, ktorú celebroval knaz Robert Bukaľa. Počas bohoslužieb, ale aj po nich koncertoval v kostole Zmiešaný cirkevný mládežnícky spevácky zbor Tintinnabulum z Dolného Kubína. Po sv. omši účastníci slávnosti sformovali dlhý sprievod na čele s mažoretkami a dychovkou z Podvľka a prepochodovali do amfiteátra, kde sa už scházali prví diváci a hostia. Boli medzi nimi o.i.: vedúca Odboru kultúry pri Krajskom úrade v Žiline J. Hubková, riaditeľka OOS v Dolnom Kubíne O. Žabenská, riaditeľka Lýcea v Jablonke A. Stopková, úradujúci člen Okresnej rady v Novom Targu J. Stopka, šéfredaktor Života J. Šternogá, podpredsedníčka ÚV Ž. Chalupková a predsedovia OV SSP na Orave a Spiši G.

Divadelný krúžok Ondrejko z Podvľka

Spieva zbor Tintinnabulum z Dolného Kubína

Prilinská a F. Mlynarčík a ďalší. Po ich privítaní prehovoril tajomník ÚV SSP L. Molitoris, ktorý o.i. pripomienul postavu zosnulého predsedu OV SSP na Orave Augustína Andrašáka; jeho prvé výročie úmrtia si prítomní uctili minútou ticha. Prítomných pozdravila aj J. Hubková.

Kým konferenciéri podujatia M. Žabenský z D. Kubína a A. Litviaková z Jablonky uviedli na scénu amfiteátra prvý súbor, ešte raz sme si mohli vypočuť prekrásny spev dolnokubínskeho zboru Tintinnabulum, ktorý predvedol niekoľko národných i náboženských piesní.

Veľkú prehliadku ľudového folklóru začalo vystúpenie krajančekého súboru Spiš z Novej Belej, ktorý sa predstavil bohatým pásmom spišských a slovenských ľudových piesní a tancov. Ponuku hostí zo Slovenska otvorila detská ľudová hudba Zázrivček zo Zázrivej, pod vedením terchovského heligonkára Miloša Bobáňa. Divákom sa predstavili v dvoch blokoch zázrivských a terchovských melódii. Potom sme na javisku privítali 11-ročné dvojčičky Arka a Annu Gribáčovcov z Podvľka, ktorí zaspievali niekoľko žartovných slovenských a oravských pesničiek. Malých spevákov pripravila ich stará mama Viktoria Smrečáková.

Vystúpenia folklórneho súboru Rombaň z Chyžného, ktorý viedie G. Sternal, sa vždy tešia veľkej obľube. Chyžania ani tentoraz ne-

sklamali a pôsobivým pásmom starých slovenských a oravských piesní a tancov doslova rozohriali divákov. Na tento oravský program nadviazala i mladá krajančská kapela: Anastázia a Agneša Andrašákové a Mariola

VII. DNI SLOVENSKEJ

Zboreková z Jablonky, Bartek Łaciak z Harkabuza a Kinga Bryjová z Podvľka, ktorých priviedol do Jablonky František Harkabuz z Harkabuza.

Po našich prišli na rad opäť hostia - detsky folklórny súbor Goral z Hladovky pod vedením Ing. Miroslava Jurčího a s ním mladá novozaložená kapela, ktorá upútala divákov pekným blokom goralských melodií. Potom už javisko patrilo členom divadielka Ondrejko z Podvľka, manželom G. a E. Prilinskovicom, J. Rusnákovu a V. Pieronkovi, ktorí predvedli žartovnú scénu Starý figiar.

Vedúcim a choreografiom ďalšieho hostujúceho folklórneho súboru Kubíncan z Dolného Kubína je G. Socháň a vedúcim jeho ľudovej hudby J. Veverica. V programe Slovensko sa predstavili piesňami, melódiami a tancami z

Tancuje folklórny súbor Kubíncan z Dolného Kubína

Vystupuje súbor Spiš z Novej Belej

Oravy, Zemplína a Horehronia, ba povodili nás aj po Šariši a Myjave, aby sa v závere svojho programu opäť vrátili na Oravu.

Záver tejto peknej kultúrnej prehliadky patril dievčenskej country skupine Kamienok

Ani chlad neodstrašil divákov. Spredu čestná hostia

* * *

Nasledujúcu nedeľu (25. júna) pokračovali Dni slovenskej kultúry na Spiši - vo Vyšných Lapšoch a Nedeci.

VYŠNÉ LAPŠE

Podujatie sa začalo o 14.00 hod. v opravenej krajanskej klubovni. Čakanie na otvorenie slávnosti domácomu publiku aj hosom, medzi ktorými boli o.i. čestný predseda ÚV SSP J. Molitoris, tajomník ÚV L. Molitoris, podpredseda ÚV D. Surma, predseda OV SSP na Spiši F. Mlynarčík, šéfredaktor Života J. Šternogá, starosta obce Šuňava S. Kubanský a ďalší, spríjemnila miestna dychovka pod taktovkou kapelníka M. Šoltýsa. Po jej takmer polhodinovom koncierte sa slova ujal tajomník ÚV SSP L. Molitoris, ktorý privítal zhromáždených a poprial im príjemný kultúrny zážitok. V mene výboru MS SSP vo Vyšných Lapšoch pozdravil prítomných J. Krišák ml.

Potom už konferenciérka podujatia V. Juchniewiczová uviedla prvých účinkujúcich - lapšanskú dievčenskú skupinu moderného tanca, pod vedením D. Krišíkovej. Ich vystúpenie zožalo medzi divákmi veľký potlesk. Po moderných rytmoch prišiel čas na ľudové nôty. Divákom sa totiž v preplnenej klubovni predstavil súbor Zelený javor z Krempach pod vedením M. Wnękovej, a presnejšie jeho dievčenská

zložka. Aj tentoraz mladí Krempašania svojím pásmom spišských tancov a detských hier pod názvom „Tancuj, tancuj...“ dokázali rozveselit a roztieskať celé publikum.

Stálym účastníkom všetkých našich podujatí je už tradične beliansky súbor Spiš, ktorý vedie J. Majerčák. Na scéne lapšanskej klubovne sa nám predstavil až dvakrát: najprv s bohatým pásmom slovenských a spišských ľudových piesní a tancov a v druhej časti v cykle goralských tancov. Súbor vystupujúci s vlastnou kapelou si opäť výborne počína. Medzi jednotlivými časťami ich vystúpenia sme mohli obdivovať detské hry a zábavy pri pašení kráv v podaní mladšej časti belianskeho súboru Malí Beliania.

Krajanské súbory vystriedali na javisku hostia zo Slovenska - folklórna skupina Šuňava zo Šuňavy pod vedením M. Zajaca. Ten-to súbor už mnohokrát vystupoval nielen na domácich prehliadkách, festivaloch a iných súťažiach, ale aj na medzinárodnom európskom folklórnom festivale v Rakúsku. Vo svojom repertoári má najmä miestne spevy, tance a zvyky obce Šuňava. Súbor očaril všetkých nie len pekným spevácko-tanečným programom, ale aj krásnymi krojmi. Nečudo, že zožali dlhotrvajúci potlesk.

POKRAČOVANIE NA STR. 21

KULTÚRY

z Hladovky. Beáta Števuliaková (spev a bongá), Janka Karasová (gitaru) a sestry Renáta (basgitara) a Zuzana (husle a flauta) Jurčiové vystupujú sice len od marca 1999, ale ich spev a hra nadchli všetkých prítomných. Niektoré pesničky, ako napr. Karolína, či Krakovianka si s nimi zaspievali všetci diváci.

A to už bola definitívna bodka za hodnotnými výkonomi účinkujúcich. So všetkými sa rozlúčil tajomník ÚV L. Molitoris, ktorý zároveň vedúcim súborov odovzdal diplomy a pozval ich na ďalší, 8. ročník Dní slovenskej kultúry. Zavŕšením podujatia bolo posedenie a večera v rekreačnom stredisku Orava vo Veľkej Lipnici, odkiaľ sme sa rozchádzali s prísľubom opäťovného stretnutia o rok.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

F. Harkabuz so svojou mladou krajanskou kapelou

Dievčenská country skupina Kamienok z Hladovky

Bar Prvé dejstvo je zariadený malými okrúhlymi stolíkmi. Interiér dopĺňajú police na stenách s flášami, na ktoré sa upierajú žiadostivé pohľady návštevníkov.

A teraz dávajte pozor! Dvere sa otvárajú, konverzácia utichne. Všetky oči sa dívajú jedným smerom... na Agnewa Plowera.

Už na prvý pohľad pôsobil ako čudák: zelené nohavice, žltá košeľa, veľká hlava s kučeravými slamovo-žltými vlasmi. A navyše tá tvář: dve veľké tmavé oči, tenké pery a vysunutá brada.

Spomínam si, ako raz nejaký nespratník vytiahol vreckovku a zamával ňou Agnewovi pred nosom. Ten iba pokojne vystrel ruku, zdrapil do tieravca za sako na prsiach, zdvihol ho takmer pod strop a vyhodil cez otvorené dvere na ulicu.

V ten večer, keď som videl Agnewa Plowera po prvý raz, prišiel zo Štyridsiatej ôsmej ulice. Všetci prítomní ho pozdravovali priateľským úsmevom. Agnew kývol na Terryho O'Biga, ktorý stál za barovým pultom. Barman vzal z police väčší pohár. Naplnil ho ginom, vložil doň plátok citróna a priniesol ho na podnose k Plowerovmu stolu. Plower najprv vybral citrón, nejaký čas ho prežúval a potom ho zalistil ginom. Tento malý ceremoniál sledovali bez slova všetci prítomní.

Čo nasledovalo potom? Agnew Plower si vybral z vrecka knihu a pohŕúžil sa do čítania. Terry sa vrátil za barový pult a prítomní pokrčovali v začiatých rozhovoroch.

Onedlho som pochopil, prečo príchod Agnewa Plowera vyvolal medzi hostami taký rozruch.

Prešlo asi tridsať minút. Vypil som tri pivá a zašiel do jedálne. Keď som sa vrátil, videl som, že Terry sedí nehybne na stoličke so zvesenou hlavou.

- Zdá sa, že náš priateľ to s pitím trochu prehnal, - podotkol som.

- Pst, - napomenul ma Terry. - Je v tranze. Občas sa mu to stáva.

- V tranze?

- Áno. Duša nejakého mŕtveho vojde do jeho tela a manipuluje s ním. Trvá to iba krátka. Ale stáva sa mu to dosť často.

- Nikdy som nič podobné nevidel...

- V poriadku, teraz máš príležitosť uvidieť. Musíš byť ticho a nevyrušiť ho. Mohlo by to mať tragické následky.

Tak som sa teda mlčky díval. O päť minút Plower otvoril oči, ale na tvári mal stále ten zvláštny výraz.

Vtedy prehovoril rečou, ktorú som nikdy predtým nepočul.

- Zakaždým ho to veľmi vyčerpá, - poznamenal ktosi vedľa mňa.

Plower pristúpil k barovému pultu a položil naň peniaze. Terry sa z nich snažil vrátiť.

- Terry, ja nie som tvojím muzikantom. A to, čo u teba vypijem, si aj sám zaplatím, - povedal Plower. Drobné nechal na pulte a odišiel.

V bare sa rozprúdila živá debata.

- Hovoríš, že si ho už v takom stave videl? - obrátil som sa na Terryho.

- Niekoľkokrát... Vidíš na stene to plátno?

Na stene visel portrét nejakej barovej dámy, namaľovaný olejovými farbami.

- Tej noci rozprával po francúzsky, - vysvetľoval Terry. - Pýtal si plátno a farby. Vtedy bývala v izbe na poschodí ne-

jaká maliarka a priniesla mu svoje náčinie. Toto namaľoval za desať minút. Zrejme v ňom prebýval Toulouse Lautrec.

- Musí byť veľmi zábavné mať takého hosta, - poznamenal som.

- Občas aj veľmi nepríjemné, - namietol Terry. - Jedného večera sa prevtelil za Hitlera. Tuším sa naňho aj podobal. Bol voči nám veľmi agresívny, najväčšmi si to odniešol chudák Solomon Blume. Plower ho nazval židákom a vylepil mu zaúcho. Našťastie, trvalo to iba niekoľko minút.

Krútil som nad jeho slovami hlavou, ničomu som nerozumel.

+++

Nasledujúci deň som pre nejaké povinnosti vyniechal návštevu Terryho baru. Zašiel som ta až ďalší večer. Agnew Plower sa objavil pred polnocou. Všetci sme boli trochu rozčarovaní. Nič sa totiž neprihodilo. Pokojne vypil svoj pohár ginu a odišiel domov.

O deň neskôr to bolo opäť zaujímavé. Ten istý rituál: vypil gin, chvíľu čítať a potom mu klesla hlava na prsia. Keď vstal, mal bledú tvár a blíciace oči.

- Kto ste? - spýtal sa Terryho.
- Volám sa Terry O'Big, pane. Je pre mňa potešením, že ste vstúpili do baru Prvé dejstvo.

- Moje meno je Poe, - povedal Plower. - Edgar Allan. Je tu niečo na pitie? Necitím sa najlepšie.

- Vari ste ten slávny spisovateľ? Edgar Allan Poe? - spýtal som sa.

Zamyslel som sa na mňa pozrel.

- Niečo písem, ale nevedel som, že je moje meno také známe.

Terry mu priniesol whisky. Po prvom dúšku očividne ožil.

- Vy sa teda zaujímate o moje diela? - povedal, zdvívajúc mi na pozdrav svoj pohár.

- Čítal som Pád domu Asherovcov a, pravdaže, aj Príhody Arthura Pyma, - odvetil som.

Súhlasne pokýval hlavou.

- Práve som dokončil jeden príbeh. Možno by ste si ho chceli vypočuť. Vaše pripomienky by boli pre mňa veľmi cenné.

Zhŕkli sme sa okolo jeho stola.

- Nuž, - začal, - poviedka sa volá Vraždy na ulici Morgue...

Istotne poznáte tento príbeh veľkého spisovateľa. Je v ňom veľa hrôzy a tajomnosti. Počúvali sme ho s otvorenými ústami, vychutnávajúc každé slovo. Nakoniec sa ozval potlesk, ktorý Terry zdvihnutím ruky umľchal:

- Pst, neznepokojujte ho!

Tentoraz sa Andrew Plower nevrátil pred našimi očami do svojho pôvodného stavu. Z baru odišiel ako Edgar Allan Poe.

+++

Prešli tri dni a znova som Plowera videl. Bolo to v sobotu večer a bar bol preplnený návštěvníkmi. Plower prišiel čosi pred desiatou a presne o desiatej upadol do tranzu. Opäť zavládlo hrobové ticho.

Nemuseli sme dlho čakať. Plower sa postavil. Na tvári mal akýsi krutý výraz. Pery mal ešte tenšie a tvár bledšiu než inokedy. Pristúpil k výčapu a ostrým hlasom nariadił:

- Nikto ani okom nemihne!

Jeden z hostí, zrejme nejaký nováčik, sa pridusene zasmial. Jedným skokom sa Plower ocitol vedľa neho.

- Je vám niečo smiešne, pane? - spýtal sa. - Videli ste azda niečo na mne, čo je na smiech?

Rátali sme s tým najhorším. Plower sa však odvrátil od nešťastníka a rozkázal Terrymu:

- A teraz, piateľu, zlož svoju zásteru a rozprestrij ju na zem!

- Ako prikážete, pane, - odpovedal Terry. - Bude mi však veľou ctou, ak mi poviete, čie príkazy plním.

- Volám sa Wilam Bony, - povedal, - ale ľudia ma viac poznajú pod menom Billy Kid.

- Známy lupič, - pošepol mi ktosi do ucha.

Terry si už vyzliekal zásteru.

- Nech sa páči, pán Bony, ako ste rozkázali.

- Výborne, - povedal Plower. - A teraz položte na zásteru celú dnešnú tržbu.

V miestnosti sa ozval tichý šum, ktorý Terry hned umľchal:

- Pst! Ak si niekto žiada vysvetlenie, dostane ho neskôr.

S týmito slovami otvoril pokladniču, vybral z nej peniaze a vysypal na zásteru.

- Ste naozaj veľmi chápavý, - pochválil ho Plumer akýmsi zmeneným hlasom. - A teraz vy ostatní, pristupujte po jednom a hádžte svoje peňaženky na hromadu!

Z niektorých kútov sa ozývali hľasy, že ten žart je trochu prehnaný, ale opäť zasiahol Terry:

- Urobte, čo vám kázal. Nesmieme ho znepokojovať. O svoje peniaze sa nemusíte báť.

Odovzdávanie peňaženiek trvalo asi päť minút. Keď dopadla aj posledná na hromadu, Plower zviazal konce

zástery a pomalým krokom vyšiel z baru. Odnášal naše peňaženky v batohu, tak ako sa nosí špinavá bieležieň do prácovne.

Po jeho odchode sme všetci ostali ako omráčení. Tiesnivé ticho pretrhol Terry:

- O chvíľu sa vráti.

Čakali sme a čas sme si krátili rozhovorom o tom, čo sa práve prihodilo. Prišla polnoc, ale Plower sa nevracal. Návrh zavolať políciu Terry rázne odmietol.

- Svojmu dobrému piateľovi Agnewovi Plowerovi nemienim spôsobiť ani najmenšiu nepríjemnosť, - vyhlásil. - Viem, že určite príde.

+++

Ked' sme sa v nedeľu popoludní všetci opäť stretli, dozvedeli sme sa nepríjemnú pravdu. Terry prišiel ráno, ako zvyčajne, odomknúť bar. Pred dverami našiel svoju zásteru plnú peňaženiek, ktoré Plower predošlého večera odniesol. V peňaženkách boli naše doklady, vodičské preukazy, slovom, nič z nich nechýbalo, iba peniaze. V zástere neboli jediný cent.

Každý si vzal svoju peňaženku. Vyrátili sme, že Plower si odniesol okolo tri a pol tisíc dolárov.

Najzvláštnejšie zo všetkého bolo to, že nikto z nás neprotestoval. Pochopili sme, čo mal znamenanú tranz Agnewa Plowera. Vôbec nešlo o nejaké prevteľovanie duší. Nie, bol to iba trochu nezvyčajný spôsob, ktorým nás zabával. A napokon si, pochopiteľne, vyúčtoval honorár za svoje predstavenia.

(*Expres č. 5/1989*)

DNI SLOVENSKEJ...

DOKONČENIE ZO STR. 19

NED ECA

Z Vyšných Lápeš sa účinkujúci prestáhovali do tejto obce, kde o 18.00 hod vyvrcholili oslavu VII. dní slovenskej kultúry. Aj tu podujatie otvoril koncert vyšnolapšanskej dychovky, ktorá dokázala strhnúť aj keď menej početné, ale živo reagujúce nedelecké publikum. Nasledovali vystúpenia súborov Zelený javor a Spiš, odmeňované búrlivým potleskom. Vedúca krempašského súboru M. Wněková nás už viackrát presvedčila, že je vynikajúca speváčka

a tanečnica. Ukážku svojich možností predviedla aj v Nedeci. Zožala tak veľký úspech, že svoje vystúpenie musela zopakovať.

Aj v Nedeci posledné slovo patrilo naším hostom zo Slovenska - Šuňavčanom. Takmer hodinový program, plný pôsobivých spevov a rezkých tancov, tvoril naozaj velkolepý záver podujatia. Ostalo už len podakovať všetkým za účasť v podujatí a pozvať ich na ďalší ročník Dňa slovenskej kultúry. Urobil to tajomník ÚV L. Molitoris, ktorý zároveň odovzdal diplomy vedúcim všetkých súborov.

JÁN BRYJA

Fotoreportáž z V. Lápeš a Nedece na 3. str. obálky

Krempaskí žiaci pred hradom Krásna Hôrka.
Foto: Ž. Chalupková

KREMPAŠSKÍ ŽIACI NA SLOVENSKU

Na pozvanie Ministerstva školstva a Domu zahraničných stykov MŠ SR sa 17 krempaských žiakov zo 4. a 5. triedy zúčastnilo v dňoch 21.5. - 3.6. 2000 tzv. školy v prírode v Detvianskej Hute na Slovensku. Žiakov sprevádzali dve učiteľky: Žofia Chalupková a Agáta Bryjová.

Spolu s krempaskými žiakmi sa školy v prírode zúčastnila skupina 20 detí z Užhorodu na Ukrajine.

Hlavnou náplňou ich pobytu bolo zdokonaľovanie sa v slovenskom jazyku, poznávanie minulosti a súčasnosti Slovenska, kultúrnych hodnôt, tradícií, zvykov a obyčajov slovenského ľudu. Žiaci navštievovali hodiny slovenského jazyka, vlastivedy, výtvarnej, hudobnej a telesnej výchovy. Taktiež sa zúčastňovali mnohých akcií a výletov do okolia (navštívili o. i. Betliar, Krásnu Hôrku a Zvolen), ktoré pre nich zabezpečil riaditeľ školy v prírode p. F. Novodomec.

Deti sa tu nielen oboznámili s ľudovou tvorivosťou a slovesnosťou, ale boli usmer-

ňované aj k rozvíjaniu, oceňovaniu a porovnávaniu svojich vlastných schopností, šikovnosti či pohotovosti pri hrách a pod.

Žiaci boli s pobytom v Detvianskej Hute veľmi spokojní. Bývali v úhľadných, priestraných štvorpostelových izbách a počas celého pobytu mali zabezpečené znamenité podmienky pre vzdelenie, ale aj odych. Nezabudnuteľné pre nich zostanú zábavné spoločenské večery, počas ktorých sa obe skupiny skamaratili. Veľmi ich združili aj krásne slovenské pesničky, ktoré sa naučili na hudobnej výchove a spievali spoľne na výletech.

Krempašskí účastníci školy v prírode touto cestou ďakujú za zabezpečenie pobytu na Slovensku MŠ SR a Domu zahraničných stykov MŠ SR, riaditeľovi a pracovníkom školy v prírode v Detvianskej Hute za vytvorenie dobrých podmienok a príjemného ovzdušia počas celého pobytu, ako aj Spolku Slovákov v Poľsku za uhradenie dopravy na Slovensko a naspäť. (jb)

CHVÁLME PIESŇOU PÁNA

Oravské osvetové stredisko v Dolnom Kubíne, Miestne kultúrne stredisko a Farský úrad v Novoti zorganizovali 21. mája 2000 v rímskokatolíckom kostole v Novoti IV. ročník festivalu mládežníckych cirkevných speváckych zborov Chválme piesňou pána, na ktorom sa zúčastnil aj mládežnícky spevácky zbor CAMERTON z Podvlnky.

Po slávnej svätej omši v miestnom kostole prešli účastníci do kultúrneho domu,

kde sa konali festivalové vystúpenia. Okrem Podvlnanov sa divákom predstavili zbor z Rabčíca a Novoti.

Spevácky zbor CAMERTON z Podvlnky, ktorý viedie Lucjan Bryja, bol založený v roku 1996 pri Všeobecnevzdelávacom lýceu v Jablonke na Orave. V svojej doterajšej histórii zbor účinkoval v Spytkowiciach na prehliadke vianočných piesní a kolied, zúčastnil sa prehliadky náboženskej piesne „Sacrosong“ v Novom Targu a každý rok vystupuje na festivale „Stabat mater“ v Jablonke, kde obsadiл v tomto roku 3. miesto. V Novoti zaspieval v poľstíne o. i. Gaude mater, Hymnu o láске, Blahoslavený človek, Bože, moje srdce, Dobrotivosť pána, O najľáskevší pane, Hla, nadišiel deň a Aleluja chválme pána.

Mládežnícky spevácky zbor EMANUEL z Rabčíca, ktorý viedie Adriana Jagelková, predvedol skladbu M. Milučkého a P. Perecára Kráčam k tebe, cirkevné piesne Tajomné ticho, Otvor nás, Otázka, Ked' Bože vstúpiš k nám a Salve Regina. Zbor, ktorý vznikol pred ôsmimi rokmi, spieva pri bohoslužbách počas väčších cirkevných sviatkov a na mládežníckych svätých omšiach počas celého roka. „Naším cieľom je nielen potešiť ľudí v chráme, ale hlavne rozvíjať talent, ktorý nám daroval nebeský Otec, práve na jeho slávu,“ - povedala jeho vedúca.

Ako posledný sa predstavil Mládežnícky spevácky zbor BURIZÓN z Novoti, ktorý viedie Mária Korbellová. Zbor uviedol upravenú skladbu slovenskej rockovej skupiny Tu-blatanka Pieseň pre stratených ľudí, cirkevné piesne Nevidia fa moje oči, Vzdám ti chválu, Ked' si ma volal, On vstal z mŕtvych a Zvelebujte Pána. Zbor vznikol v roku 1993 a jeho členmi sú deti od prvého ročníka základnej až po tretí ročník strednej školy. Repertoár zboru, ktorý má v súčasnosti do 40 členov, tvoria duchovné, ľudové i detské piesne. Zbor účinkuje pri bohoslužbách v kostole, vystupuje v domovoch dôchodcov a pri iných príležitostach. Na záver prehliadky sa konalo diva-

KRÁTKO ZO SPIŠA

Už viackrát sme písali o zlom stave vyšnolapšanskej klubovne, ktorá si vyžadovala generálnu opravu. V júni t.r., pred VII. dňami slovenskej kultúry, sa konečne uskutočnila prvá časť opráv. Celý objekt bol zvonka aj zvnútra vyčistený a omaľovaný, navyše klubovňa bola napojená na kanalizačnú sieť a má upravené sociálne zariadenia. Na priebeh prác dozeral čestný predsedu SSP Ján Molitoris. Opravy, ktoré stáli okolo 16 tisíc zlých, financoval ÚV Spolku.

18. júna t.r. sa v Čiernej Hore od Jurgova konal farský odpust, spojený s posviackou nových kostolných zvonov. Svätú omšu odslúžil a zvony posvätil čiernochorský rodák Jan Sarana, ktorý v tomto roku oslavuje 25. výročie vy-

svätenia za kňaza. Zvony, pomenované Ježiš Kristus (300 kg.), Mária (150 kg.) a Ján Pavol II. (90 kg.) stáli okolo 20 tisíc zlých. Boli vyrobené v lejárskej dielni Janusza Felczyńskeho v Przemyśli.

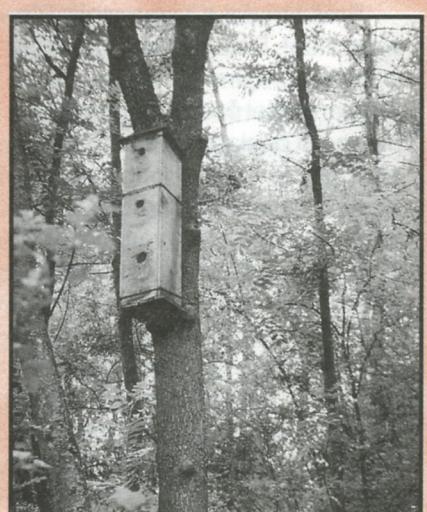
* * *

Podľa nariadenie Ministerstva národného vzdelávania boli zrušené pobočky gymnázia v Jurgove a Čiernej Hore. Do času ukončenia prístavby čiernochorskej školy budú deti dovážané do gymnázia v Bialke Tatrzánskej.

* * *

Falštinčanom nemožno uprieť vynaliezavosť v starostlivosti o vtáčikov. Nedaleko základnej školy sme mohli vidieť aj takúto poschodovú búdku, ktorú urobili miestne deti pre svojich operených kamarátov (na snímke).

Text a foto: JÁN BRYJA

delné predstavenie, v ktorom detský divadelný súbor Dedinčanka z Rabča predviedol hru M. Šimkovej Milosť. (pk)

Zavalí sa, či nie?

Počas služobných cest na Orave sa mi viacerí občania bývajúci na ul. P. Borového v Jablonke stáčovali na problém, ktorý majú už štyri roky so zavalujúcou sa cestou. Pretože ich trápi nezáujem úradníkov Gminného úradu v Jablonke, ktorí otáľajú s rozhodnutím o oprave cesty, požiadali ma, aby som o ich starostiah napísal aj v Živote. Ako som sa mohol presvedčiť, situácia je ozaj vážna. Počas každého väčšieho dažďa, nehovoriac o jarnom rozťápaní snehu sa zem neustále zosúva, čo hrozí zavalením celej cesty. Posledný veľký zosuv pôdy

tu zaznamenali po veľkej búrke 10. a 11. marca t.r. Hoci už na druhý deň si škody prišli obzriēť aj predstaviteľia gminného úradu v Jablonke, dodnes nič neurobili. Zem sa pritom zosunula na vyše 15 metrovom úseku a hrozí zrútením nedaleko stojaceho elektrického stĺpu. Voda odskryla už aj niekoľko metrov svetlovodného telefónneho kábla. Predstaviteľia gminného úradu vyriešili situáciu po svojom, dali postaviť okrúhlu dopravnú značku - zákaz vjazdu pre všetky automobily. Občania teda sami aspoň provizórne označili nebezpečné miesto a už sa len modia, aby nedošlo knejakej tragédii. Po tejto ceste totiž musia denne chodiť ich deti do školy, prichádzajú sem tiež stovky turistov, ktorí sa chcú ubytovať v súkromí a chtiac-nechtiac musia tadejto jazdiť aj traktory, vozy, či iné vozidlá miestnych občanov, v kto-

rých mene žiadame o skorú intervenciu a opravu cesty.

PETER KOLLÁRIK

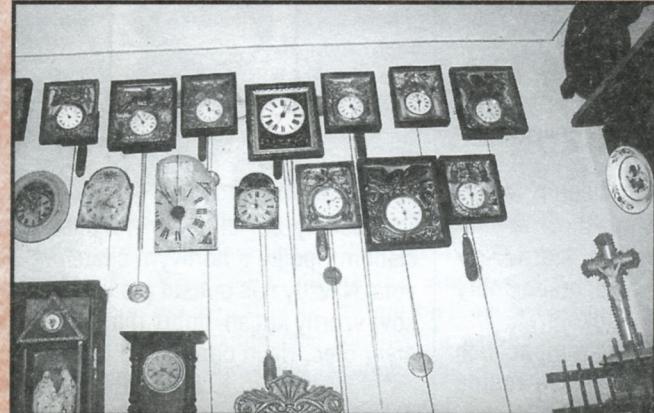
PREČO SÚ TATRY TATRAMI?

Prvá písomná zmienka o našom najväčšom pohorí pochádza z roku 999 a jej autorom je český kronikár Kosmas. O Tatrách písal ako o *Tritri montes*. V historickom pramene z roku 1086 sa spomínajú ako *Triti* a v uhorskej kronike z 12. stočia ako *montes Turtur*. Praslovanská podoba tohto názvu má význam skala, kamenie, štrk. Základ pravdepodobne spočíva na praeurópskych koreňoch, čo vyplýva aj z porovnania s gréckym výrazom tédon - špička, hrot, skalný štít, ba dokonca aj z porovnania s baskickým tutur - špička, vrchol, horský hrebeň. (pk)

ZA ORAVSKÝMI PAMIATKAMI

Turista, ktorý sa vyberá na Oravu, má mnoho možností, ako tu stráviť svoj voľný čas. Po ubytovaní sa v niektorom zo súkromných hospodárstiev alebo v turistickej ubytovni, môže počas peších vychádzok na Babiu horu obdivovať krásy tunejšej prírody, potom zjesť chutný obed v niektorom z reštauračných zariadení a neskôr sa venovať napr. prehliadke oravských pamiatok, ktorých je v okolitých obciach nemálo. Jednou z najznámejších je drevený kostolík zo 17. storočia v Oravke. Oplatí sa tiež navštíviť Skansen oravskej architektúry v Hornej Zubrici, či obdivovať starodávne ľudové zvyky počas Pastierskeho sviatku vo Veľkej Lipnici. Možno tiež zájsť do Chyžného, kde je v budove starej fary z 19. storočia sústredených mnoho nezvyklých exponátov ľudového a sakrálneho umenia, ako aj predmetov denného úžitku, pochádzajúcich z územia Oravy. Zozbieral ich v roku 1976 kňaz Arkadiusz Klejnowski. Návštevník tu môže obdivovať o.i. zaujímavú zbierku nástenných hodín, ručne maľované taniere, drevené poličky, sedliacke oblečenie, drevené truhlice na šaty, detskú kolísku, figúrky a obrazy

Kolekcia starých nástenných hodín

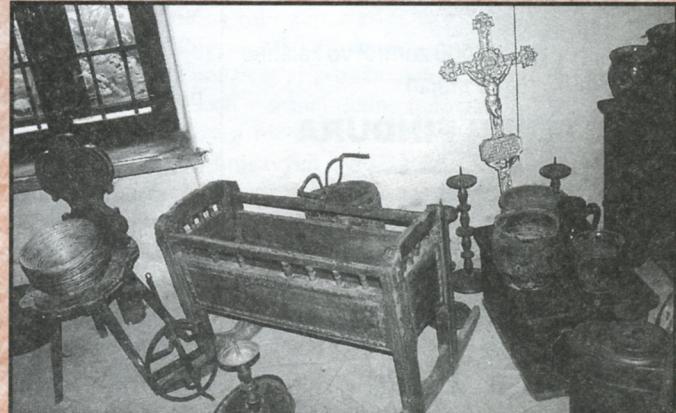

Sošky svätých v chyžianskom múzeu

svätych, drevené i kovové kríže so slovenskými nápismi a ďalšie pamiatky, svedčiace nielen o ume a šikovnosti tvorcov, ale hovoria aj o bežnom živote Oravcov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Asi storočná kolíška a iné úžitkové predmety

BANKOVKY

Bankovky, ktoré sú už dlho každodenným sprievodcom človeka, majú tiež svoje bohaté dejiny. V Európe prvýkrát vytlačili papierové peniaze v podobe, ako ich poznáme dnes, roku 1661 vo Švédsku. V habsburskej monarchii zaviedli túto novotu o storočie neskôr, počas panovania Márie Terézie. Papierové peniaze v Číne však majú staršiu história. Vyrábali ich z vlákien morušovníka už v 14. storočí. Mali veľkosť vreckovky a podľa všetkého boli najväčšími bankovkami na svete vobec. Naopak, najmenšie bankovky sa objavili v juhonomemickom meste Pasov po 1. svetovej vojne. Vyšli ako núdzové peniaze, nahráziali drobné fenigové mince, ktorých bol v obrovskej záplave inflácie nedostatok. Najmenšou bola jednofenigová bankovka, ktorá mala rozmer 2 x 2 centimetre. (pk)

**PAMIATKE PREDSEDU
Z HARKABUZA**

Naše krajanské hnutie postihla nedávno ďalšia bolestná strata. Dňa 8. júla 2000 zomrel v Harkabuze vo veku 74 rokov krajan ROMAN RAPÁČ.

Narodil sa 19.

apríla 1924 v Harkabuze, ako treći z deviatich súrodencov v slovenskej roľníckej rodine Angely a Jána Harkabuzovcov. Po vychodení ľudovej školy zostal pracovať na rodičovskom gazdovstve a pomáhal aj v mlyne, ktorý vlastnil jeho otec. Od roku 1948 pracoval na píle v Zlatých Horách v bývalom Československu. V roku 1952 sa oženil s Emíliou Chovancovou, s ktorou vychovali päť detí a dočkali sa aj pätnástich vnukov. Po svadbe popri gázdovaní pra-

coval začas ako hrobár a neskôr v štátom lese v Spytkowiciach. Počas ďalších rokov (1962-1981) pracoval opäť v ČSSR. Zamestnal sa v podniku Pozemné stavby Ostrava v Karvinej.

Roman Rapáč sa nikdy nevyhýbal krajanskej práci. Členom nášho Spolku sa stal už krátko po jeho založení a od roku 1982 až do svojej smrti zastával funkciu predsedu MS v obci. Bol tiež dlhoročným odoberateľom a propagátorom Života. Na poslednej volebnej schôdzi MS (21. novembra 1999), bola jeho dcéra Kristína Rapáčová zvolená za dele-gátku na obvodnú schôuzu a XI. zjazdu Spolku.

Odišiel od nás dobrý krajan, vzorný manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast!

**MS SSP v Harkabuze,
OV SSP na Orave
a redakcia Život**

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 5. apríla 2000 zomrel vo Falštíne vo veku 73 rokov krajan

JOZEF NÁLEPKA

Zosnulý bol aktívnym členom Spolku takmer od jeho vzniku, dlhé roky (do 1983) zastával funkciu predsedu MS SSP vo Falštíne. Bol tiež dlhoročným čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný, obetavý krajan a dobrý, statočný človek. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 8. apríla 2000 zomrel vo Falštíne vo veku 82 rokov krajan

ŠTEFAN FINDURA

Zosnulý patril k najstarším členom Spolku vo Falštíne, bol tiež dlhoročným odoberateľom nášho krajanského časopisu. Odišiel od nás dobrý krajan, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP vo Falštíne

* * *

Dňa 2. mája 2000 zomrel v Novej Belej vo veku 85 rokov krajan

JOZEF KALATA

Zosnulý bol dlhoročným členom be-lianskej miestnej skupiny SSP a čitatelom Života. Odišiel od nás dobrý krajan, vzorný manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Novej Belej

* * *

Dňa 7. júna 2000 zomrel náhle v Krempachoch vo veku 43 rokov krajan

FRANTIŠEK BIZUB

Zosnulý bol horlivým členom Miestnej skupiny SSP v Krempachoch a čitatelom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, brat a dobrý človek. Nech odpočíva v pokoji!

**MS SSP v Krempachoch
a rodina**

* * *
Dňa 5. júna 2000 zomrela v Dolnej Zubrici vo veku 87 rokov krajanka

MÁRIA MATONOGOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou nášho Spolku a vernou čitatelkou Života. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka a babička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulej vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Dolnej Zubrici

* * *

28. augusta 2000 uplyva prvé výročie smrti chyžanského krajana

JÁNA ŠIMALU

Zosnulý bol dlhoročným obetavým členom Spolku a horlivým čitatelom Života. Navždy nás opustil (vo veku 75 rokov) vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

MS SSP v Chyžnom

Z KALENDÁRA NA AUGUST

Záhradkári

V tomto mesiaci sa práca záhradkárov sústredí najmä na zber úrody teplomilnej zeleniny a ošetrovanie porastov určených pre jesenný zber. Koncom augusta, u nás na začiatku septembra, končíme zber uhoriek a skorých, nízkych odrôd rajčiakov. Vysoké rajčiaky teraz len kvitnú. Dozrieť môžu len plody založené do polovice augusta, preto na začiatku septembra treba hlavnú stonku skrátiť za prvým listom nad posledným rozkvitnutým súkvetím. Podporí sa tým rast a dozrievanie plodov. Ošetrovanie si vyžaduje koreňová zelenina, ktorú treba odburiniť. Pozornosť venujeme aj hlúbovinám pre jesenný zber. Polievame ich, hnojíme a ošetrujeme proti škodcom, o.i voškám a húseniciam mlynárika kapustového. Na začiatku septembra môžeme ešte zasiať ozimnú cibuľu (ale aj šalát, pór či čierne koreň), ktorá do zimy musí narásť do hrúbky ceruzky, aby dobre prezimovala. Koreňovú zeleninu - mrkvu, zeler či petržlen - zberáme tak, aby sme ju rovnomerne prerieďovali. Cibuľa pozberaná v minulom mesiaci je už preschnutá, preto ju pripravíme na uskladnenie opatrným odrezaním korienkov a ručným odtrhnutím vŕate. Po zbere treba záhony hned zrýlovať.

Ovocinári

by mali v tomto mesiaci podopierať konáre bohatu zarodených stromov, aby sa nepolámali. Nastal čas zberu jadrovín,

najmä letných odrôd jabĺk a hrušiek. Oberá sa niekoľko dní pred dosiahnutím plnej zrelosti, ale nie príliš predčasne, lebo plody zvädnú a nebudú také chutné. V tomto mesiaci možno očkovať podpníky, najmä jabloní a hrušiek, ale aj čerešní, višní, sliviek a marhúľ. Ohýbame tiež a vyväzujeme posledné výhonky na ovocných stenach a posledný raz skracujeme výhonky na stromoch, ktoré sme zaštepili už v júni. Dobre je teraz na skorších koštikovinách a orechoch presvetliť korunu, keďže tieto stromy lepšie znášajú letné presvetlenie ako zimné. Platí to aj o ríbezliach a egrešoch.

Chovatelia

V auguste je teplo a hydine až príliš, preto sa začína zbavovať starého a opotrebovaného peria, čiže pŕchne. Pŕchnutie má vplyv na zníženie znášky, preto sa treba staráť, aby netrvalo dlho. Najlepšie je pŕchnutie čo najviac oddialiť, najlepšie do jesene a snažiť sa, aby pŕchli naraz všetky sliepkypky. Možno to dosiahnuť pravidelnosťou vo výžive a ošetrovaní. Ak pŕchnutie nadobudne masový ráz, pristúpime k opatreniam vo výžive, ktoré priaznivo ovplyvňuje rast nového peria, teda podávanie krmív s vyšším obsahom bielkovín. V auguste robíme tiež druhé podsklbávanie husí, lebo už začínajú tratiť perie. Husi nemusíme prikrmovať.

Včelári

Každý včelár vie, že hoci ešte máme leto, vo včelinoch nastávajú javy svedčiace o tom, že sa včelstvá začínajú preorientovať na zimu. Správne zazimovanie predpokladá: 1. prevahu mladých, zdravých a neopotrebovaných včiel v úloch; 2 zúženie plodiska primerané sile včelstva; 3. doplnenie zásob vo včelstvách, aby vystačili nielen cez zimu, ale až do prvej jarnej znášky. Ak už teraz niesť znášky, treba odstrániť medníky a plásty so zaviečkaným medom uschovať pre jarnú potrebu, kym plásty s nezaviečkaným medom vytocíť. Včelám sa teraz dáva cukrový roztok, aby intenzívnejšie plodovali. Robíme to večer, aby nedošlo k rabovke. Vďaka tomu sa už na prelome augusta a septembra liahnu silné kádre mladých včiel, ktoré sú zárukou dobrého zimovania.

Koncom augusta treba urobiť prehliadku všetkých včelstiev. Nevystavané, ako aj vystavané, ale plodmi neobsadené panenské plásty odstraňujeme. Tak isto staré plásty. Včelstvu nechávame len toľko plástov, podľa možnosti nie starých, ktoré včely husto obsadajú. Za posledný plášť vložíme tepelne izolovanú priečradku. Zásoby ponechané v plodisku na zimovanie musíme odhadnúť. Doplníme ich cukrovým roztokom tak, aby na každý plášť v plodisku pripadol 1,50 až 1,75 kg. Ak teda včelstvo má na 7 plástoch 5 kg zásob, dámme mu 6-7 kg cukrového roztoku. Keďže v prírode niesť potravy, lietavky ju hľadajú všade, aj v úloch slabších včelstiev. Tak dochádzá k rabovke. Preto zásoby dopĺňajme najlepšie večer. (jš)

ZBIERAME BYLINY

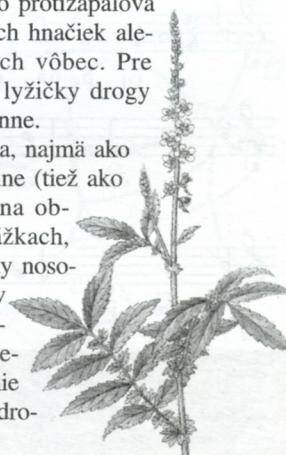
Dnešnou bylinou, ktorú chceme predstaviť, je REPÍK LEKÁRSKY (lat. *Agrimonia eupatoria L.*), trváca rastlina s 3-100 cm dlhou stonkou a klasovitým buď strapcovitým súkvetím žltej farby. Rastie aj u nás vo svetlých lesoch, na pasienkoch, lúkach, rúbaniskách či medziach. Zbiera sa (od júna do augusta) celá listnatá vŕať v kvitnúcom stave. Možno ju sušiť v tenkých vrstvách na zatienenom, vzdušnom mieste.

Repík lekársky bol uznávanou liečivou rastlinou už v staroveku. V stredoveku naď trochu zabudli, ale neskôr ho opäť začali používať najmä pri žlčníkových chorobách, ale aj pri iných tráviacich fažkostiah a tiež zvonka pri fažko sa hojacích kožných chorobách.

Aj moderná medicína využíva výborné vlastnosti repíka. Zistilo sa, že nositeľom liečebného účinku repíka sú triesloviny, éterický olej, kyselina nikotínová, citrónová a kremičitá, cholín a horčiny. Triedloviny zrážajú bielkoviny na povrchu sliznic a pôsobia dezinfekčne, stáhujuco a protizápalovo. Éterický olej spolu s horčinami reguluje vylučovanie žľče, takže

nedovoľuje jej zbytočné nahromadenie v žlčníku. Tým že žlč sa zo žlčníka neustále vylučuje, zabráňuje aj tvorbe žlčových kameňov. Podľa posledných bádaní repík zlepšuje aj vylučovanie žalúdočnej štavy, čiže zlepšuje chuť do jedla. Pre obsah trieslovín pôsobí tiež ako protizápalová látka a pomáha aj pri liečení letných hnačiek alebo ako pomocný liek pri hnačkách vôbec. Pre vnútorné použitie sa robí zápar z lyžičky drogy na pohár vody. Pije sa 2-3-krát denne.

Repík možno používať aj zvonka, najmä ako kloktadlo pri zápaloch v ústnej dutine (tiež ako kloktadlo spevákov a rečníkov), na obklady pri kožných hnisavých vyrážkach, na zlaté žily, pri nádche na výplachy nosovej dutiny, ako prísada do kúpeľov pri únavе (napr. nôh) a vo veterinárnej medicíne pri niektorých ochoreniami koní. Na vonkajšie upotrebenie sa robí zvyčajne odvar z 1-2 lyžíc drogy na 2 poháre vody. (jš)

PREČO SA PES A KOCÚR ZNEPRIATELILI

Raz sa pes počkal hladný kade-tade po svete. Nevedel, ako by sa len tak bez roboty a bez námahy poriadne napchal.

Nič nevidel, nič nepočul, iba na jedenie mysel. V tom zazrel kocúra, ako sa s pekným úlovkom vra-cia domov. Milo sa mu prihovoril a do-zvedal sa, ako sa má on i jeho rodina, a čo dobré kde skúsil.

„Ale ani veľa dobrého, ani veľa zlého som neskúsil. Idem s úlovkom z poľa,“ vravel kocúr.

„Jaj, sused, veď si ty len šikovný! Radost' mat' takého kamaráta.“ Takto a podobne sa pes zaliečal kocúrovi. A kocúr zas chválil psa, že je väčší a silnejší od všetkých a taký a onaký, a že by bol veru rád, keby mu priateľ pes bol ochrancom. Z reči do reči sa obaja dohovorili, že zaj-tra pôjdu spolu na poľovačku, lebo dva chrbty predsa viac unesú ako jeden, nuž skúsia vedno šťastie.

Ráno veselo vykročili a rozprávali si príhody od výmyslu sveta, aby sa im cesta rýchlejšie míňala. Napokon zastali pod veľkým mangovníkom. V korune stromu prebleskovalo medzi lístím zrelé žlté ovocie. Naši poľovníci si povedali, že si tu naberú zásoby pre rodinu.

„Rozdeľme si robotu, braček,“ ozval sa pes. „Vyškriab sa na strom a zhadzuj

mi mangá. Ja ich pozbieram a keby bolo treba, ubránim ich pred zlodejmi.“

„Dobre,“ pristal kocúr. „Stará múdrost' vraví: Kto chce jest', musí liezt', a kto chce dačo mať, musí o to dbať. Nuž rozdeľme si aj robotu aj úžitok.“

Vyškriabal sa kocúr na mangovník, šikovne oberal najzrelšie ovocie a spúš-tal ho psovi. Zrelé mangá cupkali tak husto zo stromu, že jedno traflilo psa. A úder ho tak zbolel, až zaskučal. Vedel, že kocúr to nespravil náročky, ale pred-sa si zaumienil, že mu to nedaruje a za bolest' sa mu pomstí. Chvíľočku pre-myšľal, potom sa pustil do pozbieranej kopy manga. Maškrtník sa tíško na-pchával a kocúr vrtko skákal z konára na konár, aby odtrhol najkrajšie ovo-cie. Napokon sa zmorenému kocúrovi zdalo, že teraz im už bude obom dost', a zbehol k psovi. Neveril vlastným očiam, keď pod stromom videl iba zopár úbo-hých máng, aj to puknutých, a pri nich odfukujúceho psa.

„A kde sú mangá, čo som zhadzo-val?“ dozvedal sa.

„Braček, vari si na strome oslepol a ohluchol? Veď iba pred chvíľočkou odišla tvoja žena s mojou aj s det'mi a pobrali mangá domov. Aspoň máme po-koj a netreba nám nič vláčiť.“

„Dobre, že je už po robe. Podľme aj my domov, už ani nevidím od hla-du.“

Pes vedel, že by hneď všetky jeho pestvá vyšli najavo, nuž nechcelo sa mu domov.

„Tu nablízku rastie rafiová palma. Nože podľme ešte ta a oberme ju, deti budú vyskakovat' od radosti.“

Hoci slnko pálico, akoby chcelo psa i kocúra na uhol uškvariť, predsa chy-tró prebehli pod veľkú palmu. Medzi lístím, toľkým ani dobrá strecha, ako keby horeli zrelé červené rafie. Kocúr sa vyškriabal po vysokom kmeni a zha-dzoval ich na zem. Pes všetko pozbie-rá a nenásytne pohtal. Veru si dobre rafiovým olejom bricho pomastil.

„A kde sú rafie, čo som ti zhadzo-val?“ spýtal sa kocúr, keď po čase zo-skocił z palmy.

„Braček, vari si naozaj v korune stromu nepočul svoju ženu i moju a naše deti, keď prišli po rafie? Všetko pobrali domov.“

„Dobre, braček. Tak podľme aj my domov. Hladný som a zmorený, že už ani nevidím, ani nepočujem, ani ma nohy nechcú niesť.“

A tak zamierili domov. Pes po krk napcháty a kocúr hladný, až mu bricho nariekalo.

Rozišli sa kamaráti ticho, ale o chví-ľu sa strhla zvada, o aké dosiaľ nikto nechyroval.

Kocúr pribehol domov a pýtal si od mačky jest'.

„Čože!“ osopila sa naňho žena. „Ty daromník taký a taký, celý deň sa iba podaromnici potíkaš so psom a ešte vymýšľate, že sme odnesli mangá a rafie spod stromov! Radšej mi ani na oči nechoďte. Dosiaľ som čakala doma, čo dobré nám donesieš, ale teraz ma už trpežlivosť prechodi.“

Kocúr videl, ako ho pes oklamal, vy-behol z domu a nazlostená mačka za ním. Nato sa strhla medzi kocúrom a psom zvada, zapletli sa do nej obe ro-diny, mňaukali a havkali na seba a dosiaľ veru ani ich detné deti nezatíchli a mňaukajú a brešú, keď sa len zdaleka zacítia.

Ej, padá, padá rosička

(Zvoľna)

B. Bulla, [1893–4], myjavská, (Myjava, Nitrianska)

Ej, pa-dá, pa - dá ro - sič - ka, spa - li by mo - je
o - čič - ká; spa - li by mo - je, spa - li by
tvo - je, spa - li by, du - ša má, o - bo - je.

Ej, padá, padá listopád,
pozdravuj milú nastokrát;
pozdravuj milú.

holubienku sivú,
že už ja nepridem nikdy viac.

(Z knihy: E. Chmelová:
Rozprávky o zvieratkách,
Bratislava 1976)

ČO JE TO?

Tá pravda roky platí,
na dlhej poľnej trati
jednostaj broky trati.
(ýnl'op cajaZ)

Bielym kvitne,
zeleným odvisne,
červeným dopadne.
(oklbaJ)

Podnájomník u vás býva,
prichádza, keď spíš.
A ty možno ani nevieš,
že sa volá...
(šyM)

Tri nohy má vedno,
krídlo iba jedno,
o to viacej zubov však
má ten štebotavý vták.
(rivalK)

Pancierová povala,
pod ňou pani pomalá.
(akčantyrok)

Nám všetkým pre radosť
postavil maliar most,
nalial naň farieb dosť.
(ahúD)

ĽUDMILA PODJAVORINSKÁ

KLÁSKY

Zbierame klásky
na úvratí,
každučký plný,
každý zlatý.

Mamička zem im
život dala,
nebeská rosa
polievala.

Červené maky
lôžko stlali,
aby si sladko
buvikali.

Kolísal vetrík
z favoriny,
zavieval piesne
na doliny.

Kolísal vetrík
bez prestávky,
navieval sničky
na ich hlávky.

Zbierame klásky
poľahúčky,
každučké zrno,
plné múčky.

Zrniečka žitka,
zimné spáče -
zomelie mlynár
na koláče.

Zomelie nám ich
mlynské kolo,
aby už deťom
dobre bolo!

MÁRIA RÁZUSOVÁ - MARTÁKOVÁ

POVEDZŽE MI, DIETĀ

Dietā moje, povedzže mi,
v akej bývate to zemi?
Či ste na váš kútik malý
všetku krásu sveta dali,
a či je to raja časť?

To Slovensko, moja vlast!

A povedz mi, bystrá hlava,
aká je to u vás vrava?

Z úst vám sladko plynú slová
ako pieseň škovránkova,
keď bol dlho, dlho preč.

To slovenská moja reč!

Ó tak ďakuj, dietā moje,
ďakuj Bohu za oboje:
ľúb si vlast', aj reč si ľúb!
Ako poklad v žití celom
chráni ju pred nepriateľom
a stoj pevne ako dub!

VESELO SO ŽIVOTOM

V deň rozdávania vysvedčenia združí Michal otca, ktorý prišiel z práce:

- Ocko, pravda, hlavná vec, že sme zdraví!

Mamka vrvá synovi:

- Dušanko, kúpila som ti novú knihu, ale nie, že ju zašpiníš alebo potrháš!

- Neboj sa mamička, ja sa jej ani nedotknem!

Pri prehliadke zámku nechtiac drgne návštevník do vystavenej vázy. Váza spadne a rozbije sa.

- Prepánajána! To bola váza zo 16. storočia!

- Uf, to mi odľahlo. Myslel som si, že je nová.

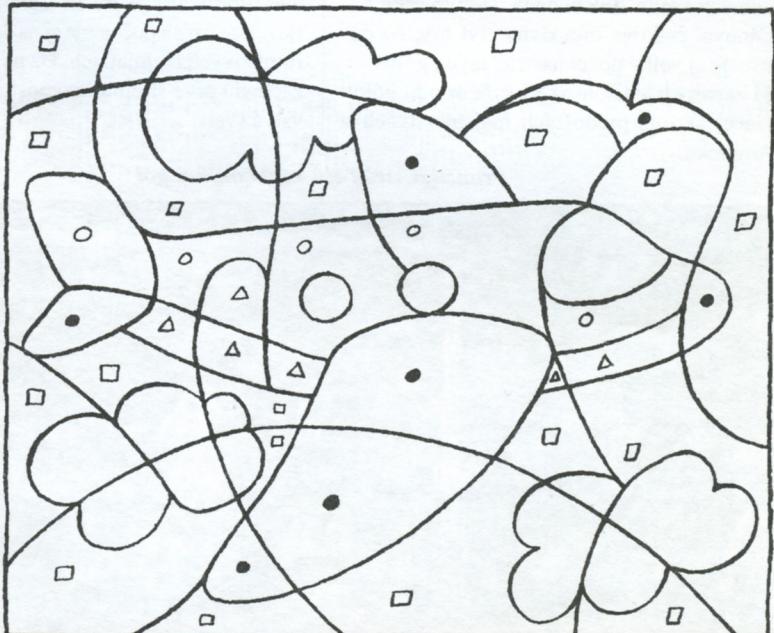
- Janko, pred hodinou boli v kredenci dva zákusky a teraz je tam iba jeden. Ako sa to stalo?

- Je to moja vina, ocko! Bola tma a ten druhý som nevidel.

MAĽUJTE S NAMI

Čo sa skrýva na obrázku? Doviete sa to, keď si ho podľa návodu vyfarbíte: miesta so štvorčekmi na modro, s trojuholníkmi na červeno, s kolieskami na žltô a s bodkami na zeleno. Najkrajšie práce odmeníme slovenskými knihami.

Z minulého čísla sme vyžrebovali nasledujúcich výhercov: Ivonu Kurnátovú z Novej Belej a Alinu Zbelovú z Chyžného.

STARONOVÍ MAJSTRI

Ako sme už spomínali v predošlom čísle, športový jún (do 2. júla) v Európe prebiehal v znamení futbalových majstrovstiev starého kontinentu, ktorých dejiskom boli tentoraz dva štáty: Belgicko a Holandsko. A hoci od šampionátu uplynul už viac ako mesiac, ešte aj dnes mnohí znalci tohto športu a milovníci futbalu nadalaj komentujú toto veľké podujatie. Pripomeňme, že majstrom Európy sa stalo mužstvo Francúzska, ktoré vo finále zdolalo Taliansko 2:1. Titul teda získal ten istý tím, snáď len v trochu pozmenenej zostave, ktorý pred dvomi rokmi vybooval svetový primát, čo sa ešte žiadnemu európskemu mužstvu nepodarilo.

Nikto hádam nepochybuje, že to boli majstrovstvá neobvyklé, nezriedka priam strhujúce, plné drámu a mnohých prekvapení. Do finále sa dostali dve v súčasnosti nepochybné najlepšie mužstvá, ktoré prezentujú dva odlišné štýly hry: sice jedno z nich (Talianosko) bolo azda najdefenzívnejšie na celom Euro, ale aká nádherná to bola obrana. Zlomila ju však francúzska ofenzíva, navyše podľa scénára z najlepšieho hororu. Všetci si iste pamätajú toto neobykle dramatické finále, v ktorom Francúzi až v 90. minúte vyrovnali jednogólový náskok Talianov, aby si neskôr, po predĺžení, prekrásnu streľou S. Wiltorda bezpečili konečné víťazstvo. Takýchto dramatických zápasov, v ktorých až posledné minúty či dokonca trestné kopys rozhodovali o výhre bud prehre, bolo počas šampionátu oveľa viacej. Svedčí to, až na niekoľko výnimiek, o značnej vyrovnanosti jednotlivých mužstiev, aj keď na druhej strane si v priebehu šampionátu miernu prevahu získali jedenáštky z južných krajín. Tak či onak v tomto roku dominoval celkove ofenzívny štýl hry, čo dokazuje aj veľký počet nastrielaných gólov - v 31 zápasoch ich bolo až 85, čiže až o 21 gólov viacej ako na predošlých majstrovstvách v Anglicku.

Francúzi strieľajú rozhodujúci gól

Nepochybne najväčšie prekvapenie pripravili divákom futbalisti Portugalska, ktorí sa - na všeobecné prekvapenie - v znamenitej štýle prebojovali až do semifinále, v ktorom podľahlí po vyrovnanom zápase (1:2) neskoršiemu majstrovi Európy - Francúzsku. Na druhej strane veľmi negatívne - slabou formou a veľmi neúčinnou hrou - prekvapili futbalových fanúšikov národné mužstvá Anglicka a Nemecka, ktoré ani nedokázali postúpiť zo svojej skupiny. Až sa nechcelo veriť, že viacnásobní majstri sveta (Nemecko) budú takí bezmocní nielen v zápase s Portugalskom (0:3), ale aj s priemerným Rumunskom. Podobne Angličania, ktorí taktiež majú na svojom konte titul majstra sveta. Vyzerá na to, že sláva obidvoch celkov pominula a ak sa chcú na svoje miesta vrátiť, musia nanovo budovať svoje reprezentačné mužstvá. O Španieloch, zaradovaných zakaždým medzi uchádzačov o majstrovský titul, sa ani nebudeme rozvádzkať, keďže tí vlastne splnili svoje dejinné poslanie veľkých porazených, aj keď treba uznať, že po slabšom začiatku hrali neskôr veľmi pekne. Ostatne vo štvrtfinále ich vyradil neskorší majster Európy - Francúzsko. Je zaujímavé, že v krajinách, ktoré majú najlepšie klubové jedenáštky v Európe (napr. Real Madrid, Manchester United), národné mužstvá na šampionáte nepochodili.

Keď ide o nové futbalové hviezdy, tie sa tentoraz neobjavili. Vo viacerých tímcach sa zaskveli najmä skúsení hráči, ktorí sa už skôr osvedčili v klubových, pohárových či iných súťažiach. A tak medzi najlepších hráčov šampionátu zaradili odborníci takých futbalistov ako: Zidane, Anelka, Barthez (Francúzsko), Raul (Španielsko), Kluivert (Holandsko), Gomes (Portugalsko), Nesta, Cannavaro (Talianosko). Iste o nich počujeme aj na ďalších veľkých futbalových podujatiach. Už na jeseň sa napr. začínajú prvé stretnutia o postup na majstrovstvá sveta...

J. Š.

Hviezdy svetovej estrády

TONY BRAXTONOVÁ

Patrí sice medzi najmladšie, ale už veľmi populárne afroamerické speváčky. Svoju spevácku kariéru začína, ako mnoho amerických speváčiek, najmä černošských, v kostolnom zbere. Techniku spevu sa učila od mamy, ktorá rada

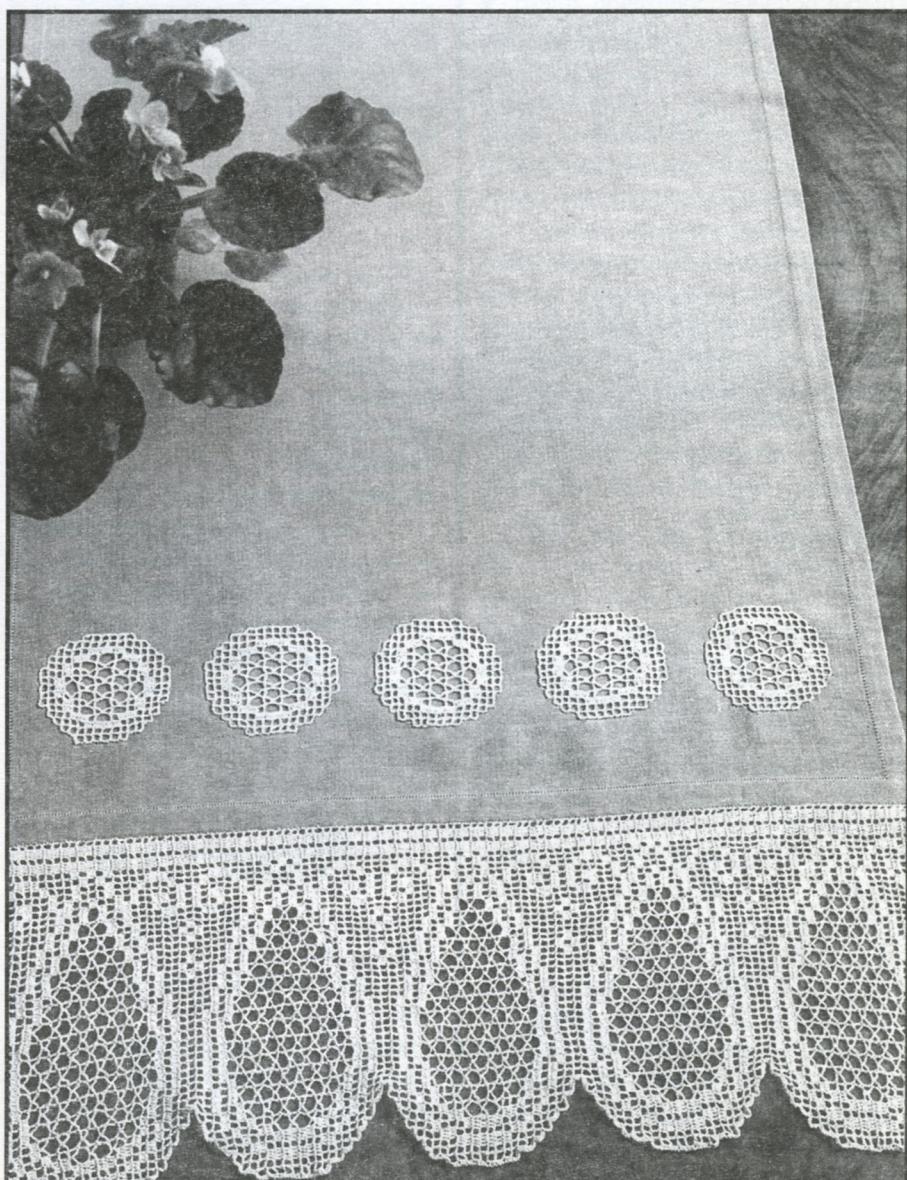
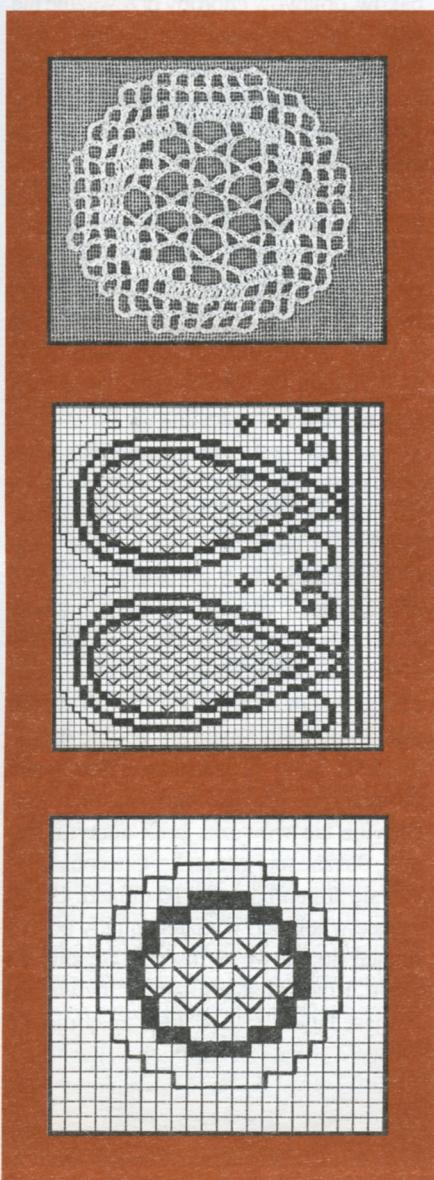
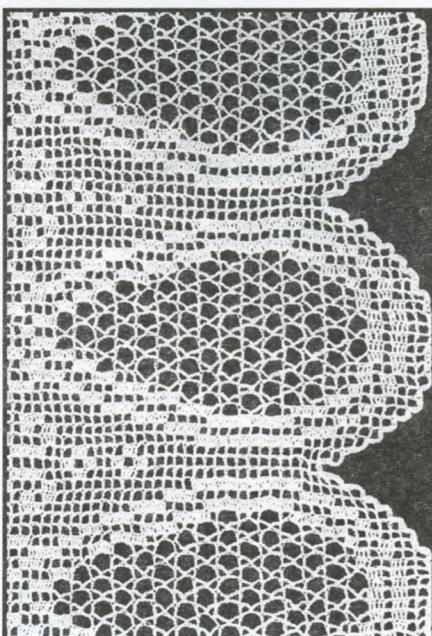
spevávala, aj keď len pre seba, najmä operné skladby. Pozorne tiež sledovala a snažila sa napodobňovať známe spevácke hviezdy, ako S. Wonder, Q. Jones a ďalšie. Túžila sa stať speváčkou, aj keď na odporúčanie rodičov musela začať pedagogické štúdiá. Malá však pekný hlas a potajomky evičila spev. Neskôr spolu s tromi sestrami založila skupinu Braxton. Práve s touto skupinou zaspievala pesničku *The Good Life*, ktorá sa čoskoro stala hitom a dostala sa na rhythm-and-bluesovú listinu časopisu Billboard. Vtedy si ju všimol známy skladateľ a producent Babyface, ktorý navrhol mladej speváčke spoluprácu pri nahrávkach. Nahrávanie sa však príliš oneskorovalo. Pomohla jej náhoda, keď zastupovala A. Bakerovú vo filme Boomerang a námesto nej zaspievala pesničku *Give U My Heart*, ktorá sa taktiež dostala do zoznamu Billboardu. Teraz sa už jej kariéra rýchlo rozbehla. Už o niekoľko týždňov je vyšiel debutový album, ktorý si získal takú obľubu, že len v USA ho predali v neviedanom náklade 7 mil. výliskov. Dostala zaň 3 ceny Grammy a American Music Awards. Na druhom alume *Secrets* pracovala až 18 mesiacov, ale výsledok bol ešte lepší: v USA ho kúpilo opäť 7 mil. záujemcov, ďalšie 3 mil. v Európe, v tom vyše 150 tis. v Poľsku. Prednedávnom je vyšiel tretí album *Heat*, pripravený ako predošlé v spolupráci s Babyfaceom, ktorý, o čom nikto nepochybuje, sa iste rýchlo vypredá. Dá sa z neho vycítiť, že tentoraz speváčku inšpiroval hip-hop a rap, ale sú na platni aj krásne balady, ako napr. *I'm Still Breathing* alebo *Spanish Guitar*, ktoré dokážu každého očariť. (js)

DO NAŠICH DOMOV

Ďalšia prikrývka, ktorú dnes predstavujeme na našom obrázku, má obdĺžnikový tvar a hodí sa napr. na pozdižny konferenčny stolík. Jej vyhotovenie je pomerne jednoduché, každý si ju teda môže urobiť. Prikrývka má rozmery 45 x 108 cm a je vyhotovená zo zelenej jemnej kanavy. Okraje sú spracované do úzkej obruby ažúrkou vyšívanou bez vytiahnutej nitky. Čipka, uháčkovaná z běžovej priadze č. 80, je príšitá na okraj obruby drobným stehom. Nad čipkou sú naaplikované malé kolieska. Pri háčkovani okrajovej čipky i koliesok sa použili na okienka 1 x nah. st. a 2 r. oč. Výplň filetového vzoru tvorí motív K (v 1. riadku háčkujeme 5 r. oč. a 1 x nah. st., v 2. riadku 3 r. oč., krát. st., 3. r. oč.). Prikrývku môžeme vyhotoviť aj bez aplikácie háčkovaných koliesok.

Použité skratky: nah. st. = nahodený stípk; r. oč. = retiazkové očko; kr. st. = krátky stípk.

(Podľa knihy: Alžbeta Lichnerová - Háčkovaná čipka, Bratislava 1986)

ZUZKA VARÍ

BRAVČOVÉ REBIERKA PO SEDLACKY. 600 g rebierok, 400 g rajčiakov, 100 g zelenej papriky, 1 cibuľa, 2 strúčiky cesnaku, 100 g oleja, soľ, mleté čierne korenie.

Bravčové rebierka vyklepeme, osolíme, okoreníme, pokvapkáme olejom a necháme odležať. Rajčiaky pokrájame na plátky, papriku na rezance a cibuľu na kolieska. Na rozpálenom grile speníme na oleji cibuľu, vložíme na ňu papriku a rajčiaky a podusíme. Potom pridáme cesnak, soľ, korenie a všetko dusíme vo vlastnej šlave. Na grilovacom rošte opečieme rebierka, asi 4 minúty z každej strany. Hotové rebierka polejeme podusenou zmesou z rajčiakov a papriky. Podávame s variénmi zemiakmi.

ZAPRÁVANÉ KURČA. 1 väčšie kurča, 120 g zeleniny, 40 g masla, 40 g hladkej múky, 2 dl mlieka, soľ, čierne korenie, zelený petržlen, voda.

Očistené a umyté kurča rozkrájame na diely, zalejeme vodou a varíme. Neskôr pridáme pokrájanú koreňovú zeleninu, soľ a mleté čierne korenie. Z masla a múky urobíme bledú záprážku, ktorú rozriedime vývarom z kurča a mliekom, povaríme, pridáme k mäkkému mäsu a necháme prejsť varom. Nakoniec pridáme posekaný zelený petržlen. Podávame s ryžou, knedľou alebo rezancami.

BORŠČ BEZ MÄSA. 150 g kapusty, 60 g cvikly, 1,5 l vody, 80 g miešanej zeleniny, 1 veľká cibuľa, 250 g zemiakov, 30 g údenej slaniny, 150 g rajčiakov alebo rajčiakový pretlak, 1 dl kyslej smotany, soľ, mleté čierne korenie, ocot.

Cviklu pokrájame na rezance a varíme v osolenej vode. Keď je skoro mäkká, pridáme kapustu a rozličnú zeleninu pokrájané na rezance a na kocky pokrájané zemiaky. Polievku zaustíme rozvarenou a precedenou slaninovou záprážkou s cibuľou. Do hotovej polievky pridáme kyslú smotanu, nadrobno pokrájané rajčiaky bud' rajčiakový pretlak, trochu octu a kore-

nie. Smotanu môžeme podávať osobite. Podávame s chlebom alebo pečivom.

ŠALÁTY

MEDOVOZELENINOVÝ ŠALÁT. 50 g medu, šťava z 1/2 citróna, lyžička oleja, 1/2 dl vody, šalátová uhorka, 5 rajčiakov, 2 zelené papriky, 1 cibuľa, strúčik cesnaku (aj bez cesnaku), soľ.

Z oleja, medu, vody a citrónovej šťavy pripravíme nálev, všetko spolu rozmišáme v menšej nádobe a necháme asi 10 minút stáť. Umytú uhorku aj so šupou postrúhamo, pridáme k nej umyté a pokrájané rajčiaky, papriku a cibuľu pokrájané na kocky, roztlačený cesnak. Zeleninovú zmes posolíme, premiešame, zalejeme nálevom a necháme asi hodinu postať. Podávame k mäsu.

MÚČNIKY

SMOTANOVÉ REZY. 4 vajcia, 100 g polohrubej múky, 100 g jemného kryštálového cukru, citrónová šťava a kôra, 30 g masla a 20 g hrubej múky na vymaštenie a vysypanie plechu, marhuľový lekvár, zaváraný ananás, čerešne, 2,5 dl šľahačkovej smotany.

Žltky s polovicou cukru vymiešame do peny, pridáme po kvapkách citrónovú šťavu a po troche postrúhanú citrónovú kôru. Z bielkov ušľaháme tuhý sneh, zašľaháme doň druhú polovicu cukru a striedavo s mûkou ho zlahka zamiešame do vymiešaných žltkov. Plech vymastíme maslom a vysypeme mûkou, rozotrieme naň pripravené cesto a v dobre vyhriatej rúre upečieme do ružova. Vychladnuté pokrájame na rezy, každý rez rozpolíme, natrieme marhuľovým lekvárom, zložíme, povrh tak isto potrieme lekvárom a ozdobíme plátkami ananásu, čerešňami a ušľahanou šľahačkou.

MLADÝM GAZDINÁM

- Záprážky dlho nepreprážame, aby sa neprepaloval tuk.
- Strukoviny vždy namáčame aspoň deň pred varením.
- Majonéza sa dobre vymieša, keď sú potraviny rovnakej teploty.
- Máso pred dusením opečieme na masti, aby zostało šťavnaté. (js)

WETERYNARZ

GLISTNICA ŚWIŃ

Wiele chorób świń powodują różnego rodzaju pasożyty. Hamują one rozwój młodych świń i uniemożliwiają ich tułenie. Ponieważ pasożyty te w niektórych okolicach występują masowo, straty wyrządzone przez nie są znaczne, choć przebieg tych chorób jest na ogólny łagodny. Jedną z takich chorób jest glistnica, wywoływaną przez glisty, które najczęściej występują u zwierząt młodych, w wieku od 3 do 9 miesięcy. U dorosłych świń glisty są rzadziej spotykane, a zwierzęta te łatwiej znoszą pasożyty.

U świń mających niewielką ilość robaków, objawów choroby przeważnie nie widać. Silne zarobaczenie wywołuje niedokrwistość, czyli zmniejszenie ilości krwi w organizmie, biegunkę na zmianę z zatwardzeniem, zgrzytanie zębami, zjadanie kalu i picie gnojówki, a gdy choroba trwa dłużej - silne wychudzenie. Prócz tego świnie czasem wykazują podniecenie, kręcą się po chlewie w kółko oraz dostają drgawek. Zarażenie glistami następuje przez zjadanie jaj glist wraz z karmą. Z tych jaj w jelcie cieśnikim świń wylęgają się larwy, które przebijają ścianę jelita i przedostają się do krwi. Z krwią wędrują do płuc, skąd przez tchawicę dostają się do krtani i jamy ustnej a następnie z karmą i śliną są powtórnie połykane i wędrują do jelit, gdzie teraz przekształcają się w dorosłe glisty, które składają jaja. W ciągu 24 godzin każda samica pasożytą może złożyć około 200 tysięcy jaj, które świnia wydala z organizmu razem z kałem. Po 15 - 20 dniach jaja dojrzewają i stają się zdolne do zakażenia. Silne zaatakowanie płuc przez larwy może wywołać zapalenie płuc. Obserwuje się wówczas brak apetytu, kaszel, duszności i gorączkę. Choroba kończy się śmiercią po 8 - 10 dniach. Glisty żyjące w jelitach wydzielają jady powodujące stopniowe zatrutwanie organizmu świń. Rozpoznanie glistnicy u zwierząt jest łatwe, jeśli w kale znajdują się dojrzałe robaki. W innych wypadkach trzeba dać kał do badania, na które daje skierowanie lekarz weterynarii.

W celu wyleczenia świń z glistnicą podaje się im według zalecenia lekarza santoninę jednocześnie ze środkami przeczyaszczającymi. Przed podaniem lekarstwa nie należy świń karmić przez 24 godziny, a po podaniu lekarstw przez 3 godziny. Wydalone z kałem glisty zabija się przez oblewanie wrzątkiem, po czym wynosi się je razem z nawozem, który układa się w pryzmy i przykrywa 10-centymetrową warstwą ziemi lub piasku.

Kojce, w których przebywały zarobaczone świnie, dokładnie oczyszczają się, podłogi i ściany do wysokości pół metra oblewa się wrzątkiem i szoruje szczotką. Przez 10 dni nie wolno wpuścić świń do takiego chlewu. Po 2 tygodniach od dnia wpuszczenia świń do kojców, zabieg taki należy powtórzyć a same świnie dobrze wymyć wodą z mydlem i szczotką. Zapobieganie polega na codziennym usuwaniu nawozu i składaniu go w pryzmy w celu odkażenia. Nie należy dopuszczać do zanieczyszczenia wody, karmy i koryt kałem świń. Wskazane jest badanie kału świń nowowprowadzonych do gospodarstwa, a jeśli nie można przeprowadzić badania, należy poddać je odrobaczeniu, tak jak chore. Jeden raz w miesiącu trzeba podłogi w chlewach oblewać wrzącą wodą, a wybiegi utrzymywać stale w należytym porządku.

CHOROBY INDYKÓW (2)

Pomór - choroba atakuje zarówno indyki, jak i kury. Ponieważ indyki są bardziej odporne, zwykle zachorowują na pomór nie wszystkie sztuki. Ponieważ choroby tej nie leczy się, chore sztuki winny być usunięte. Aby zapobiegać tej chorobie, należy w młodym wieku szczepić je szczepionką ochronną, jaką doradzi lekarz weterynarii.

Paratyfus - choroba wywołana przez zarazki pokrewne tym, które wywołują białą biegunkę. Choroba powoduje liczne padnięcia, a więc i duże straty. Przy zapobieganiu i zwalczaniu jej stosuje się podobne środki jak przy chorobach już omówionych, w tym także odosobnienie chorych sztuk. Paratyfus różni się jednak od nich tym, że jest zaraźliwy dla ludzi. Człowiek może się nim zarazić, jeżeli zje mięso lub jaja sztuk chorych. (jš)

PRAWNIK

UZNANIE ZA ZMARŁEGO

Jeśli porządkujemy sprawy spadkowe po przodkach, może się zdarzyć, że po którymś z nich ślad zaginął. W takim wypadku na drodze sądowej należy uznać tego kremnego za zmarłego. Dopiero na podstawie orzeczenia sądowego urząd stanu cywilnego sporządzi akt zgonu. A mając akt zgonu, możemy przeprowadzić postępowanie spadkowe. Gdy ktoś zaginął, to za zmarłego może zostać uznany dopiero po 10 latach. Termin ten liczy się od końca tego roku kalendarzowego, w którym on jeszcze żył. Jeżeli ktoś w chwili uznania go za zmarłego ukończyłby 70 lat, wtedy już po 5 latach może zostać uznany za zmarłego. Zaginione osoby młode nie wolno uznać za zmarłe, zanim nie ukończą 23 lat, zaś zaginione w katastrofie - już po 6 miesiącach uznawane są za zmarłe.

KSIĄŻKA WOZU

Gdy rejestrujemy po raz pierwszy nowy samochód, wówczas otrzymujemy książkę wozu. Dostaniemy ją też wtedy, gdy rejestrujemy samochód używany, ale sprowadzony z zagranicy. W takie książki wyposażone są już wszystkie samochody, które po raz pierwszy zostały zarejestrowane po 1 lipca 1999r. Jeśli jednak samochód pierwszy raz zarejestrowano wcześniej, a potem był tylko przerejestrowany, wtedy nie będzie miał takiego dokumentu. Książka wozu zawiera główne dane techniczne pojazdu, jego cechy identyfikacyjne. Wpisują się do niej także wszyscy właściciele pojazdu. W ten sposób kontrolowane są kolejne umowy sprzedaży wozu. Na tej podstawie można więc sprawdzić, kto był poprzednim właścicielem i ustalić, czy samochód nie pochodzi z kradzieży.

Książkę wozu trudno jest podbić. Jeżeli otrzymaliśmy ją, to nie mamy obowiązku wozić jej przy sobie. Książkę powinniśmy przechowywać w domu a nie w samochodzie, bo jeżeli ukradną nam auto wraz z książką, złodziej nie będzie miał żadnych proble-

mów ze sprzedażą wozu. Jeżeli kupujemy używany samochód, sprawdźmy, kiedy po raz pierwszy był on rejestrowany. Gdy stało się to po 1 lipca 1999r., to domagajmy się przekazania nam książki wozu, bo w przeciwnym razie mamy prawo suścić podejrzenia, że samochód pochodzi z kradzieży. Do książki powinniśmy zostać wpisani jako nowi właściciele auta.

PRACA SEZONOWA

Gdy mamy problemy ze znalezieniem pracy, wtedy warto zatrudnić się przynajmniej przy pracach sezonowych, np. wiosną lub latem przy pracach w lesie, jesienią przy zbiorze płodów rolnych, czy zimą w charakterze palacza. Pracownik sezonowy ma podobne uprawnienia jak pozostały pracownicy. Z pracodawcą zawiera się umowę na piśmie i określa w niej czas trwania pracy, wysokość wynagrodzenia oraz miejsce jej świadczenia. Pracodawca odprowadza za pracownika składkę do ZUS na wszystkie rodzaje ubezpieczeń: emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne, czyli osoba ta korzysta z bezpłatnego leczenia. Pracownik sezonowy ma tylko nieco inne uprawnienia urlopowe niż pozostały pracownicy - za każdy przepracowany miesiąc przysługuje mu 1,5 dnia urlopu (Art.159 kodeksu pracy).

KONTA DLA MŁODZIEŻY

Jeśli nasze dziecko już pracuje i chce zaoszczędzić część zarobionych pieniędzy, wówczas może ulokować je na własnym koncie w banku. Na przykład: bank PKO SA prowadzi 3 konta przeznaczone dla młodzieży. Są to: Eurokonto Junior - dla osób, które ukończyły 13 lat, Eurokonto OK dla młodzieży w wieku od 15 do 18 lat i Eurokonto Akademickie - dla osób w wieku od 18 do 25 lat, które uczą się lub studiują. Z kolei np. w Kredyt Banku młodzież po ukończeniu 13 lat może mieć rachunek zwany KONTO. Korzysta z niego do ukończenia szkoły średniej. Natomiast Bank PKO BP prowadzi Superkonto Student - dla studentów i uczniów szkół pomaturalnych oraz Konto Młodych dla osób między 13 a 18 rokiem życia.

HVIEZDY O NÁS

PANNIA (24.8.-23.9.)

V ďalšej činnosti by ti nemalo prekázať malé sklamanie. V súkromnom živote budeš mať veľa príležitostí k spokojnosti. Nová známost sa veľmi zaujme a citovo ovládne. V najbližšom čase budeš mať neočakávanú, ale sympatickú návštevu a dobrú zábavu, na ktorej budeš dušou spoločnosť.

VÉHY (24.9.-23.10.)

Neveľký úspech zlepší tvoju náladu a posilní sebadôveru. Život začne byť zaujímavejší, s chutou sa zapojíš do práce a organizačnej činnosti. V citových záležostiach začne pribúdať pokoj a pohoda, v práci lepšie výsledky, uznanie a úspechy. Zdravie bude slúžiť, zato horšie bude s financiami.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

V zamestnaní nastane obdobie pokojnej práce, teda aj možnosť trochu si oddýchnuť a získať nové sily do ďalšej činnosti. Pokojné ovzdušie doma prispeje k zmierneniu dávnych sporov a k citovému obrodeniu. Zdravotný stav a finančná situácia je na normálnej úrovni a bez väčších výkyvov.

STRELEČ (23.11.-21.12.)

Vďaka zaujímavej ponuke sa pred tebou vynoria nové, zaujímavé obzory. Nie je vylúčená služobná cesta, ktorá bude pre teba po každej stránke prospiešná. V osobnom živote malé, ale príjemné zmeny. Srdce sa ti radostnejšie rozbúsi, nálada sa zlepší, zato s financiami nič dobré.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Vyzerá na to, že mesiac ti uplynie v znamení stretnutí, z ktorých najmä jedno ti nadľho utkvie v pamäti. Máš totiž možnosť spoznať kohosí veľmi zaujímavého, aj keď vôbec nebude ľahké získať jeho sympatiu. Musíš sa však snažiť, môže sa totiž ukázať, že je to práve ten jediný (jediná).

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Mesiac rodinných nedorozumení. Ako človek so zdravým úsudkom sa musíš pokúsiť ukludniť rozburéné väsne a dosiahnuť kompromis. Nebude to ľahké, najmä preto, že si veľmi zaneprázdnenej riešením zložitej situácie v práci, ktorej zanedbanie by ti mohlo v budúcnosti zaškodiť.

RÝBY (19.2.-20.3.)

V práci sa vyvinie situácia, ktorá všetkých donúti k neobvyklej činnosti nielen v zamestnaní, ale aj mimo neho. Iba od teba záleží, ako využiješ svoju iniciatívu, nápaditosť a aj autoritu, aby sa všetko vrátilo do starých koľají. V osobnom živote si nadáľ očarený osobou, s ktorou si sa prednedávnom zoznámil.

BAREŇ (21.3.-20.4.)

V tvojom zamestnaní sa dejú zaujímavé veci, ktoré ti môžu priniesť veľa dobrého, ak sa do nich zapojíš v správnej chvíli a na správnom mieste. Čaká ťa zaujímavá cesta. V osobnom živote čas pokoja a dobrých vzťahov. Zdravotný stav sa zlepší, ba aj finančná situácia bez problémov.

BÝK (21.4.-20.5.)

Čaká ťa vážne rozhodnutie, s čím si dlho nebudeš vedieť poradiť. Kým sa definitívne rozhodneš, požiadaj o radu niekoho skúseného a rozvážného, komu plne dôveruješ. Spoliehaj sa však trochu aj na seba, na svoj zdravý úsudok, intuíciu a znalosť situácie, ktorej sa týka rozhodnutie.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

V práci prebieha akési súperenie, ktoré často vyvoláva nekontrolované reakcie a osobné útoky. Nemôžeš sa zmieriť s myšlienkom, že niekto môže byť v niečom lepší ako ty. Buď objektívny. V osobnom živote sa všetko normalizuje. Dobrá kúpa ti zlepší náladu, ale zhorší finančie.

RAK (22.6.-22.7.)

Máš pred sebou neočakávané ľažkosti, spôsobené niečim bezvýznamným. Situácia ťa trochu rozčíli, keď vysvitne, že je to pre teba väzna vec. Buď trpežlivý, so všetkým si nakońiec poradíš. Rozhovor s niekým, koho si dávno nevidel, ťa veľmi poteší. Máš pred sebou sľubné perspektívy.

ĽEV (23.7.-23.8.)

Čaká ťa celkom dobrý mesiac: v práci úspech, uznanie a odmena, v osobnom živote porozumenie a harmónia a dobrá spolupráca s priateľmi. Zdravotný stav sa ti zlepší, pocítíš nový príliv energie. Budeš ju potrebovať, ak chceš využiť všetky príležitosti, ktoré sa ti čoskoro naskytňu. (jš)

NÁŠ TEST

Správate sa často ľahostajne?

1. Láka vás viac vkusne balený tovar?

a/ Skôr ma zaujíma, čo je v ňom - 4; b/ Obal pre mňa nič neznamená - 2; c/ Obdivujem vynálezovosť tvorcov - 8; d/ Nevšímam si, či je zabalený - 1.

2. Vyvedie vás často niečo z miery?

a/ Dost často - 4; b/ Skoro nič - 2; c/ Nie je toho vela - 6; d/ Nikdy nič - 1.

3. Prekáža vám, ak sa niekto správa neutrálne?

a/ Áno - 4; b/ Spravidla si to nevšímam - 2; c/ Snažím sa ho aktívne provokovať - 8; d/ Nie - 1.

4. Dokáže vás niekto vo vašom okolí výraznejšie vzrušiť?

a/ Áno - 4; b/ Zriedka sa vzrušujem - 2; c/ Všetko ma vzrušuje - 8; d/ Mňa nič nevzruší - 1.

5. Navštievujete módne prehliadky?

a/ Ked' tak pre pokoj v rodine - 5; b/ Nie, ved' je to denne v televízii - 3; c/ Móda ma veľmi zaujíma - 10; d/ Móda ma vôbec nezaujíma - 1.

6. Zaujímate sa o pracovné výsledky svojich spolupracovníkov?

a/ Áno, aby ma nepredbehli - 6; b/ Nie - 2; c/ Neuvažujem o tom - 1; d/ O ničie výsledky - 10.

7. Prejavujete často unáhlenosť?

a/ Len výnimočne - 2; b/ Stáva sa, že reagujem bezprostredne - 4; c/ Ak reagujem, tak oneskorene - 1; d/ Áno, v snahe neoneskoríš sa - 8.

8. Snažíte sa dosahovať v niečom prvenstvo?

a/ Nie - 2; b/ Skôr áno ako nie - 6; c/ Poradie ma nezaujíma - 1; d/ Túžim po prvenstve - 10.

HODNOTENIE

8-16 bodov: Vaše prejavy ľahostajnosti sú priam nenapodobiteľné. Pripusťte, že aj minimálna snaha vnímať dianie okolo seba vám nemôže uškodiť.

17-32 bodov: V prekonávaní ľahostajnosti máte veľmi veľké rezervy. Prekonanie ľahostajnosti vám pomôže akékoľvek zvyšovanie vašej aktivity.

33-45 bodov: Ľahostajnosť nie je pre vás príznačná. Test však nič nehovorí o možnej miere pohodlnosti.

46-68 bodov: Nie ste ľahostajný, ani vám ľahostajnosť nehrozí. Pozorujte sa však občas, či nie ste dotieravý alebo zádrapčivý. (jš)

MENO VEŠTÍ

DARINA

- časté, mäkké, pestré a spoločenské meno. Pochádza väčšinou z robotníckej rodiny alebo z rodiny strednej pracujúcej inteligencie. Najčastejšie je jedináčka alebo jediná dcéra vo viacdetnej rodine. Obyčajne tmavovláska alebo brunetka, vysoká buď strednej postavy, silná s dobre vyvinutým poprsím. Máva okrúhlú tvár, malý nos a červené, náruživé pery. Dá sa o nej tiež povedať, že je zhovorčivá, zábavná, nezbedná, veselá, tvrdohlavá, úprimná, tvrdá. Od malička zbožňuje chlapcov a vyhľadáva ich spoľočnosť. Rada sa zabáva a často býva zaľúbená. V detských rokoch sa rada štverá po stromoch buď strechách, bije sa s chlapcami a dievčatami, trhá si punčochy, šaty, svetre, ale na druhej strane chce byť elegantná. Píše si denník, ale nepravidelne a chaoticky. Medzi kamarátmi je obľúbená, ale kamarátky ju nemajú príliš v láske. Dospelí ju nazývajú

„malou diablicou“. Sexuálne dospieva veľmi rýchlo, ale jej rozumový a spoločenský vývin je oneskorený.

Darina je priemerne nadaná, avšak ctižiadostivá, čo rozhoduje o jej úspechoch v učení. Má rada exaktné vedy. Je dosť neporiadna a čistotu udržuje len z donútenia. Je to typ temperamentnej klebetnice. Má rada svoju prácu, ktorú vykonáva veľmi dobre. Jej spolupracovníci ju však nemajú radi. V osobnom živote nie je príliš šťastná, hoci sa vydáva za dobrého, tichého a pokojného človeka. Nerada vybavuje bežné záležitosti. Doma rada hrá prvé husle. Ako vedúca je tvrdá, až bezohľadná k podriadeným, zase ako podriadená je prehnane zdvorilá, usmievavá a úlisná. Trpí na srdcové choroby, máva občas vady zraku a neurózy. Rada sa chváli, je prefíkaná a chytrá, často sa tvári, že je šťastná a bohatá. Dožíva sa vysokého veku, buď s manželom alebo ako vdova. Nemáva deti, a keď, tak len jedno, najčastejšie dcéru. Má dobrú rodinu, ktorá jej pomáha. (js)

Lekár pouča pacienta:

- Dnes si pred spaním vezmete dve tabletky a zajtra, ak sa zbudíte, dve ďalšie...

Varšavská priekupníčka rozpráva známym o svojej návštive v Krakove:

- Tie krakovské priekupníčky sú strašne papuľnaté. Bolo ich desať a leďa som ich prekričala.

Americký súd vymeral obžalovanému uhrnný trest 130 rokov väzenia.

- Neträgte sa, - utešuje sudca obžalovaného, - nie sme byrokrati. Odseďte si, koľko budete vládať.

- Otecko, prečo náš kohút ráno spieva?
- Musí, lebo keď sa zbudia sliepky, nesmie ani ceknúť!

- Už som sa ta dávnejšie chcela spýtať, - vraví nesmelo kolegynia ko-

legyni, - odkedy vlastne varíš na cesnaku?

- Odkedy má môj muž novú sekretárku, - znie odpoved.

- Vieš, kto je skupáň?

- Kto?

- Človek, ktorý žije v biede, aby mohol zomrieť bohatý.

- Čo by si chcela na narodeniny, miláčik,

- pýta sa manžel manželky.

- Aby si mi ich nepripomínal.

- To je strašné, chlapče, - rozčuluje sa učiteľka, - ved ty nič nevieš!

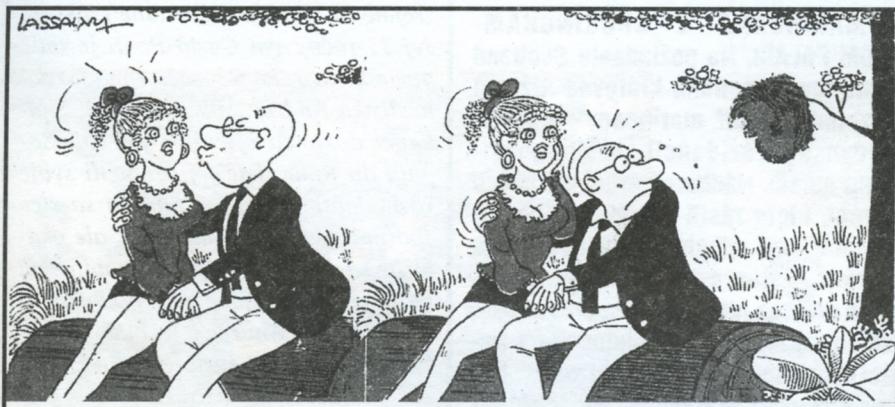
- Máte pravdu, pani učiteľka. Keby som vedel, neposielali by ma do školy.

Emil sa vrátil z prvej jazdy vlastným autom.

- Vela si prešiel? - pýta sa ho známy.

- Šest sliepok a dve kačice.

- Teraz už chápem, prečo ste nikdy nechceli ... aby som vám hladkala vlasy...

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predstavu našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám sníval:

Pôdorys - budeš stavať vlastný dom. Pôrodná asistentka - skorá svadba.

Práca, sám ju vykonávať - očakávaj úspech; vidieť iného pracovať - tvoje podujatie sa vydarí.

Prach na šatách - hádka; vidieť na sebe - tvoja vytrvalosť bude odmenená.

Prápor vidieť - nebezpečenstvo je už za tebou.

Praskot počuť - nepríjemnosti.

Pravdu počuť - budeš donútený k vyznaniu; hovorit - čakajú ta nepríjemnosti. Prázdniny - čaká ťa príjemné obdobie a zážitky.

Predať niečo - bieda a starosti.

Predstaveného vidieť - istota, pokoj; byť ním - nevelká nepríjemnosť.

Prechádzať sa - priateľstvo, úspech.

Prekopávať niečo - dobré výhľadky do budúcnosti.

Premoknutý byť - tvoja nedbalosť sa ti vypomstí.

Prenasledovaný byť - klebety, utrpíš zlo. Prenasledovať niekoho - konečne budeš mať pokoj.

Priadza, vidieť ju - veľké starosti; priasť - šťastie v láске; zapletať ju - niekoho rozvedieš; stáčať - čoskoro prejavíš svoje lakomstvo; rozmotávať - vyriešiš nejakú záhadu.

Priepasť vidieť - nemoc, nehoda; padnúť do nej - veľké dedičstvo. (js)

ANJELIKY ČI DIABLICE? Reálizátori novej verzie filmu „Charlieho anjeliky“ si zo zúfalstva trhajú vlasys. Predstaviteľky hlavných úloh Cameron Diazová, Drew Barrymoreová

a Lucy Liuová namiesto anjelov pri pomínajú diablice. Počas nakrúcania sa neprestajne hádajú, nadávajú si a vyvolávajú rôzne výstupy. Atmosféra sa stala taká napäťa, že producenti sa obávajú, či stihnú nakrútiť film v termíne. Herečky namiesto toho, aby vytvorili zohratú skupinu si všetko závidia a najviacej samozrejme svoje zárobky. Najviacej zatrpknutá je Lucy Liuová (na snímke), ktorej zaplatili „len“ 1, 2 milióna dolárov, kym jej kolegyne dostali po... 12 miliónov.

„POŁSKÝ“ MOST V LONDÝNE. Millennium Bridge (Milénijní most) v Londýne, je prvým mostom nad riekou Temžou, ktorý bol vybudovaný v priebehu posledných 100 rokov. Most je zavesený vo výške 9 metrov nad vodou, jeho dĺžka je 330 metrov a užívať ho bude okolo 4 miliónov peších ročne. Most, ktorého výstavba stála 16 miliónov libier, osobne otvorila anglická kráľovná Alžbeta II. Keď vládkyná dôstojným krokom prešla po ešte nie celkom hotovej stavbe, všimla si jeden zaujímavý detail, mostnú konštrukciu vykonala poľská firma Mostostal-Chojnice.

SEX BOMBA NA ŽIVO. Bývalá manželka speváka skupiny Modern Talking Dietera Bohlena a hviezda nemeckej reklamy Verona Feldbushová (32), bývalá Miss Nemecka (1993), Miss International World (1994) a moderátorka erotického magazínu programu „Peep!“, ktorá si svoje sily vyskúšala už aj vo filme (hrala o.i. v seriáloch „Conan“ a „Brigáda Acapulco“) i ako speváčka, nedávno súhlasila na zamknutie sa v kontajneri. Diváci ju tam prostredníctvom 28 kamier pozorovali celý deň, o.i. počas toalety, umývania sa, spánku, varenia. Spolu s ňou bolo v kontajneri zamknutých ďalších päť ľudí, dobrovoľných „väzňov.“ Verona pred svojím vystúpením postavila organizátorom podmienky, nebude „špehovaná“ ani vo WC, ani pri sprchovaní. Program, ktorý sa nazýva „Big Brother“ (Veľký brat), vysiela nemecká televízia RTL2. Tajnosťou je iba to, koľko dostane Verona za svoje vystúpenie. Poznamenajme, že v minulosti za vystúpenie v dvoch krátkych reklamných filmoch dostala 4 milióny mariek.

OBED S MARILYN. Legendárnu americkú herečku Marilyn Monroeovú (1926-1962) uznali čitateľky svetoznámeho časopisu Vogue za najmilšieho hosta, s ktorým by chceli spoľočne obedovať. Hlasovanie, ktoré trvalo dva mesiace, sa uskutočnilo prostredníctvom internetu. Na druhom mieste za Marilyn sa umiestnil Ježiš Kristus a za ním preident JAR a bojovník proti apartheidu Nelson Mandela. Do prvej päťky obľúbenecov hlasujúcich sa dostali aj speváci Madonna a John Lennon. Na snímke: M. Monroeová.

MARIHUANA V BUCKINGHAMSKOM PALÁCI. Na požiadanie Scotland Yardu musí anglická kráľovná Alžbeta II. zničiť plantáž marihuany vo svojej londýnskej rezidencii, Buckinghamskom paláci. Nádherné kríky indických konopí, ktoré rástli v kráľovských záhradách, boli odhalené náhodou počas jedného zo slávnostných banketov. Keďže sa doteraz nikto z kráľovskej rodiny, ani zo služobníctva pracujúceho v paláci nepriznal do založenia plantáže, bolo na žiadosť kráľovnej zavedené dôkladné vyšetrovanie.

BJÖRN BORG. Odkedy najslávnejší švédsky tenista Björn Borg (43) zakončil svoju tenisovú kariéru, bol už tri razy ženatý. Každé jeho manželstvo sa však skončilo rozvodom. Teraz dúfa, že jeho život bude už konečne usporiadaný. Postarať o to sa má jeho terajšia priateľka Kari Bernhardtová (32), ktorá je architektkou a podobne ako Borg, rodenou Švédskou. Na snímke: Borg s priateľkou.

MAĎARSKÁ NEVESTA SOPHIE LORENOVEJ. Známa talianska filmová hviezda Sophia Lorenová (66) sa zrejme už v tomto roku stane svokrou. Jej 31 ročný syn Carlo Ponti jr. totiž požiadal o ruku 23 ročnú maďarskú huslistku Andreu Mészároszovú. Snubenci dokonca oficiálne pozvali Sophie do Ríma, kde jej oznámili svoje rozhodnutie. Carlo a Andrea sa sice spoznali len v minulom roku, ale okamžite sa do seba zaľúbili a osobitnému kúzlu maďarskej umelkyne podľahla aj sama Sophia. Andrea a jej budúca svokra sa už natoliko spriatelili, že si vyše pät mesiacov píšu listy. (pk)

Konferencierka V. Juchniewiczová otvára slávnosť vo V. Lapšoch
Súbor Zelený javor z Krempáčov v svojom programe

Vyšnolapšanská dievčenská skupina moderného tanca
Lapšanská klubovňa bola plná divákov. Spredu: čestní hostia

DNI SLOVENSKEJ KULTÚRY NA SPIŠI

Pastierske hry a zábavy Malých Beľanov
Koncert vyšnolapšanskej dychovky v Nedeci

Hostia zo Slovenska - folklórny súbor Šuňava zo Šuňavy
M. Wněkovičová z Krempáčov musela svoj program viackrát opakovat

Letný obrázok z Čiernej Hory od Jurgova na Spiši. Foto: J. Bryja

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomyśły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2, skład
komputerowy, kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

TSP

WYDAWNICTWO
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciagwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Poľsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27

NIP: 676-01-12-788

nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.

III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100